Letopisețul țărâi Moldovei, de când s-au descălecat țara

Letopisețul țărâi Moldovei, de când s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viiața domnilor carea scrie de la Dragoș vodă până la Aron vodă
de Grigore Ureche

Mulți scriitorii au nevoit de au scris rândul și povéstea țărâlor, de au lăsat izvod pă urmă, și bune și réle, să rămâie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură, despre céle réle să să ferească și să să socotească, iar dupre céle bune să urméze și să să învéțe și să să îndireptéze. Și pentru acéia, unii de la alții chizmindu și însemnând și pre scurtu scriind, adecă și răposatul Gligorie Uréche ce au fost vornic mare, cu multa nevoință cetind cărțile și izvoadele și ale noastre și cele striine, au aflat cap și începătura moșilor, de unde au izvorât în țară și s-au înmulțit și s-au lățit, ca să nu să înnéce a toate țările anii trecuți și să nu să știe ce s-au lucrat, să sa aséмene fierălor și dobitoacelor celor mute și fără minte. Pre acéia urmând și chizmând, măcar că să află și de alții semnate lucrurile țărâi Moldovii, apucatu-s-au și dumnealui de au scris începătura și adaosul, mai apoi și scădérea care să véde că au venit în zilele noastre, după cum au fost întâiu țării și pământului nostru Moldovei. Că cum să tâmplă de sârgu de adaoge povoiul apei și iarăș de sârgu scade și să împuținează, așa s-au adaos și Moldova, carea mai apoi de alte țări s-au descălecat, de s-au de sârgu lățit și fără zăbavă au îndireptatu. Acéstea cercând cu nevoință vornicul Uréche, scrie de zice că "nu numai létopisețul nostru, ce și cărți streine au cercat, ca să putem afla adevărul, ca să nu mă aflu scriitoriu de cuvinte deșarte, ce de dreptate, că létopisețul nostru cel moldovenescu așa de pre scurt scrie, că nici de viața domnilor, carii au fost toată cârma, nu alége necum lucrurile denlăuntru să aleagă și pre scurt scriind și însemnând de la început pănă la domniia lui Pătru vodă Șchiopul și s-au stinsu, că de aciia înainte n-au mai scris nimenea pănă la Aron vodă. Nici este a să mira, că scriitorii noștri n-au avut de unde strânge cărți, că scriitorii dentâiu n-au aflat scrisori, ca de niște oameni neașăzați și nemérnici, mai mult proști decât să știe carte. Ce și ei ce au scris, mai mult den basne și den povești ce au auzit unul de la altul. Iar scrisorile striinilor mai pe largu și de agiunsu scriu, carii au fost fierbinți și râvnitori, nu numai a sale să scrie ce și céle striine să însemnéze. Și de acolo multe luund și lipindu de ale noastre, potrivindu vrémea și anii, de au scris acest létopiseț, carile de pre în multe locuri de nu să va fi și nemerit, gândescu că cela ce va fi înțeleptu nu va vinui, că de nu poate de multe ori omul să spuie așa pre cale tot pre rându, cela ce véde cu ochii săi și multe zmintéște, de au spune mai mult, au mai puțin, dară lucruri vechi și de demult, de s-au răsuflat atâta vréme de ani ? Ci eu, pe cum am aflat, așa am arătat."

După acéia și eu care sunt intre cei păcătoși, Simeon Dascal apucatu-m-am și eu pre urma a tuturora a scrie acéste povești, ce într-înse spune cursul anilor și viiața domnilor, văzindu și cunoscând că scriitorii cei mai de demult care au fost însămnând acéste lucruri ce au trecut și s-au sfârșit și pre urma lor alții nu vor să se apuce; văzând noi aceasta că să părăséște această însămnare, socotit-am ca să nu lăsăm acestŭ lucru nesăvârșit și să nu să însămnéze înainte, carele mai nainte de alții au fost început pre rând însemnatu, pănă la domniia lui Vasilie vodă, ca să nu ne zică cronicarii altora limbi c-am murit și noi cu scriitorii cei dinceput, sau că doară suntem neînvățat. Ci cu ajutoriul lui Dumnezeu, întăi m-am apucat a scrie ce au pizmit și ce au însemnat alții. Pentru acéia, gândindu și socotind de la inimă ca să pociu afla cu adevărat acest lucru, să fie deplin, adunat-am izvoade pre rând de i-am împreunat. Și citind izvoade pre rând, aflat-am și acest izvod, carele l-au scris Uréche vornicul și deaca l-am citit, l-am socotit că este scris adevăr, însă mai mult din cărțile streinilor decât din izvoadele noastre, că numai cât tinde poveștile mai largŭ și de agiuns și mai deschis, iar semnele sau tocmélele și lucruri câte s-au făcut în țară, nu le arată toate, că poate fi că n-au știut de toate cronicariul cel leșesc să le scrie. Iar létopisețul nostru nu tinde poveștile, ce scrie mai pre scurt, însă le însemneaze toate pre rând. Măcar că vornicul Uréche au scris mai sus că létopisățul cel moldovenesc scrie pănă la domniia lui Petru vodă Șchiopul și décii s-au stâns, iar eu, adunând izvoade de limba noastră, aflat-am izvod denceput, cam pre scurtă vréme și toate pre rând însămnând, pănă la domniia lui Vasilie vodă. Pentru acéia, deaca am văzut că lipsesc poveștile și cursul anilor din létopisețul cel leșesc, am lipit dintre-ale noastre izvoade, carele am

aflat că-s adevăr şi am adus poveştile la létopisăţul cel leşesc, carea la locul său, carele toate mai nainte să vor arăta, careşi la locurile sale şi toate pre rând chizmind şi însămnând, am izvodit din toate izvoadele într-un loc şi am făcut unul disăvârşit, de care lucru cu mare nevoinţă am silit să nu rămâie nimic nesămnat.

Prédosloviia descălicării a Țării Moldovei dinceputul ei. Carea este însemnată de Uréche vornicul din létopisețul cel latinescu izvodită

Vor unii Moldovei să-i zică că au chiemat-o Sţitia sau Schithia pre limba slovenească. Ce Sţitia coprinde loc mult, nu numai al nostru, ce închide şi Ardealul şi Ţara Muntenească şi câmpii preste Nistru, de coprinde o parte mare şi de Ţara Leşască. Chiematu-o-au unii şi Flachia, ce scriu létopiseţile latineşti, pre numele hatmanului râmlenescu ce l-au chemat Flacus, carile au bătut războiu cu sţitii pre acéste locuri şi schimbându-să şi schimosindu-să numele, din Flachia i-au zis Vlahiia. Ce noi acésta nume nu-l priimim, nici-l putem da ţărâi noastre Moldovei, ci Ţării Munteneşti, că ei nu vor să disparţă, să facă doao ţări, ci scriu că au fostu tot un loc şi o ţară şi noi aflăm că Moldova s-au discălicat mai pe urmă, iar munténii mai dintăi, măcară că s-au tras de la un izvod, munténii întăi, moldovénii mai pre urmă, de păstorii nemerit, că umblându păstorii de la Ardeal, ce să chiiamă Maramoroş, în munţi cu dobitoacile, au dat de o hiară ce să chiamă buor şi după multă goană ce o au gonit-o prin munţi cu dulăi, o au scos la şesul apei Moldovei. Acolea fiindu şi hiara obosită, au ucis-o la locul unde să chiamă acum Buorénii, daca s-au discălicat sat. Şi hierul ţării sau pecetea cap de buor să însemnează. Şi căţeaoa cu care au gonit fiara acéia au crăpat, pre carea o au chiemat-o Molda, iară apei de pre numele căţélii Moldii, i-au zis Molda, sau cumu-i zic unii, Moldova. Ajijdirea şi ţării, dipre numele apei i-au pus numele Moldova.

Scriu alte istorii pentru ţara noastră a Moldovei, cum au stătut pustie 600 de ai, trecând împărăţiia slăvitului şi putérnicului Traian împărat, carele să cunoscu sémnele puterii lui pe unde au tras Troian peste multe ţări şi preste această ţară, trecândŭ oştile lui peste câmpi şi preste ape. Atâţia ai s-au aflat pustie, păn' în vrémea ce au vrut milostivul Dumnedzău a nu lăsarea acestŭ pământ făr' de oameni. Ce cu voia sfinţii sale, îndemnându-să o samă de ficiori de domni den domniile ce au fost pre acéle vremi la Râm şi cu oamenii lor den Maramurăş, viind preste munţii ungureşti şi preste munţii ţărâi Moldovei, vânându heri sălbatece păn' au ieşit la apa ce-i dzice Moldoa, gonind un dzimbru, carele l-au şi dobânditu la un sat ce să chiamă Buorenii, pre aceia apă. Ş-au pus acei ape numele Moldova, pre numele unii ţânci ce s-au înecatu într-acea apă, ce o au chemat pre ţâncă Molda şi pre numele ei să dzice acmu şi ţărâi Moldova, păn' astădzi. Ieşindu la loc frumos şi deşchis, socotindu cu toţii că-i loc bun de hrană şi plăcându-le tuturor, s-au întorsu înapoi iarăşi în Maramurăş ş-au scos oamenii lor toţi într-această ţară.

Pentru limba noastră moldovenească

Aşijderea şi limba noastră din multe limbi este adunată şi ne este amestecat graiul nostru cu al vecinilor de prinprejur, măcară că de la Rîm ne tragem, şi cu ale lor cuvinte ni-s amestecate. Cum spune şi la prédosloviia létopiseţului celui moldovenescu de toate pre rându: ce fiindu ţara mai de apoi ca la o slobozie, de prinprejur venindu şi discălicându, din limbile lor s-au amestecat a noastră: de la râmléni, céle ce zicem latină, pâine, ei zic panis, carne, ei zic caro, găină, ei zicu galena, muieria, mulier, fămeia, femina, părinte pater al nostru, noster, şi altile multe din limba latinească că de ne-am socoti pre amăruntul, toate cuvintile le-am înţeleage. Aşijderea şi de la frânci, noi zicem cal, ei zic caval, de la greci straste, ei zic stafas, de la léşi prag, ei zic prog, de la turci, m-am căsătorit, de la sârbi cracatiţă şi altile multe ca acéstea din toate limbile, carile nu le putem să le însemnăm toate. Şi pentru aceasta să cunoaşte că cum nu-i discălicată ţara de oameni aşăzaţi, aşa nici legile, nici tocmeala ţării pre obicée bune nu-s legate, ci toată direptatea au lăsat pre acel mai mare, ca să o judece şi ce i-au părut lui, ori bine, ori rău, acéia au fost lége, de unde au luat şi voie aşa mare şi vârf. Deci cumu-i voia domnului, le caută să le placă tuturor, ori cu folos, ori cu paguba ţării, care obicéi pănă astădzi trăieşte.

De răsipirea ţărâi dentăi

Află-să această ţară să fie fostu lăcuit şi alţii într-însa mai nainte de noi, de unde cetăţile ţării să cunoscu că-i lucru frâncescu, de au lăcuit oştile Râmului şi au iernatu de multe ori, bătându-să uneori cu sţitii sau tătarii, uniori cu Bosna şi cu Rumele şi la perşi trecându. Ce fiindu în calea răotăţilor şi stropşindu oştile, care de multe ori să făcea războaie pré acesta loc, cum încă sémnile arată, carile le vedem multe pretitindirile: movili mari şi mici şi şanţuri pre Nistru, pre Prut, prin codri, n-au mai putut suferi, ce s-au răsipit şi s-au pustiit.

(SIMION DASCĂLUL) De izvodirea moldovénilor, de unde au venit într-acéste locuri

Scrie létopiseţul cel ungurescu că oarecându pre acéste locuri au fostu lăcuind tătarii. Mai plodindu-să şi înmulţindu-să şi lăţindu-să, s-au tinsu de au trecut şi preste munte, la Ardeal. Şi împingăndu pe unguri din ocinile sale, n-au mai putut suferi, ce singur Laslău craiul ungurescu, cari-i zic filosof, s-au sculat de s-au dus la Împăratul Râmului, de ş-au cerşut oaste întru ajutoriu împrotiva vrăjmaşilor săi. Ce împăratul Râmului alt ajutoriu nu i-au făgăduit, ce i-au dat răspunsu într-acesta chip, de i-au zis: "Eu suntu jurat, cândŭ am stătut la împărăţie, om de sabiia mea şi de judeţul mieu să nu moară. Pentru acéia oameni răi s-au făcut în ţara mea şi câte temniţe am, toate suntu pline de dânşii şi nu mai am ce le face, ci ţi-i voi da ţie, să faci izbândă cu dânşii şi eu să-mi curăţescu ţara de dânşii. Iară în ţara mea să nu-i mai aduci, că ţi-iu dăruiescu ţie." Şi de sârgu învăţă de-i strânseră pre toţi la un loc de pretitinderile şi i-au însemnatu pre toţi, de i-au arsu împrejurul capului de leau pârjolit părul ca unor tălhari, cu un hier arsu, care semnu trăieşte şi pănă astăzi în Ţara Moldovei şi la Maramoroş, de să cevluiescu oamenii prejur cap. Décii Laslău craiu, daca au luat acel ajutoriu tălhărescu de la Împăratul Râmului, au silit la Ţara Ungurească şi décii pre câşlegile Născutului, cu toată putérea sa s-au apucat de tătari a-i bate şi a-i goni, de i-au trecut munte în ceasta parte pre la Rodna, pre care cale şi sémne prin stânci de piatră în doao locuri să află făcute de Laslău craiul. Şi aşa gonindu-i prin munţi, scos-au şi pre aceşti tătari, carii au fostu lăcuitori la Moldova, de i-au trecut apa Sirétiului. Acolea Laslău craiu ce să chiamă leşaşte Stanislav, stându în ţărmurile apei, au strigatu ungureşte: "Sirétem, sirétem", ce să zice rumânéşte, place-mi, place-mi, sau cum ai zice pre limba noastră: "Aşa-mi place, aşa". Mai apoi, daca s-au discălicat ţară, după cuvântul craiului, ce au zis, sirétem, au pus nume apei Sirétiul. Şi după multă goană ce au gonit pre tătari i-au gonit şi i-au trecut preste Nistru, la Crâmu, unde şi pănă astăzi trăiescu, de acolo s-au întorsu Laslău crai îndărătu cu mare laudă şl biruinţă. Şi sosindu la scaunul său în zioa de lăsatul secului, cerşutu-ş-au blagoslovenie de la vlădicii săi, să-l lase trei zile să se veselească cu doamnă-sa şi cu boierii săi. Şi aşa l-au blagoslovit, de au lăsat sec marţi, cu toată curtea sa, care obiceai să ţine la légea lor şi până astăzi, de lasă sec marţi.

Ce această povéste a lui Laslău crai ce spune că au gonit pre ceşti tătari nu a-o scos Uréchie vornicul, din létopisăţul cel leşescŭ, ci eu Simeon Dascalul o amu izvodit din létopisăţul cel ungurесс, care poveste o am socotit pre sémne ce arată, că poate fi adevărată.

De discălicatul Maramoroșului

Laslău craiul ungurescu după îzbândă cu noroc ce au făcut, de răsipi pre cei tătari şi să aşeză la scaunul său, sfătuitu-s-au cu boierii săi, ce vor face cu acei tălhari ce-i adusă într-ajutoriu de la împăratul Râmului, cu carii mare izbândă făcusă, de răsipise putérea acelor tătari; că să le dea loc şi ocine în ţară, nu suferiia cei de loc şi de moşie, ungurii, văzându-i că sunt nişte oameni răi şi ucigaşi, socotindu că de să vor plodi şi să vor înmulţi, ei să vor întări şi cândai să nu li să prilejască vreo price cu dânşii, să nu paţă mai rău decât cu tătarii, mai apoi să nu le fie a piierde şi crăiia. Ce le-au ales loc pustii şi sălbatec, îngrădit cu munţi pinprejur, intre Ţara Leşască şi intre Ţara Ungurească, unde să chiamă acum Maramoroşul. Acolo i-au dus de le-au împărţit hotară şi ocine şi locuri de sate şi târguri şi i-au nemişit pre toţi, adecă slugi crăieşti, unde şi pănă astăzi trăiescu la Maramoroş.

Pentru discălicatul țării al doilea rând

După răsipa țării dintăi, cum spune mai sus că s-au pus tiit de nevoia oștilor lui Flac hatmanul râmlenescu (sau cum spune létopisețul cel unguresců de Laslău craiul unguresců, cându au răsipit tătarii dintracéste locuri, de au rămas locul pustiu) 1 mai apoi, după multă vréme, cum spune mai sus, cându păstorii din munți ungureşti pogorându după vânat au nemerit la apa Moldovei, locuri desfătate cu câmpi deşchişi, cu ape curătoare, cu păduri dése, şi îndrăgind locul, au tras pre ai săi de la Maramoroş şi pre alții au îndemnat, de au discălicat întăi supt munte, mai apoi adăogându-să şi crescându înainte, nu numai apa Moldovei, ce nici Sirétiul nu i-au hotărât, ce s-au întinsu pănă la Nistru şi pănă la mare. Nici războaie mai făcea ca să-şi apere țara şi pământul său de cătră ştiți şi gotthi şi di cătră alți vecini şi limbi ce era pinprejur. Ce avându purtătoriu domnii lor carii rădicasă dentru sine, în Țara Leşască de multe ori au intrat şi multă pradă şi izbândă au făcut, din câmpi tătarii i-au scos. (Că după multă răsipă ce i-au fost gonit pre tătari oarecând di pre acéste locuri Laslău craiul unguresсu, iarăşi au fost început a să tinde la câmpi).

Aşijdirea şi munténilor nu numai nevoie şi groază le făciia, ce şi domniile schimba şi pre cine vrea ei, primiia ; pre ardéleni nu-i lăsa să se odihnească, ci pururea le făcea nevoie şi cetăți căteva le luasă şi le lipiia cătră Țara Moldovei, carile toate mai înainte la locurile sale să vor arăta. Mai apoi şi turcii carii să vedea că ca o negură toată lumea acoperea, războaie, minunate au făcut, de multe ori i-au şi biruit, mai apoi de o au şi supus supt giugul lor, de multe ori i-au asudat, rocoşindu-se şi nu fără multă moarte şi pagubă în oameni, pănă o aşăza.

(SIMION DASCĂLUL)

Predoslovie a létopisețului moldovenescu ce într-însa spune că este făcută țara den doao limbi, de rumâni şi de ruşi, de care lucru să cunoaşte că şi păn' astăzi este țara giumătate de ruşi şi giumătate de rumâni

Ce această povéste nu să află însămnată de Uréche vornicul, iar eu n-am vrut să las nici această să nu pomenescй, socotind că cum am adus aminte de altele, ca să nu rămâie nici aceasta neînsămnată.

Scrie la létopisețul cel moldovenescu, la predoslovie, de zice că deaca au ucis acei vânători acel buor, întorcându-se înapoi, văzând locuri desfătate, au luat pre câmpi într-o parte şi au nemerit la locul unde acum târgul Sucévei. Acolo aminosindu-le fum de foc şi fiind locul despre apă, cu pădure mănuntă, au pogorât pre mirodeniia fumului la locul unde este acum mănăstirea Ețcanei. Acolea pre acelaş loc au găsit o priseacă cu stupi şi un moşneag bătrân, de prisăcăriia stupii, de seminție au fost rus şi l-au chiemat Ețco. Pre carele deaca l-au intrebat vânătorii, ce omu-i şi den ce țară este, el au spus că este rus den Țara Leşască. Aşijderea şi pentru loc l-au intrebat, ce loc este acesta şi de ce stăpân ascultă ? Ețco au zis: este un loc pustiiu şi fără stăpân, de-l domnescu fierile şi pasările şi să tinde locul în gios, păn' în Dunăre, iar în sus păn' în Nistru, de să hotăraşte cu Țara Leşască, şi este loc foarte bun de hrană. Înțelegând vânătorii acest cuvânt, au sârguit la Maramorăş, de ş-au tras oamenii săi într-această parte şi pre alții au îndemnat, de au descălecat întăi supt munte şi s-au lățit pre Moldova în gios. Iar Iațco prisecariul, deaca au înțeles de descălecarea maramorăşénilor, îndată s-au dus şi el în Țara Leşască, de au dus ruşi mulți şi i-au descălecat pre apa Sucévei în sus şi pre Sirétiu despre Botoşiani. Şi aşa de sârgu s-au lățit rumânii în gios şi ruşii în sus.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Şi s-au plinit toate locurile într-această țară de oameni, den munte păn' în Nistru şi în gios păn' unde dă Dunărea în Vidov şi păn' în Cetaatea Albă şi Chiliia şi Renii şi Nistrul în sus pănă mai sus de Cérnăuți, unde să împreună cu hotarul Țărâi Leşeşti şi pre Ceremuş.

(SIMION DASCĂLUL)

Aşijderea şi târgul Baia scrie că l-au descălecat nişte sasi ce au fost olari; aşijderea şi Suceava scrie că o au descălecat nişte cojocari unguréşti, ce să chiamă pre limba lor suci, iar Suceava pre limba ungurească să chiamă Cojocărie. Aşa într-acesta chip să află să fie fost discălicarea țării Moldovei.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Aflatu-s-au într-această ţara şi cetăţi făcute mai de demultŭ de ianovedzi: cetaatea în târgul Sucévii şi cetaatea la Hotin şi Cetatea Albă şi Cetaatea Chilii şi Cetaatea Neamţului şi Cetatea Noaă, Romanul, ce i s-au surpat pământul ş-au cădzut cetaatea.

Dinceputul domniilor vă leatul 6867(1359)

Într-acei păstori ce au nemeritu locul acesta, fost-au şi Dragoş, carile au venitu de la Maramoroş, carile să vediia şi mai de cinste şi mai de folos decâtu toţi, pre carile cu toţii l-au pus mai mare şi purtătoriu lor.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Şi dacă l-au pus domnu, luară pildă de pre capul acei hiară năsâlnice, dzimbrul, ce scriem mai sus că l-au vânat şi pusără de au făcut peciate ţărâi Moldovei, de trăieşte păn într-aceste vremi în mânule cui alege Dumnedzău a hire domnu ţărâi, de trăieşte păn' astădzi, de să pune pre cărţi, ce poroncéşte domnul de tocméle şi de aşedzări lăcuitorilor şi de ascultat cărora vor să facă strâmbătăţi intre lăcuitori, iar celora ce nu ascultă, de certare mare...

Şi daca au domnitu doi ani, au muritu.

Şi-ntr-acea începătură a fost domniia ca o căpitănie 3.

Pre acesta semnu dintâiaşi dată ce să arătă domniia fără trai, să putea cunoaşte că nu va fi aşezarea bună intre domniia Moldovei, ce cum fu pre scurtu viiaţa domnului dintâi, aşa şi domnii ce vor fi înainte, adésea să vor schimba şi intre domniia Moldovei multă neaşezare va fi.

Pre urma lui Dragoş vodă, au stătut la domnie fiiu-său, Sas vodă şi au ţinut domniia 4 ani şi au murit.

După moartea lui Sas vodă, au ţinut domniia fiiu-său, Laţco vodă 8 ani.

Pre urma lui Laţco vodă au domnit Bogdan vodă 6 ani. După domniia lui Bogdan vodă au domnit Pătru vodă, ficiorul lui Muşatu, 16 ani.

După dânsul au domnitu frati-său, Roman vodă, trei ani.

(AXINTE URICARIUL)

Samodârjeţul, stăpânitoriu ţărâi de la plaiuri şi pănă la mare. Şi acesta au făcut târgul Romanul pre numele lui, precum mărturiséşte la uricul lui, carile să află la mănăstirea Pobrata.

Iară pre urma lui Roman vodă au stătut la domnie Ştefan vodă, carile au avutu doi ficiori, Ştefan şi Pătru, şi au domnitu 7 ani. Iară ce să va fi lucratu în zilile acestor domni, nu să află scris nimica, câtu au domnitu ei 46 de ani. Cunoaşti-se că au fostu neaşezaţi şi de curându, de n-au avut cine scrie, nici vecinii, carii nimica n-au lăsatu neînsemnatu, n-au ştiut de dânşii să scrie.

De însemnarea anilor

Însemnarea anilor a scriitorilor noştri nu să tocméşte cu a streinilor, că létopiseţul nostru scrie că au fostu vă leatul 6867 (1359), cându au stătut domn Dragoş vodă, iară létopiseţul streinilor scrie că au fost 6867 în zilile acestui Ştefan vodă ce scriem mai sus. Iară ce să va fi trecut înapoi nu să află însemnat de streini, cunoaşti-să că cum nu să află de scriitorii noştri însemnat viiaţa domnilor şi lucrurile lor, aşa şi vă leatul, cândai să nu fie smintitu, iară de au şi însemnatu, nu au ştiut ce au scris. Iar létopiseţul leşescu putem cunoaşte că poate fi mai adevăratu, că fiindu oameni aşezaţi mai de demultu şi cronicarii lor neavându alte trebi, ce numai vă leatul păziia şi nişte lucruri mari ca acéstea păziia şi socotiia, să nu rămâie ceva neînsemnat, pentru ca să nu le zică vecinii lor di prinprejur că au fostu adormiţi sau neînvăţaţi şi nestrăbătuţi cu istoria. Pentru acéia şi pre acesta lucru putem cunoaşte că ei cum au înţeles de descălicarea ţărâi noastre şi de lucrurile domnilor îndată s-au apucat de au însemnatu toate pre rându şi ale noastre şi

ale lor, pentru acéia ei scriu că au fostu vă leatul la domniia lui Ştefan vodă, 6867 (1359).

Domniia feciorilor lui Ștefan vodă

Acest ce scriem mai sus, Ştefan vodă, au avut doi ficiori, cum s-au pomenit mai sus, pre Ştefan şi pe Pătru, carii după moartea tătânesău, pricindu-să pentru domnie, au fugitu Ştefan, fratile cel mai mare, la Cazimir craiul leşescu, poftindu ajutoriu împotriva frăţine-sau, lui Pătru şi să i să pléce cu toată ţara. Iară Pătru cu ajutoriul unguresc u au apucatu ţara.

Vrându Cazimir crai ca să dobândească ţara şi să fie pe voia lui Ştefan vodă, i-au datu oaste, de au intrat în ţară, în zioa dintăi a lui iulie. Şi întăi îi mergea cu norocu, iară mai apoi i-au amăgit ai noştri, de i-au băgat la codru, fiindu copacii întinaţi pre lângă drum, i-au surpatu asupra lor, unde câţi n-au pieritu de copaci i-au prinsu vii, pre carii mai apoi i-au răscumpăratu craiul Cazimir. Fost-au într-aceşti robi oameni mari: Zbigniev şi Tecinschii ficiorul voievodului de Cracău, trei steaguri a trei voievozi, a Cracăului, a Sandomirului şi a Liovului şi noao steaguri boiereşti.

Létopiseţul nostru de ficiorii lui Ştefan vodă ce pomenim mai sus, nimica nu scrie, ci scrie că după domniia lui Ştefan vodă, au domnit Iuga vodă 2 ani, după dânsul Alixandru vodă, carele să va pomeni mai gios. Iară noi n-am lăsat să nu-i însemnăm, nici de ficiorii lui Ştefan vodă, căci că poate să fie adevărat, că nu părteneşte cronicarul Bielschi a lor săi, ce scrie poticala ce au petrecut Ştefan vodă cu ajutoriul lor, de au pierit cu toţi.

După aceştia au domnit Iuga vodă 2 ani şi l-au luat la sine Mircea vodă, domnul muntenescŭ. Iar ce să va fi lucrat într-acei doi ani a domniei lui nu să ştie.

(AXINTE URICARIUL)

Făr cât numai ce însemnează la un létopiseţ ce este izvodit de Dubău logofătul de pre létopiseţul lui ... de zice că el au trimis întăi la arhiepiscopul de Ohrida şi au luat blagoslovenie, de au pus mitropolit.

(MISAIL CĂLUGĂRUL) Domniia Iugăi vodă, carele mai întréce cu toate pre domnii cei trecuți mai denainte

Trimis-au la patrierşie de Ahrida ş-au luat mai întâiu blagoslovenie ş-au pus mitropolit pre Theoctist ş-au descălecat oraşe pren ţară, tot pre la locuri bune şi Ie-au ales sate şi le-au făcut ocoale prenpregiur şi-au început a dărui ocine pren ţară a voinici ce făcea vitejii la oşti. Ş-au domnit 2 ai şi l-au luat Mircea vodă, domnul muntenescŭ la sine.

Domniia lui Alexandru vodă cel Bătrân și Bun

Létopiseţul nostru cest moldovenesc scrie că au fost cursul anilor 6907 (1399) aprilie 25, când au stătut domnu Alexandru vodă; iar létopiseţul cel leşesc scrie că au fost vă leatul 6921 (1413)

(AXINTE URICARIUL)

Dar au greşit, căci să află un uric al lui Alixandru vodă la mănăstire la Barnovschii şi scrie din vă leat 6906(1398).

Acest Alixandru vodă multe lucruri bune au făcut în ţară şi au făcut 2 mănăstiri mari în Moldova, Bistriţa şi Moldoviţa, în doi ani a domniei sale.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Făcut-au 2 sfinte mănăstiri mari în Moldova, Bistrița și Moldovița și li-au îndzăstrat cu multe sate cu vecini și cu băleștie și cu veșminte scumpe înlontru și cu odoare.

Și deaca se vădzu luminat în cinstea domnii, în 2 ai a domnii lui, fiindŭ mai intreg și mai cu minte decât cei trecuți înaintea domnii lui și multu trăgând și rîvnindŭ spre folosul sufletului săŭ, adus-au cu mare cheltuiala sa, den țară păgână, sfintele moștii a marelui mucenic Ioan Novii și li-au pus într-a sa svântă cetaate, ce este în orașul Sucévii, cu mare cinste și pohvală, de a ferirea domnii sale și paza scaunului său. Ce veri cerca la cărțile besérecii viața lui, carele miercurea și gioi în săptămâna rusaliilor îl slăvéște toată țara noastră în Suceava, unde dzac moștiile la mitropolie.

Și cu darul ce avea de înțelepciunea de la milostivul Dumnedzău, căutându și vădzindu cinstea lumii, cum să cade a să purta în podoabele împăraților ș-a crailor ș-a domnilor, socotit-au și la această țară, măcarŭ că n-au fost mai căutat alții, ce au fost mai înainte domni, întâie dată au trimis la patrierșii de la răsărit de au luat blagoslovenie ș-au făcut mitropolit și iau dat scaun o sfântă mănăstire mare, mitropolie în orașul Sucévii, lângă polata domnească, cu multe sate și ocine dându-i, să fie de slujbă acei svinte mănăstiri, mitropolii, și câteva ținuturi în eparhiia ce i s-au dat, făcându-l epitrop legii.

Mai făcut-au ș-al doilea episcop, după mitropolit, la svânta mănăstire ce este în oraș în Roman și i-au dat eparhiia o parte de ținuturi de suptu munte den gios. Mai făcut-au ș-al treilea episcop la o svântă mare mănăstire, la Rădăuți și eparhiia i-au dat Țara de Sus, despre Țara Leșască, țănuturile céle de sus.

Și daca au aședzat vlădicii, le-au făcut cinste mare, că le-au pus scaunele, de șed denadreapta domnului, înaintea tuturor svétnicilor, aproape de scaunul domnescŭ.

Tocmit-au și boieri mari în svat, de chevernisala țării ș-a pământului Moldovii:

Logofăt mare, giudecătoriu și alesătoriu de ocine, ispravnic pre o frunte de oameni de țară, ce sunt curténi și giudecătoriu tuturor, cine-s cu strâmbătăți în țară și luător de samă tuturor, ispravnic celor ce suntŭ la curtea domnească.

Vornic mare în Țara de Gios, giudecătoriu tuturor den țară, cine au strâmbătăți și globnic de morți de om și de șiugubini ce să fac la partea lui și vornic Bârladului.

Vornicul cel mare de Țara de Sus, giudecătoriu tuturor den țară, cine au strâmbătăți și globnic de morți de om și de șiugubini ce să fac la partea lui și vornic Dorohoiului.

Pârcălabul de Hotin la acea margine despre Țara Leșască și Căzăcească, giudecătoriul tuturor la acel țănut.

Hatman și pârcălab de Suceava și ispravnic pe toate oștile țărâi.

Postelnic mare, dvorbitoriu înaintea domnului și pârcălab de Iași și tâlmaciu a limbi striine.

Spătariu mare și staroste de Cernăuți și cu obicéiu îmbrăcat la dzile mari cu haină scumpă domnească și dvorbitoriu cu arme domnești încinsu la spatele domnului într-acéle dzile.

Paharnic mare și pârcălab la Cotnariu și ispravnic viilor domnești de la Cotnariu și de la Hârlău și cu obicéiu să dreagă domnului la dzile mari cu păhar la masă.

Visternic mare, ispravnic pre socotéle ce să fac, să să ia den țară și grijindŭ și dândŭ léfe slujitorilor și purtătoriu de grijă a toată cheltuiala curții și a oaspeți ce vin în țară și toate catastijile țărâi pre mâna lui.

Stolnicul cel mare cu obicéiu la dzile mari și la veselii domnești, îmbrăcat în haine domnești și viind înaintea bucatelor domnești, le tocméște pre masă înaintea domnului cu tipsiile și dvorbitoriu într-acéle dzile.

Comis mare, ispravnic pre povodnici și pre toți cai domnești și împodobindŭ povodnicii în podoăbe domnești și mărgătoriu înaintea povodnicilor ș-a domnului.

Medelnicériu mare, cu obicéiu îmbrăcăt în haină domnească, dvorbitoriu la masa domnului la dzile mari și taie fripturile ce să aduc în masă.

Clucer mare, ispravnic pre beciurile domnești, pre unt și pre miere și pre colacii, adecă pocloanele, ce vin de la orașă la Născut lui Hristos.

Sulger mare, ispravnic pre toate obroacele ce să dau la cuhnele domnești și la slujitorii curții, de carne și la ospeți ce vin în țară.

Jicniceriu mare, ispravnic pre toate obroacele de pâne ce să dau la curtea domnului și la slujitorii curții și la oaspeți ce vin în țară.

Vameș mare ce țâne scălile țărâi pentru vămășie; duc dulceți și cofeturi la masă domnului la dzile mari și ispravnic pre neguțători.

Șetrar mare pre corturile domnești și-n oști și-ntr-alte căli și purtătoriu de grijă tunurilor.

Ușer mare, purtătoriu de grijă tuturor solilor și tălmaci striinilor la giudeț.

Armaș mare, ispravnic și purtătoriu de grijă pentru toți ceia ce fac rău și cad la închisoarea țărâi, la temniță și pedepsitoriu acelora tuturor și cei giudecați de moarte dați în mâna lui, să-i omoare.

Aga, ispravnic pre dărăbani și pre târgu, pre Iași, giudeț.

Logofăt al doilea, hotărâtoriu de ocine în toată țara.

Postelnic al doilea, în toată vrémea dvorbitoriu înaintea domnului și ficior de boieriu ales.

Logofăt al treilea, cărtulari, scriitoriu bun, dvorbitoriu totdeauna lângă domnu, credincios la toate tainele domnului și cărți ori den țară, ori de la priietini de unde ar veni, toate în mâna lui măргu și cu învățătura domnului de la dânsul iese răspunsurile și pecétea tărâi în mâna lui. Și orice giudéțe și îndreptări să facŭ oamenilor, fără pecétea domnului nu poate hi carie-i în mâna logofătului al treilea, credincios în toate la domnu.

Postelnici den al doilea, înainte câți va domnul să facă, deprindzindu-să la aceia cinste, iese și la altă cinste mai mare.

Spătariu al doilea și al treilea; al doilea zvorește cândŭ nu zvorește cel mare, și el îmbrăcat, cu spata încinsu și cu buzduganul amână la spatele domnului. Iar spătariul al treilea zvoréște peste toată vrémea.

Păharnicul al doilea, după dvorba păharnicului celui mare, dvoréște la masă și derege păhar cu băutură la domnu.

Păharnicul al treilea, iar cândŭ nu derége al doilea, derége și el la masa domnului.

Așijdiria și mitropoliia de la Suceava și episcopia de la Rădăuți și mănăstirea Neamțului și alte mănăstiri.

Așijdiria întâiaș dată au trimis de au luat blagoslovenie de la patriarșii răsăritului și au făcut mitropolit, de l-au așezat la scaun, la mitropolie în Suceava, numai anume nu scrie ce mitropolit au fost.

(AXINTE URICARIUL)

Însă la un létopiseț a lui Dubău logofătul înseamnează cum să fie trimis întâi Iuga vodă, carile s-au poménit mai sus, la arhiepiscopul de Ohrida, de au luat blagoslovenie și au pus mitropolit pe Theoctist, dară nu arată nici o dovadă, ci veri citi mai-nainte, la altu Alixandru vodă, de unde au luat blagoslovenie Theoctist mitropolitul.

Iar la leatul 6923 (1415) au trimis de au adus cu multă chieltuială și moaștile sfântului mucenic Ioan Novii de la Cetatea Albă, de la păgâni și le-au așezat în târgu, în Suceava, la mitropolie, cu mare cinste și cu litie, pentru paza și ferința scaunului domniei sale, carile să prăznuiește miercuri, joi, în săptămâna rusaliilor, care ver ceti la cărțile biséricii mai pre largu pentru mucenia lui.

Cându s-au făcut săbor al optulea

În zilile acestui domnu fu săbor mare în Florenția, în Țara Italii, adunare mare de părinți, ca să poată împreuna bisérica răsăritului și cu apusului, pentru multă neîngăduință și price, pentru capetile legii, la care săbor însuși patriarhul Ioasaf de Țarigrad și cu împăratul Ioan Paleolog, cu mulți mitropoliți și episcopi au fostu. Și de țara noastră încă au fostu trimis pre Grigorie Țamblac. Iar de la apus, singur papa Hristofor cu gardinalii și din multe locuri arhiepiscopi și adunare mare de părinți, la leatul 6940(1432).

(AXINTE URICARIUL)

Iară la hronograf grecescu scrie că au fostu papa Evghenie și de la Moldova au fostu Ioasaf și vă leatul 6947 (1439), cândŭ s-au obârșit săborul. Și așa vom putea créde cum scriu grecii, că ei cum au fostu acolea și cum au văzut, așa au însemnatu.

Unde pre urmă bun nimica nu s-au ales, că în loc de împreunare, mai mare vrajbă și zarvă și dispărțire s-au făcut, măcară că împăratul Paleolog, de nevoia turcilor ce-i venise la grumazi, că rămăsése numai cu numele împăratu, iară afară coprinsése turcii tot, pristănise la toate capetile legii, pre voia papii, numai să-i dea ajutoriu împotriva vrăjmașului său, ce-i și făgăduisă. Iară alții tocmala lor ce să făcusă, le-au părut că-i strâmbătate și asupreală biséricii răsăritului, că toate le lăsase pre voia lor, iară ei nimica din câte au vrut ai noștri nu au priimit. Ci atâta zavistie lucrul au ațițat, că în loc de împreunare, nici să auză de numele papii și a bisérícii apusului, socotind-o în loc de călcătoare de lége. Scriu că începătoriu și ațițitoriu acestui lucru să fie fostu Marco episcopul de Efes, carile ca un dascal și cum zicu unii, pentru pizma grecească, cunoscându că împresoară pre ai noștri, de n-au priimitu, ci au datu véste pretitinderile ca să nu priimească niminea acel săbor, măcară că alții toți au fostu pristănitu și au fostu și priimit. Ce și acelora le da vină că au dat mâzdă. De care lucru, de era mai-nainte de acel săbor ceva neîngăduință într-acéste bisérici, era și nădéjde că să vor tocmi și vor veni la împreunare, iară după săbor, atâta oțărâtură stătu într-amândoao bisérícile, de nu să pot vedea cu dragoste, ce una pre alta huléște și defaimă și una pre alta va să pogoare și să o calce. Răsăritul este începător, apusul va să să înalțe și așa una alțiia nu va să dea cale, cum răsăritul cu apusul n-ar fi fostu logodna lui Hristos. Ci de acestea destulu-i, ci la ale noastre să ne întoarcem.

Pentru pacea așăzată ce au făcut Alexandru vodă cu craiul leșesc

Alexandru vodă făcu priiteșug mare cu léșii și legătură tare, ca fie la ce treabă unul pre altul să ajutorească. Nici zminteală au fostu, că întăi au poftitu craiul pre Alixandru vodă ca să-i trimiță ajutoriu împotriva crizacilor la prusi, nici s-au amăgit cu priiteșugul, că au trimis ajutoriu călăreți moldovéni, carii au făcut mare izbândă. Că bătându-să cu crizacii, întăi au dat dos a fugi, de i-au înșirat, gonindu-i spre o pădure și aciiaș pedestrindu-să, au săgetatu-le cai, de le-au căutat a da dosul némții. Și aciiași ai noștri s-au încălăratu și mare moarte au făcut într-înșii. De care lucru, daca s-au întorsu ai noștri acasă, mare mulțămită au avut Alexandru vodă de la craiul. Avându décii craiul leșescu a face oaste asupra lui Jicmontu craiul ungurescu, pus-au zălog la Alixandru vodă, Sneatinul și Colomăia și toată Pocutia și au luat 1 000 de ruble de argint. Și într-același an au murit Alixandru vodă, după ce au domnitu 32 de ani și 8 luni. Și banii au rămas la léși.

Domniia lui Iliiaș vodă și a lui Ștefan vodă, ficiorii lui Alixandru vodă celui Bătrân

După moartea lui Alixandru Vodă celui Bun au stătut la domnie fiiu-său cel mai mare, Iliaş vodă, carile au priimitu şi pre frati-său, pre Ştefan vodă la domnie. Şi legându priiteşug cu léşii, le-au întorsu Pocutia cu toate târgurile şi le-au iertat şi banii. Décii au intratu vrajba intre fraţi, că Iliaş vodă vrându să omoare pre frate-său, pe Ştefan vodă, deci Ştefan vodă au fugitu la munténi.

De războaiele acestor 2 frați

Scrie létopiseţul nostru cestu moldovenescu, că daca au fugit Ştefan vodă la munténi de nevoia frăţine-său, de acolo luundu ajutoriu de oaste, au venitu spre ţară, unde i-au ieşit înainte frate-său, Iliaş vodă, la locul ce să chiamă Lolonii. Şi dându războiu, birui Ştefan vodă pe frate-său pe Iliaş vodă şi-l goni din ţară şi apucă Ştefan vodă scaunul.

Al doilea război

Décii nu după multă vréme, de iznoavă au venit Iliaşu vodă cu oaste asupra frăţine-său, lui Ştefan vodă, în anii 6942 (1434), unde i-au ieşit Ştefan vodă înainte, la Dărmăneşti, fevruarie într-o zi, luni în săptămâna albă, şi dându război vitejaşte, iarăşi birui Ştefan vodă.

Al treilea războiu

După acéia de iznoavă, nu după multă vréme, s-au mai ispitit Iliaş vodă al treilea rându, de au mai intrat în ţară cu oaste leşască, unde i-au ieşitu nainte Ştefan vodă la Podraga şi lovindu-să oştile de faţă, iară pierdu Iliaşu vodă războiul.

Al patrulea războiu

De noroc era Ştefan vodă cu frati-său Iliaş, că bine nu să curăţiia de dânsul, atuncia şi sosiia, care au venit de iznoavă asupra lui Ştefan vodă cu oaste în anii 6943 (1435) avgust 4 zile şi s-au lovit cu Ştefan vodă al patrulea rându, la Chipereşti, într-o vineri. Ci norocul său cel rău iarăşi nu i-au slujitu, că iarăşi pierdu Iliiaşu vodă războiul, cum să zice şi la scrisoare: "Unde nu va Dumnezeu, nu poate omul".

Al cincilea războiu

Iliiaşu vodă ştiindu-să căzut jos, nu pierdu nădéjdea, ci de iznoavă strânsă oaste şi au intrat în ţară la anii (6945 (1437) şi s-au lovitu al cincilea rându cu Ştefan vodă, într-o joi, martie 8 zile. Ce nimica n-au folosit, că norocul lui cel prostu iarăşi îl lăsă la zminteală, de pierdu războiul, de i-au căutatu iarăşi a să întoarce înapoi la Ţara Leşască.

De împăcarea fraților

După acéia, curândă vreme, scrie că s-au împăcatu Ştefan vodă cu frati-său Iliaşu şi s-au împărţit cu ţara, cum va spune mai jos. Şi domnindu împreună şapte ani, mai apoi lui Iliaşu vodă i-au scos ochii. Iară letopiseţul cel leşesc de aceste războaie a ficiorilor lui Alixandru vodă nimica nu scrie, ci scrie că daca au venitu Ştefan vodă cu ajutoriul muntenescu şi au împinsu pre Iliaşu vodă din ţară, s-au dus Iliiaşu la craiul leşescu, după ce au domnitu Iliaş vodă doi ani şi 9 luni. Iară noi n-am vrut să lăsăm să nu poménim de războaiele acestor doi fraţi, căci că poate fi adevăratu, de vreme ce au fost având atâta vrajbă întru dânşii. Iară létopiseţul cel leşesc scrie că daca au gonit Ştefan vodă pre Iliaşu vodă din ţară, s-au dus Iliaş la craiul leşescu, la Vladislav Iaghello şl au pohtitu ajutoriu, să-l aducă la domnie şi să i să pléce cu toată ţara. Ci fără zăbavă de la frati-său, Ştefan vodă, au venitu soli cu daruri, poftindu-l de pace şi l-au aflatu la Lănciţi, făgăduindu să fie plecatu şi el lui crai. Pentru care lucru, măcară că Iliiaşu vodă au fostu ţiind o sor' a crăiasii, a Zofiei, şi-i era craiul mai priietinu, fiindu-i cumnatu, ci sfatul cunoscându pre Ştefan vodă că

este mai de folos ţării, poftiră pe craiul să-l lase în pace şi să-l jure, să le fie lor cu credinţă. Iară lui Iliiaşu să-i dea hrană şi să aibă socotinţă, că văzându Ştefan vodă că-i la cinste, să să teamă şi să le ţie jurământul. Ci lui Iliaş nu-i sosiia pita craiului, ci gândi iară de domnie şi au vrut să intre iară în ţară. Ci l-au prinsu Ian Ciola şi l-au datu la pază la cetatea Siraţului şi de ajunsu i-au datu hrană, şi lui şi doamnii lui, cu toată casa. Iară Ştefan vodă în Suceava au jurat lui crai înaintea solilor. Mai apoi ca să arate slujbă, au răsipitu o seamă de tătari, carii au fostu intrat la Podoliia să prade şi la Braţlav şi o samă vii i-au prinsu şi i-au trimis lui crai, la Sfidriial. După acéia, cum s-au pomenitu mai sus, s-au împăcatu Iliaşu cu frate-său, Ştefan vodă şi s-au împărţitu cu ţara: Cetatea Albă şi Chiliia şi Ţara de Jos s-au venitu lui Ştefan vodă, iară lui Iliaşu vodă: Suceava şi Hotinul cu Ţara de Sus, zicându că după acéia au fostu legătură cu craiul leşescu şi mai mare şi daruri în toţi ai au fostu trimiţându Iliaşu, iară craiul i-au fostu datu Haliciul, ca să-şi ţie avérea.

De niște tătari ce au prădat țara în doao rânduri

Scrie létopiseţul nostru că în anii 6947(1438) noiembrie 28, intrat-au în ţară oaste tătărască, de au prădatu şi au arsu pănă la Botăşani şi au arsu şi târgul Botăşanii. Aşijdirea la anul după această pradă, la leatul 6948(1439) dichemvrii 12 zile, iarăşi au intrat tătarii în Ţara de Jos, de au prădat şi au arsu Vasluiul şi Bârladul. Iară létopiseţul leşesc de aceşti tătari ce scrie mai sus că au prădatu ţara, nimica nu însemnează.

De orbirea lui Iliiaș vodă

Domnindu ţara Iliiaşu vodă împreună cu frati-său, Ştefan vodă, apoi cându au fostu în anii 6952 (1444) mai, înaintea rusaliilor, află vréme Ştefan vodă ca să să curăţească de frati-său Iliaşu şi să ţie toată ţara însuşi; l-au prinsu şi i-au scos ochii, după ce au domnitu ţara amândoi şapte ani. Şi décii au domnitu singur Ştefan vodă nu multă vréme, numai 5 ani.

Domniia lui Roman vodă, ficiorul lui Iliaș vodă

Roman vodă, ficiorul lui Iliaş vodă, neputându răbda atâta nedumnezeire a unchi-său, s-au vorovitu cu o samă din curtea domnească şi au prinsu pre unchi-său, pre Ştefan vodă, şi i-au tăiatu capul şi s-au apucatu Roman de domnie, leatul 6956 (1448) Décii Roman vodă neputându să-şi îngăduiască cu văru-său, cu Pătru, ficiorul lui Ştefan vodă, pentru domnie, că cerca Ro man să omoară pe Pătru, de i-au căutatu a fugi lui Pătru vodă la unguri.

De domniia lui Pătru vodă

Acestu Pătru vodă daca au pribegitu în Ţara Ungurească de nevoia văru-său, lui Roman vodă, la leatul 6957(1449), n-au făcut zăbavă multă, ci au datu cetatea Chiliia ungurilor şi curândă vréme ajutoritu de Ian Huniad ţiitoriul Ţării Ungureşti, au venitu cu oaste şi au împinsu pe Roman vodă din ţară, după ce au domnitu Roman un an. Şi s-au apucatu Pătru Vodă de domnie.

De moartea lui Roman vodă

Iară Roman vodă fiindu seminţie dispre mumă craiului leşescu lui Cazimir, au năzuitu la dânsul şi făcând jalbă, au sfătuitu craiul să-i tocmască, au cu tărie să-l puie la domnie, mai apoi au socotitu că de-i vor şi împăca cu Pătru vodă, să domnească ţara împriună, cândai mai apoi vreunul de dânșii să nu paţă mai rău de cum au păţitu Iliaşu vodă cu frati-său Ştefan vodă, ci au ales sfatu să-l puie cu tărie la domnie. Şi au scos craiul şleahta rusască şi de la Premişlia, de la Liov, de la Belzu, de la Helmu şi de la Podolia şi mătuşa lui Roman încă mersése acolo, căriia i-au datu craiul Colomiia să ţie şi au purces craiul cu oastea de au venitu pănă la Liov. Ci mai apoi, daca au oblicitu că Roman au muritu otrăvit de Pătru vodă, văru-său, s-au lăsatu de acel gându şi au trimis la Pătru vodă soli, să-i facă jurământu şi să-i dea pre Mihal, ficiorul lui Jicmontu, carile fugise de la craiul, întâi la cneazul Mazoviei, apoi la prusi şi la Şlonsca, mai apoi prin Ţara Ungurească au venitu în Moldova. La acestea au răspunsu Pătru vodă solilor că

jurământul să facă este gata, iară pre Mihal să-l dea nu i să cade, pre acela ce au năzuitu la dânsul, ca să nu-şi piarză credinţa, iară din ţară îl va goni. Şi după acéia s-au dus Mihal la tătari şi multă pagubă au făcut léşilor. Acestu Pătru vodă, după ce au datu cetatea Chiliia ungurilor, au domnitu şi el numai un an şi au muritu.

De un Ștefan vodă și de Ciubăr vodă

Scrie létopiseţul cel leşesc că după moartea lui Petru vodă au domnit un Ştefan un an şi au murit. După acestu Ştefan vodă au domnitu Ciubăr. Iar letopiseţul cel moldovenescu de acest Ştefan vodă nimica nu scrie, făr câtu spune că după moartea lui Pătru vodă au domnitu Ciubăr vodă doao luni. Domniia lui Alexandru vodă tij ficior lui Iliiaş vodă, vă leat 6956 (l448)

...

De domniia lui Bogdan vodă și de viiața lui, ce războaie au făcut cu tată-său, cu Alixandru vodă, vă leatul 6962 (1454) avgust 22

Domnind Alixandru vodă ţara, venit-au cu oaste fiiu-său, Bogdan vodă. Însă aşa zic că n-au fostu Bogdan vodă ficior cu cununie, ci copil lui Alixandru vodă. Şi s-au lovitu cu tată-său, Alixandru vodă, la Tămăşani, aproape de târgul Romanului, avgust 22 dni. Şi după multă nevoinţă birui Bogdan vodă pe tată-său, pre Alixandru-vodă, şi multă moarte s-au făcut în oastea lui Alixandru vodă. Şi într-acel războiu au pieritu oameni de frunte, Onciul logofătul şi Costea Andronic şi alţii mulţi, după ce au domnitu Alixandru vodă 4 ani.

(AXINTE URICARIUL)

Află-se scris la un létopiseţ sârbescu de Azarie călugărul precum în zilele acestui domnu, Alixandru vodă, s-au hirotonit preaosfinţitul mitropolitul chir Theoctist de Nicodim din Ţara Sirbască, prin zilele bun credinciosului cneazul Gheorghie dispot.

Cronicariul leșesc

Aşa scrie şi cronicariul lor, de zice că Bogdan vodă au venitu cu oaste asupra lui Alixandru vodă, cum s-au pomenitu mai sus şi l-au gonitu în Ţara Leşască, după ce au domnit patru ani.

Décii Alixandru vodă, daca au fugitu în Ţara Leşască cu doamnăsa şi cu coconii săi, au poftitu de la craiul ajutoriu şi au trimis craiul pré Sinenschii cu Ţara Rusască şi au împinsu pre Bogdan vodă şi au apucatu Hotinul şi Neamţul şi Suceava şi au aşezat pre Alixandru vodă la scaun. Iară Bogdan vodă, fără zăbavă, adunându oameni de pretitinderile, au scos pre Alixandru vodă din scaun şi iar au apucat Bogdan vodă scaunul. Iară Alixandru vodă au năzuitu iară spre léşi şi au făcut jalbă de iznoavă pre Bogdan vodă.

Iară craiul au făcut sfat, ce va face cu această ţară mişcătoare şi neaşăzată. Sfătuia unii, de zicea să scoaţă domnii şi să puie judéţile sale şi să o împarţă, să o facă ţinuturi. Iară alţii era împrotivă, de zicea că mai bine este a să apăra de turci de după părétile altuia decâtu de după al său. Şi aşa aléseră pre Odrivoz şi pre Coneţpolschii cu oaste, pentru pofta a o samă de moldovéni, să ducă pre Alixandru vodă la scaun, carile au scos voievozia rusască şi au avut şi de moldovéni gloate mari. Şi daca au intratu în Moldova cu trei oşti: moldovénii cu domnu său Alixandru vodă, cu un polcu de podoléni era Buceaţschii, iară pre altă oaste Coneţpolschi, care oaste au trecut Nistrul la Hotin supt cetate, că era cetatea pre mâna oamenilor lui Alixandru vodă. Iară Bogdan vodă au fostu atuncea la Lipoveţi.

Léşii, dacă au înţeles de dânsul, au vrut să treacă Prutul, ca să-i dea războ*i*, ci Bogdan vodă n-au vrut să le dea războ*i*, socotindu să-i bage la strimtori şi zăbovindu-i, să-i flămânzească. Aşa i-au purtatu din loc în loc pănă la apa Bârladului, iară el ţinea pădurile. Şi trimitea cu înşelăciune soli, cumu-i este voia să să pléce lui crai şi să facă pace, făgăduindu-i şapte mii de galbeni să-i dea pre anu şi încă şi alte daruri multe făgăduia, numai craiul să-l apere de turci. Crezându léşii acela cuvântu, au lăsat să fie pre îngăduinţa lui şi s-au întorsu pre acasă. Iară Bogdan vodă să

ascuțiia, ca să-i poată undeva vâna, ci simțindu acéstea oamenii lui Alixandru vodă, le-au spus să nu să încrează, ci să să păzească. Ce léșii fiindu de înșălăciune coprinși, nu băga în samă, până n-au fugitu un diiac al lui Bogdan vodă la oastea leșască, de leau spus. Atuncea boierii lui Alexandru vodă sfătuia ca să încunjure pădurea și să hălăduiască de meșterșugul lui Bogdan vodă; că în pădure supusése oaste. Ci léșii fiindu dârji, n-au vrut să asculte, ci au intratu să treacă pădurea și au trimis înainte carăle cu pârcălabul de Hotin și cu dânsul toți moldovénii și podolénii.

Războiul lui Bogdan vodă cu léșii

Deci cându au fostu în mijlocul pădurii, făcut-au năvală oastea lui Bogdan vodă la carăle léșilor. Ci apărându-să léșii, de-abiia au scăpatu cu multă pagubă și pierire. Décii, vrându să intre și céialaltă oaste leșască, atuncea s-au ivitu toată oastea lui Bogdan vodă cu multe steaguri și buciume, fără călărime, multă pedestrime. Acéstea văzându léșii, s-au tocmitu de războiu și au băgatu în mijloc pe Alixandru vodă. Și s-au tâmplatu acestu războiu, a șasea zi după pacea ce făcusă, la Crasna. Și s-au bătut mai nainte de apusul soarelui până ce au înoptat, pierindu de îmbe părțile, până au năvălit și gloatile de pedestri, carii au făcut mare moarte în léși, tăindu cu coasile vinile cailor. Unde hatmanii leșești vrându să îmbărbătéze pre ai săi, ș-au pus și ei capetile, ales Piotru Odrivozu și Nicolae Porava și Buciațschii. Și biruia Bogdan vodă, de n-ar fi datu ajutoriu moldovénii lui Alixandru vodă, carii trecusă pădurea cu podolénii, pre carii trimisése cu carăle. Și aceia s-au învârtejitu la războiu, de au datu inimă celor pieitori și au împinsu pre oastea lui Bogdan vodă, de au început a fugi și au umplut pădurile. Și așa cu vitejiia iară a moldovénilor au întorsu izbânda la léși, cei ce pierdusă războiul. Mulți aleși au pierit întru acel războiu: Nesvoiovschii, Biasovschii, Davidovschii și alții mulți ca aceștiia.

Deci Alixandru vodă cunoscându că nu să va putea așeza la scaun, că pre vrăjmașul său, pre Bogdan vodă, măcară că înfrânsése cu acea dată, iară nici o pagubă nu-i făcusă, că Bogdan vodă și cu oamenii săi cumuș era învățați a ținea pădurile, măcară că să rășchirasă din războ prin păduri, de iznoavă s-au strânsu și s-au tăbărâtu, socotindu să nu piarză nădéjdea, ci di iznoavă să lovească pre léși, că-i știia că suntu slăbiți de tot ajutoriul.

Înțelegându acéstea léșii dimpreună cu Alixandru vodă și văzândusă slăbiți de totu ajutoriul, măcară că înfrânsése cu deodată pre Bogdan vodă, ci al doilea rându nu era nădéjde, că nimica lui Bogdan vodă nu-i stricasă, că din oastea lui puțini pierisă, iară de la léși mai cu totul pierisă, văzându că nu le slujaște norocul, nu s-au apucatu de scaun, nici au așteptatu al doilea rându războiul, temându-să să nu-i lovască Bogdan vodă făr de véste cu oaste tocmită și cândai să nu pață mai rău decâtu întâi, să piiae și câți au mai rămas, bulucindu-să dimpreună cu Alixandru vodă, cu toții s-au tras degrabu spre Țara Leșască. Iară Bogdan vodă văzându-să curățitu de vrăjmașii săi, s-au așezatu la scaun.

Ci de acéste războaie ale lui Alixandru vodă cu ale lui Bogdan vodă la une létopisețe de ale noastre nimica nu scrie, că pre Bogdan vodă îl scrie ficior lui Alexandru vodă și au rămas pre urma lui la domnie.

Iară întru unele izvoade de ale noastre scrie de războaiele lor, ca și cronicariul leșescu, însă mai pre scurtu. Pentru acéia oare cum au fostu, că tot să tocmescu că izbânda au fostu a lui Bogdan vodă, că au rămas la domnie și au domnitu doi ani.

(AXINTE URICARIUL)

Scrie la un létopisețu vechiu sârbăscu de Azarie călugărul izvodit, precum în zilile acestui Bogdan vodă s-au început a da dajde turcilor și pentru acéia ne-au numit bogdani până astăzi. Acestŭ Bogdan vodă este tată lui Ștefan vodă cel Bun.

Domniia lui Pătru vodă, pre carile l-au poreclit Aron

Vă leatul 6963 (1454), după doi ani a domniei lui Bogdan vodă, scrie létopisețul cel moldovenescu c-au venitu fără de véste Pătru vodă ce l-au poreclitu Aron și au aflatu pre Bogdan vodă la satul Răusénii, din jos de târgul Sucévii și l-au lovitu, vineri în răvărsatul zorilor, octomvrie. Și acolo i-au tăiatu capul lui Bogdan vodă. Décii au stătut la domnie Aron vodă.

Războiul lui Alexandru vodă cu al lui Pătru vodă la Movile

În domniia lui Pătru vodă Aron, scrie létopisețul cel mol dovenescu că în anii 6963 (1455), în luna lui mai, au venit Alexandru vodă, tatăl lui Bogdan vodă, cu oaste asupra lui Pătru vodă Aron şi ş-au datu războiu la Movile. Ci norocul cel prostu al lui Alixandru vodă nici aicea nu-l lăsă să izbândească, că dându războiu vitejaşte dispre amândoao părţile, birui Pătru vodă pre Alixandru vodă. Văzându Alixandru vodă că pierdu războiul, fugi la Citatea Albă şi acolo s-au săvârşit. Iară Pătru vodă Aron au domnit doi ani.

De cest războiu a lui Pătru vodă cu a lui Alixandru vodă cronicariul cel leşescu nimic nu arată.

Acestu Pătru vodă au izvodit întâi şi au început a da dajdea turcilor.

(AXINTE URICARIUL)

Iară alţii zicu că de la Bogdan vodă s-au început, precum s-au pomenitu mai sus, la domniia lui. Domniia lui Ştefan vodă, ce-i zic cel Bun, ficiorul lui Bogdan vodă şi de multe războaie minunate ce au făcut. Cându s-au domnitu, fost-au cursul anilor 6965 (1457) aprilie 12, joi

Acest domn, Ştefan vodă, după doi ani a domnii lui Pătru vodă Aron, rădicatu-s-au de la Ţara Muntenească cu multă mulţime de oaste muntenească şi din ţară adunaţi şi au intrat în ţară. Şi silind spre scaunul Sucévii, i-au ieşitu inainte Pătru vodă Aron pe Sirétiu, la Doljăşti, la tină, şi s-au lovitu în zioa de joi mari, aprilie 12, şi înfrânse Ştefan vodă pe Aron. Ci Aron vodă nu să lăsă cu atâta, ci de iznoavă s-au bulucitu şi al doilea rându; să lovi la Orbic şi iară birui Ştefan vodă. Şi-l prinse pe Pătru vodă Aron şi-i tăie capul, de-şi răsplăti moartea tătâne-său, lui Bogdan vodă.

Cându s-au strânsu țara la Direptate

Deciia Ştefan vodă strâns-au boierii ţării şi mari şi mici şi altă curte măruntă dimpreună cu mitropolitul Theoctistu şi cu mulţi călugări, la locul ce să chiamă Direptatea şi i-au intrebatu pre toţi: este-le cu voie tuturor să le fie domnu ? Ei cu toţii au strigat într-un glas: "În mulţi ani de la Dumnezeu sa domneşti". Şi décii cu toţii l-au rădicatu domnu şi l-au pomăzuitu spre domnie mitropolitul Theoctistu. Şi de acolea luo Ştefan vodă steagul ţărâi Moldovei şi să duse la scaunul Sucévii.Décii Ştefan vodă gătindu-să de mai mari lucruri să facă, nu cerca să aşaze ţara, ci de războiu să gătiia, că au împărţitu oştii sale steaguri şi au pus hotnogi şi căpitani, carile toate cu noroc i-au venit.

Cându au prădatu Ștefan vodă Țara Săcuiască

Scrie létopiseţul cel moldovenescu că fiindu Ştefan vodă om războinic şi de-a pururea trăgându-l inima spre vărsare de sânge, nu peste vréme multă, ce în al cincilea an, să sculă den domniia sa, în anii 6969 (1461) rădicându-să cu toată putérea sa şi s-au dus la Ardeal, de au prădatu Ţara Săcuiască. Nici au avut cine să-i iasă împotrivă, ce după multă pradă ce au făcut, cu pace s-au întorsu napoi, fără de nici o zminteală. Ci de această povéste cronicariul cel leşesc nimica nu scrie şi încă şi alte sémne multe suntu şi nu însemnează nimica de însile. Iară létopiseţul nostru, măcară că scrie cam pre scurt, însă le însemnează toate. În al şaselea an a domnii lui Ştefan vodă, în anii 6970 (1462) iulie 22, loviră pre Ştefan vodă cu o puşcă în gleznă la cetatea Chiliei.

Iară în al şaptelea an a domnii sale, în anii 6971 (1463), iulie 5, luatu-s-au doamnă de mare rudă, pre Evdochiia de la Chiev, sora lui Simeon împăratul. Iară cronicariul cel leşescu scrie că au fostu Evdochiia fată lui Simeon împăratul, iară nu soră.

Cându au luat Ștefan vodă Chiliia și Cetatea Alba de la păgâni

Vă leatul 6973 (1465) meseţa ghenarie 23, adunându Ştefan vodă multa oaste de ţară, vrându să răscumpere cetăţile carile le luase păgânii de la alţi domni, pogorât-au cu toată putérea sa spre cetatea Chiliei. Şi sosindu la cetate miercuri spre joi, la miazănoapte, au încunjurat cetatea. Însă joi nu s-au apucat de harţu, iară vineri dins-de-dimineaţă au început a bate cetatea şi aşa toată zioa s-au hărţuit pănă în seară. Iară sâmbătă să închinară cei din cetate şi intră Ştefan vodă în cetatea Chiliei. Şi acolo petrecându trei zile veselindu-să, lăudându pre Dumnezeu, îmblânzia oamenii în cetate. Décia şi la Cetatea Albă au tras şi multă năvală făcându, dobândi şi Cetatea Albă. Şi aşa amândoao cetăţile cu multă moarte şi pierire de ai săi le dobândi, carile întărindu-le cu bucate şi cu slujitori, au lăsat pre Isaiia şi pre Buhtea pârcălabi, ca să le grijască, iară el s-au întorsu la scaunul său la Suceava.

Iară în al zécilea an a domnii sale, în anii 6974 (1466) iulie 10, au început a zidi mănăstirea Putna, spre slava lui Dumnezeu şi a Preacuratii Maicii Fecioarii Mariei.

Războiul ce au făcut Ștefan vodă cu Mateiaș crai unguresc la Bae

Mateiaşu, craiul unguresc, bizuindu-să puterii sale şi meşterşugului său cu carile pre mulţi din vecinii săi i-au surpat şi i-au supus, carile de multe ori războaie făcea cu turcii şi cu noroc izbândia, neavându nici o pricină direaptă asupra lui Ştefan vodă, ci numai ca să-l supuie, să fie suptu ascultarea lui, ca să-i fie cuvântul deplin, de care lucru de multe ori să lăuda Mateiaşi crai, că câte izbânde face Ştefan vodă, cu putérea lui le face şi de suptu ascultarea lui face izbândă şi vrându de ce să făliia să arate cum este adevăratu, au trimis sol ca să i să închine Ştefan vodă, ce Ştefan vodă n-au priimitu. Mai apoi văzându Matéiaşu craiul volniciia lui Ştefan vodă că nu o poate supune, strângându multă oaste a sa şi luundu ajutoriu şi de la alţii, au purces în anii 6975 (1466) şi au tras spre Moldova. Şi zicea că cu cale mérge, ca să ducă la scaun la Moldova pe Pătru vodă. Şi trecându muntele, au trecut la Trotuş, noiembrie. De acolo luund drumul, au sosit la Roman, noiembrie 29 şi acolo s-au odihnitu pănă a şaptea zi, prădând şi jecuind. Iar a opta zi, dichemvrie 7, au arsu târgul Romanului şi décii au luat drumul spre Suceava, prădându şi arzând şi siliia la scaunul Sucévii. Mai apoi, socotind ca să nu rămâie vreun unghiu nepipăit de dânsul, au lăsat drumul Sucévii, unde-l aştepta Ş tefan vodă, şi la Bae ş-au întorsu calea şi au sosit la Bae, luni, dichemvrie 14 zile şi acolea, cum nu vrea avea nici o grijă de nici o parte, lăsându-ş oastea fără de nici o grijă, nici pază, ci la băuturi şi la prăzi. Unde avându Ştefan vodă ştire şi prinzându limbă, marţi noaptea, dichemvrie 15, au aprinsu târgul asupra lor, cându ei era fără de nici o grijă. Şi fiindu şi béţi şi negătiţi de război, i-au lovitu Ştefan vodă cu oaste tocmită în răvărsatul zorilor, de multă moarte şi pierire au făcut într-înşii. Că ei nefiind tocmiţi de război, nimica de arme nu s-au apucatu, ci de fugă, nici urma să ia carii scăpa, că fiind noaptea, de nu ştiia încătro vor mérge, în toate părţile rătăciia, de-i vâna ţăranii în zăvoaie, prin munţi, unde vreo 12.000 pieriţi s-au aflatu. Mai apoi şi însuşi craiul, rănitu de săgeată foarte rău, de-abiia au hălăduitu pre poteci, de au ieşitu la Ardeal.

Aşa norocéşte Dumnezeu pre cei mândri şi falnici, ca să să arate lucrurile omeneşti câtu sunt de fragede şi neadevărate, că Dumnezeu nu în mulţi, ce în puţini arată putérea sa, ca niminea să nu nădăjduiască în putérea sa, ce întru Dumnezeu să-i fie nădejdea, nici fără cale războiu să facă, cărora li-i Dumnezeu împotrivă.

Pre acéia vreme având Ştefan vodă priiteşug cu léşii, au trimis din dobânda sa şi craiului leşescu, pen solii săi.

Iară Mateiaşu crai, daca au scăpatu, de iznoavă gătisă oaste, ca să vie asupra lui Ştefan vodă, ce viindu-i alte greutăţi dispre Ţara Ceşască, s-au întors la ceşi cu oastea sa.

Într-acéia şi craiul leşescu oblicindu că va să margă Mateiaşu craiul asupra lui Ştefan vodă, au trimis soli, zicându că-i va da ajutoriu, de-i va trebui, împotriva lui Mateiaşu, şi i-ar fi datu, de nu s-ar fi părăsitu Mateiaşu crai de acel gându. Pre acéia vréme, noiemvrie în 25, s-au pristăvitu Evdochia, doamna lui Ştefan vodă.

De prădarea săcuilor

Scrie létopisețul cestu moldovenescu că într-acelaș an, după războiul lui Ştefan vodă ce făcusă la Bae cu Mateiașu craiul, s-au rădicatu Ştefan vodă cu toată putérea sa, vrându să-și răscumpere strâmbătatea sa ce-i făcusă ungurii, cându venise la Bae, s-au dus și el la Ardeal, de multă pradă și robie și ardere au făcut în Țara Săcuiască, neavându cine-i sta împotrivă și cu pace s-au întorsu, fără nici o zminteală.

Ci de această povéste ce spune că au prădat Ştefan vodă Țara Săcuiască, cronicariul cel leșescu nimica nu scrie.

Cându s-au împăcatu Ștefan vodă cu Matiiașu crai unguresc

Décii, după puțină vréme, au încetatu vrajba intre craiul unguresc și intre Ştefan vodă, că văzându ei că vrăjmașul lor și a toată creștinătatea, turcul, le stă în spate și volniciei tuturor întinde mrejile sale, ca să-i coprinză și arătându-să priietinu cu multe cuvinte de înșălăciune și către unul și către altul, ca să-i poată zădărî cap de price și să înceapă zarvă, gândindu-să că într-acéle amestecături i să vor închina lui, pentru să le dea ajutoriu și mai apoi îi va pleca și suptu jugul său, văzându această înșălăciune, Mateiașu craiul și cu Ştefan vodă s-au împăcatu și s-au așezatu. Şi încă după pace așezată și legătură tare ce făcusă amândoi, au dăruitu Mateiașu craiul pre Ştefan vodă cu doao cetăți mari la Ardeal, anume Balta și Ciceul.

De niște tătari ce au intrat în țară să prade

Vă leato 6978(1470) rădicatu-s-au multă mulțime de oaste tătărască și au intratu în țară, să prade, cărora prinzându-le de véste Ştefan vodă, le-au ieșitu înainte. Şi la o dumbravă ce să chiamă la Lipinți, aproape de Nistru, i-au lovit Ştefan vodă cu oastea sa, avgust 20, și dându războiu vitejaște, i-au răsipit și multă moarte și pierire au făcut într-înșii și mulți au prinsu în robie și le luo tot pleanul. De care lucru cunoscând Ştefan vodă că ajutoriul nu de aiurea i-au fost, ci numai de la Dumnezeu și de la Preacurata Maica sa, cu mare laudă și izbândă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Când au sfințit Ștefan vodă mănăstirea Putna

Deaca se întoarse Ştefan vodă de la acel războі cu noroc ce izbândi pre acei tătari, spre lauda acéia, mulțămind lui Dumnezeu, au sfințit mănăstirea Putna, carea era zidită de dânsul, septevrie 3 zile, întru lauda a Preacuratei Ficioarii Mariei, Maicii Domnului nostru Iisus Hristos. La care sfințenie multă adunare de călugări au fostu: Theoctistu mitropolitul și Tarasie episcopul dimpreună cu Iosif arhimandritul și igumenul Putnii, zicu că au fostu la liturghie arhiepiscopi și episcopi și preoți și diiaconi 64 la jirtăvnic.

Cându a intrat zavistiia intre Ștefan vodă și intre Radul vodă și de arderea Brăilii

Vă léato 6978 (1470), într-acéia vréme intră zavistiia intre Ştefan vodă și intre Radul vodă, domnul muntenesc, pre obicéiul firei omenești de ce are, de acéia poftéște mai mult, de nu-i ajunse lui Ştefan vodă ale sale să le ție și să le sprijinească, ci de lăcomie, ce nu era al lui, încă vrea să coprinză. Strâns-au țara și slujitorii săi și au intratu în Țara Muntenească, de au prădatu marginea, fevruarie 27 dni și au arsu Brăila în săptămâna albă, marți.

De tăierea capetilor a niște boieri, 6979 (1471) ghenuarie 16 zile.

Tăie Ştefan vodă pre Isaiia vornicul și pre Negrilă păharnicul și pre Alexa stolnicul în târgul Vasluiului.

Războiul de la Soci, cându s-au bătut Ștefan vodă cu Radul vodă domnul muntenescu, 6979 (1471) martie 7 dni

Radul vodă, văzându atâta pradă în ţara sa, ce-i făcusă Ştefan vodă, nu vru să lase să nu cérce strâmbătatea sa. Ce pururea se întâmplă, cela ce va să-şi întoarcă bătaia, de doao ori îl bat, că strângându oastea sa şi vecinească, au venitu asupra lui Ştefan vodă. Iară el ca un leu gata spre vânatu, de sârgu s-au pornit şi la Soci le-au ieşit înainte şi dându războiu vitejaşte, martie 7 zile, nu mai puţin de vitejiia moldovénilor, carii era gata au să moară, au să izbândească, decât de meşterşugul lui Ştefan vodă, Radul vodă pierdu războiul cu multă pagubă de ai săi, că pre toţi i-au tăiatu şi toate steagurile Radului vodă le-au luat şi pre mulţi vitéji i-au prinsu vii şi pre toţi i-au tăiatu, numai ce au lăsatu vii 2 boieri de acei mari, pre Stan logofătul şi pre Mircea comisul.

De un cutremur

Într-acelaş an, avgustu 29, fu cutremur mare de pământu peste toată ţara, în vrémea ce au şezutu domnul la masă, la prânzu. Vă leato 6980 (1472) au adus Ştefan vodă pre Mariia din Mangop, de o au luat luiş doamnă.

Al doilea războiu al lui Ștefan vodă cu al Radului vodă la Izvorul Apei, leatul 6981 (l472) noiemvrie 8

Ştefan vodă, fiindu aprinsă inima lui de lucrurile vitejeşti, îi părea că un an ce n-au avut treabă de războiu, că are multă scădére, socotindu că şi inimile voinicilor în războaie trăindu să ascut şi truda şi osteneala cu carea să diprinsése este a doao vitejie, strânsă de iznoavă oaste şi luo pre Basarabă Laiotă, ca să-l ducă la Ţara Muntenească, să-l puie domnu.

Iani socotéşte că suptu un copaciu bun câţi să adăpostesc, sau câtă laudă îşi adaoge nu numai purtătoriul ce şi ţara, cându năvăliia la dânsul şi la ţară şi domnii cei streini, să-i ducă la domnie şi cu ajutoriul lor era cu nădéjde că vor izbândi.

Şi intrându Ştefan vodă în Ţara Muntenească, să gătiia de războiu Radului vodă. Ci văzându Radul vodă că nu-i va putea sta împotrivă, în 18 ale lui noiemvrie au dat dosul cu oastea sa şi s-au dus la scaunul său, la Dâmboviţă.

Aicea să socotim

Că iată că létopiseţul cel leşesc nu spune că s-au bătut trei zile războiul, déciia să fie dat dosul Radul vodă, ci spune că daca au văzut că nu le va putea sta împotrivă lui Ştefan vodă, au fugitu la cetate. Iară létopiseţul nostru scrie că daca au sositu Ştefan vodă la margine, noiemvrie 8 zile, au împărţitu steagurile oştii sale pre Milcov. Şi décii s-au împreunatu cu Radul vodă, joi într-aceastaşi lună, 18 zile, la locul ce să chiamă Cursul Apei. Şi dându războiu vitejaşte de îmbe părţile, s-au bătut acolo pănă în sară, aşijderea şi vineri şi sâmbătă toată zioa pănă în sară. Iară noaptea spre duminecă au lăsatu Radul vodă toate ale sale în tabără şi au fugitu cu toată oastea sa la scaunul său, la Dâmboviţă. Iară Ştefan vodă s-au pornitu după dânsul cu toată oastea sa. Şi într-această lună 23 au încunjurat Cetatea Dâmboviţa şi într-acéia noapte au fugit Radul vodă din cetate, lăsă pre doamnă-sa Mariia şi pre fiica sa Voichiţa şi tot ce au avut şi s-au dus la turci. Iară Ştefan vodă, miercuri 24 ale aceştii luni au dobânditu Cetatea Dâmboviţa şi au intratu într-însa şi au luat pre doamna Radului vodă şi pre fiică-sa Voichiţa şi o au luat-o luişi doamnă şi toată avuţiia lui şi toate veşmintele lui céle scumpe şi visteriile şi toate steagurile lui. Şi acolo s-au veselit trei zile şi décii s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, dându laudă lui Dumnezeu. Iară pre Basarabă vodă l-au lăsatu domnu în Ţara Muntenească şi au domnit o lună.

Iară Radul vodă au năzuitu la turci, ca să-şi poată scoate ajutoriu de la împăratul turcilor şi să-şi răscumpere domniia cu putérea lui.

Iară Ştefan vodă, daca au sosit la scaunul său, la Suceava, au trimis la craiul leşescu sol, vestindu-i de războiu cu noroc ce au făcut împotriva Radului vodă, fălindu-să că şi cetatea şi scaunul Dâmboviţa cu toată avuţiia i-au luat

dimpreună şi doamna şi fiică-sa. Şi au trimis şi la craiul din dobânda sa, nu pentru că doară iau fostu datoriu să-i trimiţă, cum zic unii că au fostu supus léşilor, ci pentru să-l aibă priieten la nevoie şi la treabă ca acéia, de-i va veni asupră, cum s-au şi tâmplatu că atuncea i-au venitu véste cum Radul vodă au intratu în Ţara Muntenească cu oastea turcească. Şi aciiaşi au trimis şl alţi soli, de au poftitu oaste într-ajutor împotriva Radului vodă.

Războiul Radului vodă cu al lui Basarab vodă

Radul vodă daca au luatu ajutoriu de la turci, au intrat în Ţara Muntenească cu 15.000 de turci, fără alţi lefecii ce adunase şi au datu războiu lui Basarab vodă, joi, dichevrie 23 şi l-au războitu pre însul şi pre toată oastea lui. Carile văzându-să împresuratu de vrăjmaşii săi, au năzuitu iarăşi la Moldova, la stăpânul său, Ştefan vodă.

Iară turcii s-au pornitu pre urma lui Basarabă vodă şi au venitu pănă la Bârlad, de au stătut ca un zidu, vineri dechemvrie 24. Şi aşa au slobozitu năvrapii săi, de au prădatu toată ţara. Şi décii s-au întorsu pri în Ţara Muntenească şi s-au dus înapoi.

Iară craiul leşescu au trimis pre Dombec caştelanul de Belz şi pre Sohodolschii ca să-i poată împăca, măcară pănă la o vréme, cu Radul vodă, ci s-au trăgănatu vrémea pănă într-altu an. Şi au învăţatu craiul, de va tribui oaste de grabu, să rădici Buciaţschi toată şleahta Podoliei, să margă întru ajutoriu lui Ştefan vodă. 64. Cându au luat Ştefan vodă cetatea Teleajănul şi cându s-au bătut cu Ţăpăluş şi cu ungurii, mai apoi şi cu Basarabă, leat 6982 (1473) octomvrie 1

Au luat Ştefan vodă cetatea Teleajănului şi au tăiatu capetile pârcălabilor şi muierile lor le-au robitu şi mulţi ţigani au luat şi cetatea au ars-o. Într-acéiaşi lună, în 5 zile, fu războiu în Ţara Muntenească cu ungurii şi cu Ţăpăluşi şi cu ajutoriul lui Dumnezeu au biruitu Ştefan vodă şi au bătut pre unguri, Într-acéiaşi lună, în 20 de zile, au războitu şi pre Băsărabă.

Războiul lui Ștefan vodă cându s-au bătut la Podul Înaltu cu turcii, 6983 (1475)

Într-acéia vréme, Mehmet împăratul turcescu armândŭ 120.000 de oastea sa şi oastea tătărască şi muntenească, să margă cu Radul vodă, au trimis asupra lui Ştefan vodă. Iară Ştefan vodă avându oastea sa, 40.000 şi 2.000 de léşi ce-i venise într-ajutoriu cu Buciaţschii de la craiul Cazimir şi 5.000 de unguri, ce-i dobândise de la Mateiaşu craiul ungurescu, le-au ieşit înaintea turcilor din sus de Vasluiu, la Podul Înalt, pre carii i-au biruitu Ştefan vodă, nu aşa cu vitejiia, cum cu meşterşugul. Că întăi au fostu învăţatu de au pârjolitu iarba pretitindinea, de au slăbitu caii turcilor cei gingaşi. Décii ajutorindu putérea cea dumnezeiască, cum să vrea tocmi voia lui Dumnezeu cu a oamenilor, aşa i-au coprinsu pre turci negura, de nu să vedea unul cu altul. Şi Ştefan vodă tocmisă puţini oameni preste lunca Bârladului, ca să-i amăgească cu buciune şi cu trâmbiţe, dându semnu de războiu, atuncea oastea turcească întorcându-să la glasul buciunelor şi împiedicându-i şi apa şi lunca şi negura acopierindu-lu-i, tăindu lunca şi sfărămându, ca să treacă la glasul bucinilor.

Iară dindărăt Ştefan vodă cu oastea tocmită i-au lovitu gioi, ghenarie 10 dzile, unde nici era loc de a-şi tocmirea oastea, nici de a să îndrepta, ci aşa ei în de sine tăindu-să, mulţi pieiră, mulţi prinşi de pedestrime au fost. Ce şi pre aceia, pre toţi i-au tăiatu, unde apoi mâgle de cei morţi au strânsu şi mulţi paşi şi sangeaxţi au pierit. Şi pre ficiorul lui Isac paşa, după ce l-au prinsu viu, l-au slobozit. Şi puşcile le-au dobânditu şi steaguri mai mult de o sută au luat.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Dacă i-au bătut pre turci, ei de la Podul Înaltŭ au luat pen păduri ş-au ieşit unde purcede apa Smilii în ţânutul Tutovii. Acolo în légea lor au dat laudă lui Dumnedzău că au scăpat ş-au ieşit la lume. Iar Ştefan vodă pornitu-s-au după dânşii cu ai săi moldoveni şi cu 2.000 de oaste leşască, ce i-au fostŭ într-ajutoriu şi i-au gonit pre turci păn' i-au trecut Seretiul la Ionăşăşti, unde să pomenéşte şi astădzi Vadul Turcilor.

Şi acolo, deasupra Seretiului, la movila cea mare a Tecuciului, odihnind 3 dzile, i-au venit véste de la starostii de Crăciuna, ce-i dzic acmu Putna, cum Radul vodă vine cu oşti asupra lui Ştefan vodă, fără veste. Şi întristându-să, Ştefan vodă, cu cine avea, cu ai săi, au răpedzit la ostaşi, de-i strângea de sârgŭ. Într-aceia au sosit şi Şendrea hatmanul, cumnatul lui Ştefan vodă, cu o samă de oşti ce au fost rămas înapoi; îndată şi Coste păharnicul cu altă samă de oaste ce au fost gonit pre turci, de i-au fost trecut Seretiul, au sosit. Şi avândŭ bucurie Ştefan vodă de ai săi, cum să aflară pegiur dânsul la loc de grije, îndată repedzi pe Şendre hatmanul înaintea oştii munteneşti cu puţinei slujitori, ca-n chip de strajă. Şi dând pe oastea muntenească, mulţi pre puţini, fură biruiţi de oastea Radului vodă şi acolo pierit-au şi Şendrea hatmanul, mai gios de Râmnic, unde s-au pomenit multă vréme Movila Şendrii. Şi l-au dus, de l-au îngropat în sat în Dolhăşti, lângă tată-său.

Înţelegându Ştefan vodă cum că adevărat Radul vodă domnul muntenescŭ şi cu oastea sa îi vine asupră, ghenarie 13 au trecut Seretiul şi mai sus de Râmnic le-au fostŭ războiul. Şi dând războiu vitejéşte despre amândoaă părţile, multă pagubă s-au făcut şi cu vrérea lui Dumnedzău fu izbânda la Ştefan vodă, că pierdură munténii războiul. Dat-au Ştefan vodă oştii sale voie să prade în trei dzile, cât vor putea, în Ţara Românească şi prădândŭ, adus-au multă dobândă ostaşii.

Şi zăbăvindŭ Ştefan vodă acolo, păn' a să strânge oştile toate, aducând şi pre mulţi den boierii Ţării Româneşti şi alte capete, oameni de frunte, acolo au pus pre ai săi boieri şi oameni de cinste, de au vorovit ş-au tocmit, de au despărţit den Milcovul cel Mare o parte de părău, ce vine pre lângă Odobeşti şi tréce de dă într-apa Putnii. Şi păn' astădzi este hotarul ţărâi Moldovei şi a Ţării Româneşti acel părău ce să desparte den Milcovul cel Mare. Iar mainte au fost având ţărâle amândouă pricină, că Ţara Românească vrea să fie hotarul său păn' într-apa Trotuşului, iar moldovenii nu-i lăsa, păn' au vrut Dumnedzău de s-au tocmit aşea. Ş-au luat Ştefan vodă cetaatea Crăciuna cu ţănut cu tot, ce să chiamă ţănutul Putnii şi l-au lipit de Moldova ş-au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea şi pre Ivan.

Şi într-acéia laudă şi bucurie au ziditu bisérica în târgu în Vasluiu, dându laudă lui Dumnezeu de biruinţă ce a făcut. Şi décii s-au întorsu la scaunul său, la Suceava, cu mare pohvală şi biruinţă, de la însuşi Dumnezeu de sus, ieşindu-i înainte mitropolitul şi cu toţi preoţii, aducându sfânta Evanghelie şi cinstita cruce în mâinile sale, ca înaintea unui împăratu şi biruitoriu de limbi păgâne, de l-au blagoslovitu. Atuncea mare bucurie au fostu tuturor domnilor şi crailor de prinprejur de biruinţă ce au făcut Ştefan vodă.

(MISAIL CĂLUGĂRUL) Întorsul lui Ștefan vodă cu oștile

Mărgândŭ Ştefan vodă cu oştile pre apa Bârladului în sus, atuncea plăcându-i locul intre Bârlad şi intre apa Vasluiului şi într-aceia laudă şi bucurie de izbândă cu năroc ce au biruit pre turci şi pre munténi, au început a zidi bisérica sveti Ioan Predioice, în târgŭ în Vasluiu, dând laudă lui Dumnedzău de biruinţă ce au făcut, şi pre urmă case domneşti, cum să cunoscŭ şi păn' într-acéşte vremi. Şi odihnindŭ Ştefan vodă acolo cu oştile sale şi râvnindŭ cu nevoinţă a să zidi biséreca şi alte lucruri ce arată că au făcut mai pre urmă.

Mai apoi întorcându-să ajutoriul craiului leşescu acasă cu multă dobândă, au trimis Ştefan vodă de i-au dus 36 de steaguri, arătându vitejiia ce au făcut şi i-au mulţămitu de ajutoriu.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Într-acéia vreme odihnindŭ Ştefan vodă la Vasluiu, i-au venit olăcari de sârgŭ de la Soroca, cum Lobodă şi Nalivaico hatmanii căzăceşti au intratŭ în ţară şi pradă. Décii Ştefan vodă neputând suferi pre nepriieteni a-i lăsarea să strice ţara, ce îndată cu ai săi, cu câţi era, i-au căutat a mérge, unde s-au şi tâmpinat cu acea oaste căzăcească pe Răutu, la Grumădzeşti. Fiindŭ cazacii în pradă răşchiraţi şi lovindu-i noaptea fără véste, fură biruiţi cazacii. Atuncia şi Lobodă hatmanul căzăcescŭ fu prinsu de oastea lui Ştefan vodă.

Şi gonindu-i spre Nistru, Nalivaico hatmanul şi cu o samă de cazaci au dat să treacă Nistrul şi mulţi s-au înecat şi un polcovnic al său vestit, Jora, acolo s-au înecat şi alţi mulţi. Şi astădzi este de pomenit acel loc de-i dzic Vadul Jorăi.

De acolo s-au întorsu Ştefan vodă ş-au descălecat târgul Iaşii şi în lauda lui Dumnedzău au început a zidi beséreca marelui mucenic şi ciudotvoreţ Necolai.

Şi décii s-au întorsu la scaunul său, la Suceavă, cu mare pohvală şi biruinţă de la sângur Dumnedzău de sus, ieşindu-i înainte mitropolitul cu toţi preuţii, aducândŭ Svânta Evanghelie şi cinstita cruce în mânule sale, ca înaintea unui împărat şi biruitor de limbi păgâne, de l-au blagoslovit. Atuncea mare bucurie au fostŭ tuturor domnilor şi crailor de prenpregiuru de biruinţă ce au făcut Ştefan vodă. Şi daca s-au aşedzat la scaunul său, la Suceavă, în lauda lui Dumnedzău au început a zidi o înfrumusăţată mănăstire, sveti Dimitrie, ce este înaintea curţii domneşti.

Şi s-au încununat cu doamna Voichiţa, fata Radului vodă. Iar pre maică-sa cu mare cinste o au trimis la domnu său, la Radul vodă, în Ţara Românească.

Războiul lui Ștefan vodă, cându s-au bătut cu Mehmet beg împăratul turcescu și cu munténii la Valea Albă

Vă leato 6984 (1476), văzându împăratul Mehmet beg câtă pagubă au avut în oastea sa de la Ştefan vodă, gândi însuş cu capul său să margă, să stropşască Ţara Moldovei şi să-şi ia cetăţile înapoi, Chiliia şi Cetatea Albă, carile fusésă mai nainte pre mâna lor.

Acolo Ştefan vodă multu au nevoitu să nu-l lase să treacă Dunărea, ci n-au putut, că tătarii de o parte, turcii de altă parte, cu oastea fără număr ce venise, ci au dat cale turcilor şi s-au apucat de tătari şi pre lesne bătându-i, i-au gonitu pănă la Nistru. Vrea da războiu şi turcilor, ci văzându atâta tărie cu împăratul şi mulţime de oaste, cu pedestrime şi cu puşci şi încă-l sfătuia boierii ca să să dea la loc strâmtu, ca de nu vor birui, să să apere şi să n-aibă zminteală.

Deci Ştefan vodă văzându aşa, s-au întorsu, de s-au dat spre munţi, unde ş-au ales loc de războiu la strâmtoare, la Valea Albă, unde să chiiamă acuma Războienii, di pre acel războiu ce au avut moldovénii cu împăratul turcescu. Şi pedestrindu-să oastea, ca să nu nădăjduiască în fugă, ci întru arme şi au datu războiu, iulie 26. Şi multă vréme trăindu războiul neales de îmbe părţile osteniţi şi turcii tot adăogându-să cu oaste proaspătă şi moldovénii obosiţi şi neviindu-le ajutoriu de nici o parte, au picat, nu fieşte cum, ci pănă la moarte să apăra, nici biruiţi dintru arme, ci stropşiţi de mulţimea turcească, au rămas dobânda la turci. Şi atâta de ai noştri au pierit, cât au înălbit poiana de trupurile de a celor pieriţi, pănă au fostu războiul. Şi mulţi din boierii cei mari au picatu şi vitéjii cei buni au pieritu şi fu scârbă mare a toată ţara şi tuturor domnilor şi crailor di prinprejur, daca auziră că au căzut moldovénii suptu mâna păgânilor.

Într-acel războiu au căzut Ştefan vodă de pre cal jos, şi Dumnezeu l-au feritu, şi nu s-au vătămat. Iară turcii s-au întorsu spre Suceava şi au arsu târgul. Şi décii s-au întorsu înapoi prădându şi arzându ţara. Mai apoi, după ieşirea nepriietinilor şi a vrăjmaşilor din tară, daca au strânsu Ştefan vodă trupurile morţilor, movilă de cei morţi au făcatu şi pre urmă ş-au ziditu deasupra oasilor o biserică, unde trăieşte şi astăzi întru pomenirea sufletelor.

Scrie létopiseţul nostru că după poticala lui Ştefan vodă, ce au pierdut războiul, de sârgu au strânsu oastea ce au putut degrabă şi s-au dus după turci şi i-au ajunsu trecându Dunărea, la vréme de mas şi lovindu-i fără véste, i-au spieriiat de au căutat a fugi, lăsându pleanul şi tot ce au prădatu. Iară Ştefan vodă le-au apucatu pleanul tot şi s-au întorsu înapoi cu izbânda.

Scrie la létopiseţul nostru că la acest războiu ce au fost la Valea Albă, au fostu şi Basarabă vodă cu munténii, venit întru ajutoriul împăratului turcescu, pre carile toţi domnii de prinprejur îl cuvânta de rău, zicându că n-au fostu într-ajutor crucii şi creştinătăţii, ce păgânilor şi duşmanilor.

Iară la létopiseţul cel leşesc, de izbânda lui Ştefan vodă, ce au scos pleanul şi prada la Dunăre de la turci şi de Basarabă vodă cu munténii, nimica nu scrie. Şi încă şi alte sémne multe nimica nu le însemnează, carile nice unile n-am vrut să le lăsăm, ci toate care la locul său le-am tocmit.

Răspunsul altor sémne

Vă leato 6985 (1476) noiemvrie, pristăvitu-s-au Theoctist mitropolitul de Suceava, carile au ţinut scaunul 25 de ani şi au stătut altul, Gheorghie mitropolitul. Într-acelaş an, dichemvrie 19, pristăvitu-s-au doamna Maria ce era de la Mangop.

Vă leato 6987 (1479) iunie 22 au început Ştefan vodă a zidi cetatea Chiliei şi o au sfârşit-o într-acelaş an, iulie 16.

Într-acelaşi an şi într-aceiaş lună, iulie 25, pristăvitu-s-au Bogdan vodă, ficiorul lui Ştefan vodă.

Într-acelaş an, avgust 18, pristăvitu-s-au Cneajna.

Vă leato 6988 (1480) pristăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Ştefan vodă.

Războiul de la Râmnic, când s-au bătut Ștefan vodă cu Țăpăluși vodă, vă leatul 6989 (1481), iulie 8

Fu războiu în Ţara Muntenească, de s-au bătut Ţăpăluşi vodă cu Ştefan vodă la Râmnicu şi au biruitu Ştefan vodă cu mila lui Dumnezeu şi cu ruga Preacistii şi a tuturor sfinţilor şi cu ajutoriul sfântului şi a marelui mucenic al lui Hristos Procopie, fură biruiţi munténii şi mulţime de înşi fără număr au pierit şi toate steagurile lor au luatu şi mulţi boieri au picat. Şi pre Ţepăluşi vodă încă l-au prinsu viu şi i-au tăiatu capul. Şi de la Ştefan vodă încă a picat om de frunte Şandrea hatmanul şi l-au adus de l-au îngropat în Dolheşti, lângă tată-său. Iară Ştefan vodă au pus munténilor domnu pre Vladul vodă Călugărul, carile mai apoi au făcut vicleşug asupra lui Ştefan vodă, pentru căci dedeasă ajutoriu turcilor, când au mersu de au luat cetăţile şi au prădat ţara. Iată Ştefan vodă, după războiu cu noroc ce au făcut, cu mare pohfală şi laudă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Zic să să fie arătat lui Ştefan vodă sfântul mucenicu Procopie, umblându deasupra războiului călare şi într-armatu ca un viteazu, fiindu într-ajutoriu lui Ştefan vodă şi dându vâlhvă oştii lui. Ci este de a-l şi crédere acestu cuvântu, că daca s-au întorsu Ştefan vodă cu toată oastea sa, cu mare pohfală, ca un biruitoriu, la scaunul său, la Suceava, au zidit bisérică pre numele sfântului mucenicu Procopie, la satu la Badeuţi, unde trăieşte şi pănă astăzi.

De Ţăpăluşi vodă nu scriu toţi într-un chip, unii zic că au prinsu Ştefan vodă pre Radul vodă, carile au fostu aţiţătoriul cel mare asupra creştinilor şi i-au fost ajutat şi braşovénii. Tăindu pre turci şi luundu Ţara Muntenească, au lăsatu pre Ţăpăluşi în locul său. Ci oricum au fostu, că tot să tocmescu că au fostu izbânda lui Ştefan vodă.

Minunatu lucru: după poticală dintăi şi după pierzarea oştii dintăi, cela ce nu avea voinici de oaste, ci strângea păstorii din munţi şi argaţii, de-i într-arma, acmu iară să rădica deasupra biruitorilor dintăi, daca au pierdut ţara, acmu domni altora le da şi ţara lăţiia.

Vă leato 6990 (1482) martie 10 au luatu Ştefan vodă citatea Crăciuna cu tot ţinutul ce sa chiamă ţânutul Putnii şi l-au lipit de Moldova şi au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea şi pre Ivan.

Vă leato 6991 (1483) au început Ştefan vodă a zidi cetatea de la târgul Romanului, ce să chiiamă Smeredova.

Vă leato 6992 (1484) Ştefan vodă într-o noapte au prădatu şi au arsu toată Ţara Muntenească.

Când au luat Baiazit împăratul turcescu Chilia și Cetatea Albă, leat 6992 (1484)

Baiazit împăratul turcescu cu mare oaste au intrat în ţară şi au bătut Chiliia şi Citatea Albă, însă nu singur cu putérea sa, ce şi Vladul vodă Călugărul, domnul muntenescu, cu munténii, încă au mers într-ajutoriu împăratului, cum s-au poménitu mai sus că au făcut vicleşug asupra stăpânului său, lui Ştefan vodă, de au datu ajutoriu turcilor. Şi miercuri, în patrusprăzéce zile iulie, au luat cetatea Chiliia, în zilele lui Ivaşco şi Maxim pârcălabii.

Aşijdirea într-acelaş an, miercuri, avgust 5 zile, au luat şi Cetatea Albă, în zilile lui Gherman şi Ion pârcălabii. Şi ar fi vrut apuca şi alte cetăţi, că Ştefan vodă la gol n-au îndrăznitu să iasă, ci numai la strimtori nevoia dé le făcea zminteală. Ci şi turcii văzându ajutoriul ce venise de la Ţara Leşască lui Ştefan vodă, sau însuşi craiul, cum scriu unii, că au tras de la rusi şi de la Litva ţara toată, de să strânsése oamenii de treabă mai mulţi de 20.000 de oameni şi trecându Nistrul craiul cu dânşii suptu Haliciu, au venitu la Colomăia, de ş-au pus tabăra, 6993 (1484) septevrie 1.

Acolea au venit şi Ştefan vodă, de s-au împreunat cu craiul, şi toate ce au avut mai de treabă au vorovitu. Mai apoi l-au şi ospătat pre Ştefan vodă şi 3.000 de oameni i-au dat, cu carii s-au întorsu Ştefan vodă la Moldova. Împreunându décii oastea cea streină cu a sa, pre multe locuri au smintit pre turci, de le-au căutatu a ieşi din ţară. Aşa Ştefan vodă au curăţitu vrăjmaşii din ţară. Iar cetăţile carile le-au luatu turcii, Chiliia şi Cetatea Albă, n-au putut să le dobândească, că ei mai nainte de ce au ieşitu, le-au grijitu cu oameni, cu puşci şi cu bucate de ajunsu şi au rămas pre mâna turcilor, pănă în zioa de astăzi.

Ce pănă a să sfătui Ştefan vodă cu craiul leşesc, unde să adunasă la Colomiia, iar din jos venise Hroiot cu turcii pănă la Suceava şi au arsu târgul, septevrie 19, luni şi marţi. Şi déciia s-au întorsu înapoi, prădându şi arzându ţara.

Şi după acéia, octovrie 19, s-au pristăvit Ioasaf arhimandritul carile au fostu întăi igumen în mănăstirea Putnei.

Războiul cându s-au bătut Ștefan vodă cu Malcociu și cu turcii la Catlabuga

Mai apoi, într-acelaşi an, Ştefan vodă, daca au scos vrăjmaşii săi din ţară şi daca au răcitu vrémea şi caii turcilor au slăbitu, au lovit pre Malcociu la Catlabuga, noiemvrie 16, de au topit toată oastea turcească. Într-aceasta bucurie, daca s-au întorsu Ştefan vodă, au zidit bisérica pre numele sfântului Nicolae în târgul Iaşiloru.

Războiul când s-au bătut Ștefan vodă cu Hroiot pre Sirét la Schiiei, 6994 (1486) martie 6

Într-acesta an venit-au Hroiot cu oaste de la ungur asupra lui Ştefan vodă, căruia i-au ieşitu Ştefan vodă înainte cu oaste pre Sirétiu la Şchéi şi dându războiu vitejaşte despre amândoao părţile, într-o luni, martie 6 zile, pierdu Hroiot războiul şi oastea, mai apoi şi capul, însă cu mare primejdie lui Ştefan vodă, că s-au pornit cu calul jos, puţin de n-au încăput în mâinile vrăjmaşului său. Mai apoi Hroiot fiindu prins viu de Ştefan vodă, i-au tăiatu capul.

Vă leato 6995 (1487), într-acestu an au discălicatu Ştefan vodă târgul Hârlăul, de au ziditu şi bisérica cea domnească de piiatră şi curţile acele domneşti cu ziduri cu tot, carile stau şi astăzi.

Vă leato 6998 (1490), au murit Mateiaşu craiul ungurescu, carile mare nume de vitejie au lăsatu pre urmă, că nu numai cu némţii şi cu vecinii săi războiu cu noroc făcea, ce şi cu turcii multe trebi au avut şi de multe ori i-au biruit, iară pre urma lui au stătut crai Vladislav.

Într-acesta an au murit şi Ioan, fecior împăratului de Mosc, nepot lui Ştefan vodă.

(AXINTE URICARIUL)

Vă leato 6999 (1491). Într-acesta an să știi cetitoriule că au zidit Ștefan vodă bisérica lui sfeti Nicolae din târgul Iașii; de nu crezi, caută la vă leatul ce scrie deasupra ușii biséricii, iară nu cum scrie înapoi.

Vă leatul 7003 (1495) Ștefan vodă au zidit sfânta episcopie în târgu în Huși, hramul sfinților apostoli Petru și Pavel, și curți domnești, carile suntu surpate, numai beciurile stau până astăzi.

Vă leato 7004 (1496) iulie 25 dni cetvertoc, răposat-au Alixandru vodă, ficiorul lui Ștefan vodă și l-au îngropatu în mănăstirea Bistriții, lângă strămoșul său, Alexandru vodă.

Războiul lui Ștefan vodă, când au bătut pre Albrehtu craiul leșescu la Codrul Cozminului, leat 7005 (1497)

Albert craiul leșescu fiindu ales de țară craiu pre urma lui Cazimir, tătâne-său, ce ținusă cu Ștefan vodă priiteșugul, iară Albertu craiul uitându priiteșugul tătâne-său ce avea cu Ștefan Vodă și nu făcea oaste împotriva păgânilor, carii în toate părțile fulgera și tuna cu trăsnetul armelor sale, vărsând sângile creștinilor și stropșindu volniciia tuturora, înmulțindu légea lui Moamet cea spurcată, ci gândi ca să-și arate vitejiia asupra Moldovei, socotindu că pre lesne o va supune, știindu că de multe ori să ajutoriia Moldova de la craii leșăști, ca de la niște vecini de aproape, spre toți vrăjmașii. Și strângându craiul oastea, au scos cuvântu cum va să margă la turci, să ia și să dezbată Cetatea Albă și Chiliia, care cetăți luase de la Ștefan vodă Baiazitu împăratul turcescu. Și încă adăogiia, de spieriia pre ai săi, cum turcii amestecați cu moldovénii vor să treacă la Podoliia și le-au datu știre ca toți să încalice și să să împreune cu dânsul la Liov. Și au trimis soli la Ștefan vodă, de i-au datu știre să să gătească să margă cu dânsul, să bată Chiliia și Cetatea Albă și să-i găteaze steție de hrană de oaste. De care lucru au părut bine lui Ștefan vodă și cu bucurie mare au priimit pre soli, căci au făcut oaste împotriva vrăjmașului său. Numai ce au zis că va veni acolo la loc cu oastea sa, supt Chiliia.

Cunoscându sfétnicii lui crai, ales episcopii, gândul că va să facă oaste împotriva lui Ștefan Vodă, multu i-au adus aminte să nu facă asupra direptății, să nu să întoarcă mâniia lui Dumnezeu spre el. Ci el gândul său nu l-au lăsat, ci încă au fostu zicând: „Voao vă este lucrul biséricа să păziți, iară nu de războaie să grijiți, că gândul mieu voi nu-l știți, numai eu singur. Că de ași pricépe că haina dipre mine știe gândul mieu, în foc o aș băga-o". Deci mulți din boierii leșăști socotiia că face într-adinsu ca să piarză oastea toată, cum au ieșit mai apoi la dânsul și zicătoarea : "În zilile lui Olbriht, șleahta au pierit".

Într-acéia Ștefan Vodă prinzându véste de la unguri, cum Olbrihtu va să vie asupra lui cu oaste, că nici ungurii nu era bucuroși ca să cază domniia Moldovei pre mâna léșilor, măcară că Laslău crai unguresc (ce să chiamă leșaște Vladislav) era frate lui Olbrihtu craiului leșescu (ce să chiamă unguréște Albertu). Înțelegându aceasta Ștefan vodă trimis-au la craiul leșescu cu solie pre credincioșii săi, pre Tăutul logofătul și pre Isac vistiiernicul, ca să poată dintr-însul cunoaște ceva, ce-i este voia să facă. Ci nimica nu au cunoscut, că craiul cumu-și umbla cu înșălăciune, ascunzându cuvântul, pre soli cu bucurie i-au priimitu și darurile ce-i trimisése Ștefan Vodă cu mare mulțămită și cu dragoste le-au priimitu și le-au luat și solilor iarăși acéla răspunsu le-au dat : cum este mărgătoriu la turci. Mai apoi și solii săi de iznoavă i-au trimis la Ștefan Vodă, ca să întărească cuvântul, iar el au întorsu oastea spre Pocutiia. Înțelegându Ștefan Vodă cum craiul să apropie cu oaste spre Pocutiia și să trage spre margine, de iznoavă au poftorit soliia, de au trimis înaintea craiului pre Tăutul logofătul și pre Isac vistearnicul cu multe daruri și l-au timpinatu de céia parte de Nistru și i-au închinatu darurile. Și iarăși cu dragoste le-au luatu. Și décii au trecut apa Nistrului pré la Mihălcéni, în ceasta parte, cu toată oastea sa și au venitu la Coțmani. Acolea ș-au discopierit toată vicleniia și faptile sale céle ascunse, că au prinsu pre Tăutul logofătul și pre Isac vistearnicul, de i-au fericatu în obezi și i-au trimis de i-au închis tocma la Liov.

Înțelegându acéstea Ștefan Vodă den iscoadile ce pururea trimitea, să știe încătro mérge craiul cu oastea leșască, cum crai l-au viclenitu și vine asupra lui și au trecut și Nistrul cu 80.000 de oaste pre scrisoare, fără altă adunare, de sârgu au trimis în toate părțile în țară, să să strângă la târgul Romanului. Iară Albertu au șăzutu șapte zile la Coțmani. Ce

păn' a să strânge oastea lui Ştefan vodă şi pănă a veni ajutoriul, că şi Laslău craiul unguerescu, fratile lui Albertu, încă i-au trimis 12.000 de oameni de oaste şi cu dânşii pre Birtoc voievodul Ardealului, ce era cuscru lui Ştefan vodă, şi de la Radul vodă încă i-au venitu ajutoriu oaste muntenească, ci pănă a să strânge oastea toată launloc, Albert crai au purces cu oastea de la Coţmani şi au lovit la Şipinţi. Văzându Ştefan vodă că-l împresoară vrăjmaşii săi, au tocmitu strajă şi o au trimis-o împotriva léşilor, ca să ţie vadul Prutului, la târgu la Cernăuţi. Iară Ştefan vodă în 27 de zile a lui avgust, duminică, au ieşitu din Suceava spre târgul Romanului şi cu toată oastea sa. Şi într-acéia zi îi aduseră lui de la strajă 6 léşi şi aşa pe trei léşi i-au trimis la împăratul turcescu, iară pre aceialalţi au zis de i-au spânzurat. Décii craiul leşescu au venitu cu toată putérea sa la cetatea Sucévii, duminică, septemvrie 24 de zile. Iară în 26, marţi, de cătră sară, au început a bate cetatea şi au bătut pregiur dânsa trei săptămâni şi zioa şi noaptea şi nimica n-au folositu, nădăjduindu că să va închina ţara, pentru ce li să supărase cu Ştefan vodă pentru atâta războaie fără odihnă şi fără măsură ce făcea, de să bătea cu toţi. Ci socotiia ţara că de nu li-i îndemână cu al său, mai multă neîngăduinţă le va fi cu streinii şi încă văzându atâta pradă şi răsipă ci făciia oastea leşască, de umbla prin păduri, de afla prăzi şi jafuri, siliia cu toţii di să strângiia la târgu la Roman, unde era beleagul.

Aşa ţara strângându-să, iară din cetate cât putiia să apăra şi ce răsipiia léşii zioa cu puşcile, noaptea astupa gaurile şi le întăriia, de le era munca lor înzadar, iară pre afară, unde afla léşi răşchiraţi direptu hrana, îi lega şi îi tăia, de nu era volnici nici într-o parte să iasă. Mai multu strica loru-şi decâtu celor închişi, că în toate zile li să adăogia lipsa flămânziciunii. Décii fiind léşii coprinşi de atâta nevoie, începură a grăi rău de craiul său, întâi cu taină, iară mai apoi în gura mare îl vinuia c-au venit fără cale, de i-au adus ca să-i piarză pre toţi şi socotiia toate sémnile câte să făcuse réle, că au fostu lor de arătare ca să fie conceniia lor. Că întâi în ţara lor, într-un pârău de nemica, i s-au înnecatu craiului un pohodnic şi cându au ieşitu din Liovu, boii carii purta ierbăriia de vântu mare s-au răsipitu, de nu-i putiia să-i strângă. Aşijderea un ţăran nebunise de cap, au fostu strigându în gura mare: "Duceţi-vă spre pierirea voastră, că nu veţi mai veni". Şi pre un şleahtici l-au dătunatu suptu cortu şi doisprăzéce cai ai lui, mai apoi şi pre un preot al lor, slujind liturghie, au scăpatu cuminicătura lor jos. Şi alte sémne réle s-au arătatu, de-i prorociia toţi că va fi sfârşitul lor rău şi amar, cum s-au şi tâmplatu. Că văzându craiul atâta cuvinte réle de dânsul de la oastea sa, să temu ca să nu-l părăsască şi să fugă, să cază în mânule vrăjmaşilor săi, să ajunsă cu solii frăţine-său, lui Vladislav craiul unguerescu, ca să-i împace, că sosisă şi ajutoriul unguerescu la Ştefan vodă. Şi aşa Bârtoc voievodul Ardealului, carile venisă cu ajutoriul unguerescu la Ştefan vodă, au trimis solii săi la Albertu craiul, ca să-i spuie că va veni însuşi pentru pace. Şi pre Ştefan vodă cu multe cuvinte l-au rugatu să facă pace cu craiul leşescu. Şi aşa au intratu la mijlocul lor şi s-au dus la craiul leşescu de i-au împăcatu într-acesta chip: craiul leşescu să să întoarcă pre urmă pre unde au şi venit, să nu mai strice ţara pre alt loc. Şi décii pre Birtoc voievodul Ardealului bine i-au dăruitu Ştefan vodă cu mari daruri şi décii s-au dus acasă-şi.

Cându s-au întorsu craiul înapoi

Într-acéia Albrihtu, craiul leşescu, fiindu de inimă rea bolnavu, au datu semnu de întorsu înapoi, de care semnu era toţi bucuroşi să-l auză, să să întoarcă de la atâta flămânziciune la casile lor. Şi în 19 zile ale lui octomvrie, joi, s-au întorsu craiul de la Suceava şi s-au apucatu de cale. Ci nu s-au întorsu pre calea pre unde venise, ci pre altă cale, pre unde era ţara intreagă, spre Codrul Cozminului.

Simţindu décii Ştefan vodă că craiul n-au luat urma pre unde venise, ci spre codru, îndată au trimis după dânsul de l-au pohtitu să nu ia pre acéia cale, spre codru, ci pre urmă, pre unde venise, că făcându într-alt chip, văzându ţara paguba -------ce să va face de oastea leşască, nu vor răbda, ci vor vrea să-şi apere ale sale, de unde toate să vor aţiţa de iznoavă spre vreun lucru rău, carile va strica şi pacea. Ci craiul mai bucuros fusése să meargă di dereptul, să iasă în ţara sa şi n-au băgatu în samă, ci ş-au păzitu calea spre Codrul Cozminului. De care lucru fiindu înhierbântatu Ştefan vodă de războiu, socotindu că are vréme de a-şi răscumpărarea strâmbătatea sa dispre cela ce nu numai pacea cea véche o au călcat-o, care avusése domnii Moldovei cu craii leşăşti, ce şi jurământul şi şi pacea ce legase atuncea de curându, aşezându-să să să întoarcă pe urmă pre unde şi venise, décii îl aţiţa ajutoriul ce-i venise di pretitindirilea şi oastea sa toată gata strânsă şi odihnită, văzându dobânda di pre cei flămânzi şi slăbiţi, au trimis înainte ca să apuce

calea la Codrul Cozminului, să săciuiască pădurea, să o înţineaze, ca să o poată porni asupra oştii, daca vor intra în pădure. Iară el cu toată oastea au intrat după dânşii şi cu doao mii de turci. Şi a patra zi i-au ajunsu în pădure, joi, octomvrie în 26 de zile, luundu ajutoriu pre Dumnezeu şi cu ruga Preacistii şi a sfântulu marelui mucenic Dimitrie şi lovindu-i de toate părţile şi oborându copacii cei înţinaţi asupra lor, multă oaste leşască au pieritu, unii de oşténi, alţii de ţărani, că le coprinsése ca cu o mreajă calea, alţii de copacii cei înţinaţi. Aşa pierzându puşcile, lăsându steagurile care toate le-au adunatu Ştefan vodă şi ei cine cum au putut, în toate părţile s-au răşchiratu prin păduri, de au scăpat puţini afară. Şi însuşi craiul cu puţini rămăsése, strângându-să s-au adunatu într-un ocol la sat la Cozminu. Şi de acolo bulucindu-să au tras spre Cernăuţi. Iară oastea lui Ştefan vodă cu dânşii mergându împreună, să bătiia şi să tăia. Ci şi acei puţini ce ieşisă din codru n-ar fi scăpatu, de nu s-ar fi încurcatu ai noştri în carăle crăieşti şi în carăle altor boieri, de le-au datu vréme de au ieşit.

Şi acolea veni véste lui Ştefan vodă că vine şi altă oaste leşască, într-ajutoriu craiului. Atuncea au chiematu pre Boldur vornicul şi i-au datu lui oaste de ajunsu şi au trecut Prutul împotriva acei oşti, sâmbătă sara. Şi duminecă dimineaţa, octovrie 29 zile, le-au datu războiu şi pre toţi i-au răsipit îndată şi i-au topitu cu ajutoriul lui Dumnezeu şi cu norocul lui Ştefan vodă şi mare moarte şi tăiere s-au făcut atuncea în oastea leşască, la locul ce să chiiamă Lănţeştii satul. Şi nimica n-au ştiut craiul de venirea acei oşti, nici de pierirea lor.

Şi într-acéiaş duminecă, trecându craiul Prutul la Cernăuti, iarăşi fu lovit de oastea lui Ştefan vodă, de i-au răsipit şi i-au tăiatu, de-abiia au scăpat însuşi craiul cu puţină oaste de a sa. Décii trecând craiul spre ţara sa, pre multe locuri i-au lovit ai noştri, ales pre craiul, că mazurii întorcându-să să dea războiu şi să apere pre craiul şi pre cei scăpaţi dintru acel pojar, au datu asupra lui Boldur vornicul cel mare, pre carile îl trimisése Ştefan vodă împotriva acei oşti leşăşti ce veniia într-ajutoriu craiului şi mare moarte au făcut într-înşii. Şi la sat la Şipinţi puţini au scăpatu din oastea de era strânsă pre lângă craiul. Décii craiul cu multă nevoie strecurându-să, au tras la Sneatin şi de acolo au slobozit oastea pre acasă de cătă rămăsése, iară el s-au dus la Liovu.

Nacazanie silnim, adecă certarea celor putérnici

Dumnezeu cel direptu, cela ce ceartă nedireptatea şi înalţă direptatea, cu câtă certare pedepséşte pre ceia ce calcă jurământul. Că acesta Olbrihtu nu spre păgâni, ci spre creştini vrea să facă războiul, nu da ajutoriu celuia ce nu avea odihnă de turci, ci vrea să slăbască pre cela ce să lupta cu vrăjmaşii creştinilor, pre carile trebuia cu toţii să-l ajutorească. Ci Dumnezeu la atâta lipsă şi nevoie îl adusése pre cela ce mergea cu atâta hvală să stropşască ţara şi să o supuie, care întâi nici taina sa nu vrea să spuie nimăruia, ci scosése cuvântu că mérge să ia Chiliia şi Cetatea Albă şi încă adăogea de zicea că de ar şti haina sa dipre dânsul gândul lui, o ar arunca în foc. Apoi nici ai săi nu-l băga în samă, ci era în zavistiia celor de casă şi de batjocura tuturora şi în toate chipurile îl huliia, aşa şi cinstea din zi în zi micşorându-să, de inimă rea, puţin de n-au murit.

De capetile céle de frunte ale léșilor ce s-au aflat pieriți

Aflatu-s-au la acestu războiu din capete: doi fraţi Tăncenschii şi Miculai voievodul Ruschii pieriţi şi Gabriil din Moraviţa şi Herbor, aşijderea doi fraţi Grotovi, Huminschii şi Murdileu şi alţii mulţi, cine poate să-i pomenească pre toţi. Alţii au căzut la legătură, cumu-i Tuncischii, Zbignev potcomori Cracăului, Pruhniţschi, Targoveţschii şi alţii mulţi. Pre unii ai noştri i-au fostu spânzurându câte doi de păr, că au fostu umblând pre acéle vremi păroşi ca şi némţii şi alte batjocuri multe le-au fostu făcându, de să pomenéşte şi astăzi răotatea lor ce au fostu păţindu.

Iară Ştefan vodă, după izbândă cu noroc ce au fost făcut la acest războiu, s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, cu mare pohfală şi laudă, ca un biruitoriu şi au ziditu bisérica pre numele sfântului mucenicu Dimitrie, în târgu în Suceava, care trăieşte şi pănă astăzi. Zic unii să să fie arătat lui Ştefan vodă la acest războiu sfântul mucenicu Dimitrie, călare şi într-armatu ca un viteazu, fiindu-i întru ajutoriu şi dând vâlhvă oştii lui ci este de a şi créderea, de vréme ce au zidit bisérică.

Dupre acéia au datu cuvântu Ştefan vodă a toată oastea, să să strângă la Hârlău, în zioa lui sfeti Nicolae. Şi aşa s-au adunatu cu toţii la Hârlău într-acéia zi şi acolo Ştefan vodă au făcut ospăţ mare tuturor boierilor şi tuturor vitéjilor săi şi cu daruri scumpe i-au dăruit pre ei. Şi décii i-au slobozitu cine şi pre la casa sa, dându-le cuvântu ca toţi să dea laudă lui Dumnezeu, pentru ce că toate puterile suntu de la Dumnezeu.

Cându au prădat Malcociu Țara leșască 7006 (1498)

Malcociu au intratu în Ţara Leşască cu mulţime de turci şi n-au avut cine să-i stea împotrivă, ci multă pradă de oameni au făcut şi dobândă de dobitoace au făcut şi au luat, şi au ajunsu mai sus de Liov, 25 de popriști; s-au întorsu înapoi prădându ţara şi arzându. Să vedea că după acest război fără noroc, ce făcusă léşii cu Ştefan vodă, va fi pierirea lor.

Cându au prădat Ștefan vodă Țara Leșască 7006(1498) iunie 22 zile

Într-acelaşi an, Ştefan vodă vrându să-şi întoarcă dispre léşi strâmbătatea sa, strânsă ţara şi au intratu la Podoliia şi la ruşi, trecutau şi de Liov la Canţug oraşului, la apa Visloca, toate satile arzându şi prădându. Ars-au oraşul Premişlia, Radumnea, Prevorsca, Lanţut şi cetatea Tereabul şi multă bunătate dintr-însa au luatu şi mulţi joimiri au scos, ci pre toţi i-au tăiatu şi alţii mai mulţi au arsu în cetate. Şi cetatea Buceaciul multă nevoie au păţitu şi Podhaeţul au arsu. Şi mulţi oameni, bărbaţi, muieri, copii, au scos în robie, mai mult de 100.000, mulţi de aceia au aşezatu Ştefan vodă în ţara sa, deşi pănă astăzi trăieşte limba rusască în Moldova, ales pre unde i-au discălicatu, că mai a treia parte grăiescu rusésşte. Iar Ştefan vodă prădându şi arzându ţara, s-au întorsu înapoi cu mare dobândă, fără de nici o zminteală, au trecut Nistrul în ceasta parte la Halici şi au prădatu şi de aceasta parte. Şi décii au venitu la scaunul său, la Suceava, cu mare bucurie şi cu biruinţă.

Vă leato 7008 (1500) martie 11, cându au venitu oastea leșască de iznoavă în țară să prade, văzându stricăciunea ce le-au făcut Ștefan vodă

Albrihtu craiul leşescu, văzându atâta pradă şi stricăciune ce i-au făcut Ştefan vodă în ţara lui, nu vru să lase, ci de iznoavă strânsă oaste şi intră în ţară şi începu a prăda şi a strica ţara pănă la târgu la Botăşani. Ştefan vodă, daca prinse de véste, îş strânse de sârgu oştile şi cu cine avea cu ai săi, i-au ieşitu înainte acei oşti leşeşti şi i-au dat război la târgu la Botăşani. Şi cu vrérea lui Dumnezeu pierdură léşii războiu şi fu izbânda lui Ştefan vodă şi multă oaste leşască au pierit şi pe mulţi i-au prinsu în robie şi multe cazne le făciia moldovénii léşilor.

Că au pus Ştefan vodă de au arat cu léşii pe o culme de deal la Botăşani şi au simănatu ghindă şi s-au făcut dumbravă mare, de este pănă astăzi copaci mari.

Ci de această povéste nimica nu scrie cronicariul leşescu, iară la létopiseţul nostru acest moldovenescu scrie de acestu războiu al lui Ştefan vodă ce au avut cu léşii la Botăşani, precum s-au poménit mai sus.

Într-acestaş an, martie, s-au pristăvit Despina doamna Radului vodă, ce era robită de Ştefan vodă, cându luasă Cetatea Dâmboviţa, şi cu cinste o au îngropat în mănăstirea Putna.

Cându s-au împăcat Ștefan vodă cu craiul leșescu

Vă leato 7009 (1501), Ştefan vodă, lăsându inima cea neprietenească, întorcându-să cătră datoriia creştinească, s-au împăcat cu craiul leşescu şi mare legătură au făcut, nu că doară s-au temut de putérea lor, care să ispiti să şi război făcusă şi cu turcii, de atâta ori i-au şi biruit şi cu alţi megiiaşi de prinprejur avându sfadă, niciodată nu s-au plecat, ci pentru să cunoască toată creştinătatea că n-au fostu dispre dânsul începătura, că n-au rădicat el armele asupra craiului, ci craiul fără cale şi fără de ştire au venitu asupra lui, unde şi acolo s-au întorsu cu ruşine, mai apoi ca să arate că mai mult poate să strice el craiului decâtu craiul lui Ştefan vodă, au intratu de i-au arsu târgurile şi i-au robit podanii, nici au avut cine să-i stea împotrivă, ci cu mare dobândă s-au întorsu în Ţara Moldovei, că venirea craiului

dobândă au adus lui Ştefan vodă, că s-au umplut toţi de jafuri leşăşti, de acolo au venitu Ştefan vodă şi cu toţi plini s-au întorsu la casile sale. Aşijdirea acum la pace pre lesne stătu, ca să să cunoască că fie la ce îl vor cerca, că-i gata şi la pace şi la răzmiriţe. Décii pace au legat într-acesta chip, ca să-i fie într-ajutoriu împotriva fiecărui vrăjmaşu, iară pribégii de îmbe părţile să nu să priimească. Iară de s-ari tâmpla vreunui domnu al Moldovei să iasă de nevoia turcilor în Ţara Leşască, să-l priimească şi în tot chipul să puie nevoinţă, ca să-l aşaze la domnie, iară domnii Moldovei pururea să aibă urechi deşchise dispre turcu, să dea ştire craiului de gândurile lor. Iară judecata acelor cu strâmbătăţi de la margine să să facă dispre amândoao părţile.

De un Pătru vodă, ce i-au tăiat capul craiul leșăscu vă leato 7009 (1501)

Într-acelaş an trimis-au Ştefan vodă solii săi la craiul leşescu, la săim, poftindu pre tocmala şi legătura ce au avut, să dea pre Pătru vodă, feciorul lui Iliaşu vodă, că simţise că pre mulţi din boierii leşeşti îi întorsése spre sine şi-i îndemna să facă oaste asupra lui Ştefan vodă şi să ia domniia de la dânsul şi să făgăduia că să pléce ţara toată, să fie suptu ascultarea lor. De care lucru multu sfătuiră în săim, că mulţi era lui Pătru vodă apărători. Mai apoi socotiră să nu cumva să zădărască pre Ştefan vodă, să le fie a strica pacea, pentru ce că şi ei să gătiia să facă oaste, să margă la prusi. Ci i-au tăiat capul lui Pătru vodă, înaintea solilor, la târgu la Cihov.

Acestu Pătru vodă, precum s-au pomenit mai sus că l-au gonitu Ştefan vodă din ţară la Ţara Ungurească şi i-au luatu domniia, iar el au îndemnat pre Mateiaşu, craiul ungurescu, de au mersu cu oaste asupra lui Ştefan vodă, ca să-l puie la domnie, unde apoi l-au bătut Ştefan vodă la Bae, cum s-au pomenit mai sus şi toată oastea i-au topitu, numai Mateiaşi cu puţini au scăpatu. Décii daca au muritu Matiiaşu craiul ungurescu, pierdu Pătru vodă nădéjdea de a să mai ajutori de la craii ungureşti. Văzându déciia şi vrajba ce intrase între léşi şi intre moldovéni, gândindu-să că întru acéle amestecături că va putea să-şi facă şi el loc la Moldova şi să dobândească ţara, au lăsatu ungurii şi au fugitu de acolo, trecându în Ţara Leşască, unde şi moarte i s-au întâmplatu, cum şi mai sus s-au pomenitu, că i-au tăiat capul craiul leșescu.

De moartea acestui Pătru vodă nu scriu toţi într-un chip, că létopisețul cel moldovenescu scrie că daca au venitu Ştefan vodă cu oastea muntenească, s-au lovitu cu Pătru vodă la Doljăşti pre Sirétiu şi al doilea rându la Orbic şi tot au izbânditu Ştefan vodă şi au prinsu pre Pătru vodă şi i-au tăiatu capul.

Iară cronicariul cel leşesc scrie că daca au biruit Ştefan vodă pre Pătru vodă, au scăpatu Pătru vodă la unguri şi décii toate pre rându, precum scrie mai sus.

Ci oricum au fostu, tot să tocmescu că izbânda tot au fostu la Ştefan vodă, iară lui Pătru vodă tot să află că i-au tăiat capul.

De moartea lui Olbrihtu, craiul leșăscu, 7009(1501)

Într-acestaşi an şi Olbrihtu, craiul leşescu, gătindu-să cu mare oaste ca să margă asupra prusilor, ce n-au săvârşitu şi au muritu. Iară pre urma lui, făcut-au ţara sfat pre obicéiul lor şi au rădicat pre Alixandru, fratile lui Olbrihtu, la crăie, cu carile pacea ce făcusă Ştefan vodă cu frati-său, Olbrihtu, de nu-l va vrea fi apucat moartea, cum să va arăta mai jos, multă răsipă ţărâlor să vrea fi făcut.

Vă leato 7010(1502), pristăvitu-s-au Paisie arhimandritul şi egumenul mănăstirii Putnei.

Într-acelaş an curându după Paisie, avgust 4 zile, s-au pristăvitu şi Athanasie Bolsun, amândoi lăudaţi de viiaţă bună şi curată, carii în viiaţa lor nimica n-au lipsitu ce li s-au căzut păstoriei lor, ca să nu facă.

Cându au luat Ștefan vodă Pocutiia de la leași

Ştefan vodă fiindu gata de războiu ca un leu ce nu-l poate îmblânzi niminea şi el odihna altora îi păriia că-i este cu pagubă, au intratu în Ţara Leşască cu oaste şi au prădatu Pocutiia şi o au şi luat-o. Şi zicea că acel olatu l-au luat léşii de la moldovéni fără cale. Într-acéia craiul, după ce au făcut sfatu pentru Pocutiia ce o luase Ştefan vodă, au strânsu oaste pre bani şi au trimis-o de au intratu în ţară şi au făcut multă pagubă şi atâta s-au fostu supăratu ai lor noştri, pănă s-au rugatu cu toţii lui Ştefan vodă, de au ieşitu de la Pocutiia, însă mai mult de boală ce au avutu, adecă podagrie, şi cetăţile ce le luase le-au întorsu.

De moartea lui Ștefan vodă celui Bun, vă leato 7012 (1504)

Nu multă vréme, daca s-au întorsu Ştefan vodă de la Pocutiia la scaunul său, la Suceava, fiindu bolnav şi slabu de ani, ca un om ce era într-atâtea războaie şi osteneală şi neodihnă, în 47 de ani în toate părţile să bătea cu toţii şi după multe războaie cu noroc ce au făcut, cu mare laudă au muritu, marţi, iulie 2 zile.

Fost-au acestu Ştefan vodă om nu mare de statu, mânios şi de grabu vărsătoriu de sânge nevinovat; de multe ori la ospéţe omorâea fără judeţu. Amintrilea era om intreg la fire, neléneşu, şi lucrul său îl ştiia a-l acopieri şi unde nu gândiiai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meşter, unde era nevoie însuşi se vârâia, ca văzându-l ai săi, să nu să îndărăpteze şi pentru acéia raru războí de nu biruia. Şi unde-l biruia alţii, nu pierdea nădéjdea, că ştiindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorilor. Mai apoi, după moartea lui şi ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă, de lucruri vitejeşti, cum să tâmplă din pom bun, roadă bună iese.

Iară pre Ştefan vodă l-au îngropat ţara cu multă jale şi plângere în mănăstire în Putna care, era zidită de dânsul. Atâta jale era, de plângea toţi ca după un părinte al său, că cunoştiia toţi că s-au scăpatu de mult bine şi de multă apărătură. Ce după moartea lui, până astăzi îi zicu sveti Ştefan vodă, nu pentru sufletu, ce este în mâna lui Dumnezeu, că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui céle vitejeşti, carile niminea din domni, nici mai nainte, nici după acéia l-au ajunsu.

Fost-au mai nainte de moartea lui Ştefan vodă într-acelaşi anu iarnă grea şi geroasă, câtu n-au fostu aşa nici odinioară, şi décii preste vară au fostu ploi gréle şi povoaie de ape şi multă înecare de apă s-au făcut.

Au domnitu Ştefan vodă 47 de ani şi 2 luni şi trei săptămâni şi au făcut 44 de mănăstiri şi însuşi ţiitoriu preste toată ţara.

Iară cându au fost aproape de sfârşitul său, chiemat-au vlădicii şi toţi sfétnicii săi, boierii cei mari şi alţi toţi câţi s-au prilejitu, arătându-le cum nu vor putea ţinea ţara, cum o au ţinut-o el, ci socotindu din toţi mai putérnicu pre turcu şi mai înţeleptu, au datu învăţătură să să închine turcilor. Şi décii au stătut la domnie fiiu-său, Bogdan vodă cel Grozav şi Orbu.

Povestea și tocmala altor țări, ce suntu pinprejur, cum nu să cade să nu poménim, fiindu-ne vecini de aproape. Întăi, cumu-i Țara Leșască

Ţara Leşască, sau cumu-i zicu pre limba lor Polsca Zemlea, adecă ţara câmpului îi zicu, pentru loc tinsu i-au pus nume aşa, ci nu pentru că doară este câmpie multă, că fără câmpii Daşovului, câmpu slobod şi pustiiu în Ţara Leşască nu să află, pentru mulţimea de oameni, ce suntu sate pretutinderilea şi târguri, ci numai pentru că-i locu tinsu. Pentru acéia îi zicu Ţara Leşască, pentru că mai de demultu o au fostu chiemând-o aşa dipre numele lui Leh, fiiului lui Elisei, nepotul lui Iavan, carile întăi acela au lăcuitu pre acélea locuri.

Ţara Leşască este ţară mare dispre miazănoapte, de să chiiamă Borusiia şi Pomeria, iară dispre răsăritu Litva şi Ţara Mazoviei, dispre amiiazăzi Rusiia, ce să hotăraşte dispre unguri cu Munţii Ungureşti, iară dispre apus Lusitaniia şi Slijiia şi Moraviia, toate acéstea cnézii, daca le-au supus craii leseşti suptu ascultarea sa, adecă Mazoviia, Rusia, Prusiia, Litva, au făcut tot un trup, din mădulări multe, tot o ţară şi o judecată au.

Şi némişii carei le zicu şleahtă, nu aşa de crai ascultă, cum de lége, carele, le-au făcut ei, de să judecă la scaunile cetăţilor, cineşi la ţinutul său. De acolo, cine nu va să-şi ţie de lége, volnicu-i fieştecine să-şi îndelunge légea la alt scaun mai mare, alése în doao locuri, la Liublin vara şi la Petricov iarna, unde zic acelor legi tribunal. Acolo, de va avea şi de crai ceva asupreală, fără nici o frică are voie să-l tragă la judecată, unde procuratorii vor răspunde pentru crai şi de va avea strâmbătate, afla-va judeţu şi direptate. Nici pre un sleahtici nu-l va putea lega cineva, nici craiul singur, pănă nu-l va birui cu légea. Aceia nu dau bir nimărui, nu ascultă de altul, nici în oaste este datoriu să meargă, fără numai de bunăvoie, numai cându va încălica craiul şi cu voia tuturora şi cu plată.

Şi cându le va veni vreo nevoie de undeva, acéia este datoriia lui crai, ca să dea ştire la ţinuturi, să să strângă la zi, care le va arăta. Şi dacă să vor strânge şi vor sfătui de lucrul ce le vor da ştire, ei vor alége soli şi vor trimite la săimu, unde să vor împreuna cu toţi solii ţinuturilor, de vor sfătui de toate nevoile, ei deosebi şi craiul cu sfatul său deosebi. Ce vor isprăvi peste zi, sara să vor împreuna cu sfétnicii ce le zicu sinatori şi ce vor aşeza pănă a să săvârşi săimul, că stă săimul şase săptămâni, de alta nu vor sfătui, numai de ce va fi pricea întru dânşii, pănă la săvârşitu. Iară în zioa cea de apoi, de multe ori să tâmplă de nu vor putea lesne să tocmească zuoa, toată zioa, uneori adaogă şi noaptea, mai apoi pun şi aleg dintre dânşii carii vor fi cu sfat mai mare şi ce le va părea lor, pre acéia stă.

La oaste nu mergu ei singuri, ci cându tribuieşté oaste, ei slobod la săim bir, de iau de pre vecinii lor, cu cât potu să-şi rădice treaba mare ca acéia. Numai atuncea cându vor vedea că tribuiéşte, şi însuşi craiul va mérge, însă numai pănă la margini, să-şi apere ţara, iară denafară nu suntu datori.

Léşii suntu oameni războinici, oameni învăţaţi de carte, că pentru învăţătura şi a cărţii şi a vitejii nu li-i préget, nici de trudă, nici de chieltuială, ce încunjură ţările de învaţă, ca să deprinză tineréţile truda şi la bătrânéţe înţelepciunea, de care au nevoinţă mai mare.

Léşii n-au nevoinţă să strângă avuţie, că avuţiia şi strânsura o dau şi o răsipescu, lefecii mulţi ţin, după câtu le este puterea şi mai mulţi. Nu este la dânşii ruşine a fi datoriu, că nici unul, nici cei de frunte, nu este să nu fie datoriu şi la jidovi ocinele le zălojăscu şi odoarăle lor zălojăscu la niguţători şi le orânduiescu altora şi mulţi şi de totu le pierdu, hrănindu gloate după sine, că pre cel ce strânge îl numescu jidov. Stăpânilor cui slujăscu, suntu cu credinţă şi pentru numele lui şi pentru cinstea, capul îşi pune. Pentru ruda sa şi pentru seminţiia, câtu de departe, stau cu dânsul pănă la moarte.

Au obiceaiu léşii, nu ca grecii, după sfadă şi după price, daca-i vor împăca, nu va ţiniia pizmă, ci la nevoia lui ca direptu un frate să va pune.

Craii nu ceia ce-s moşnéni crăiescu, ci pre carile îl aleg ei. Nici altă voie mai mare are, fără numai ce suntu boieriile pre mâna lui, cui va vrea să le dea, le va da. Nici acéle date nu poate să le ia, fără numai de viclenie spre ţară, de-i va lua întăi capul cu judeţu, pănă nu va muri. Pentru acéia pogorându putérea şi luundu din mâna crailor, n-au voie să facă cui va vrea înaljosul şi să poată aţiţa după pofta sa răotăţi ţărâi, ci pentru frâu să ţin fălcile lor, că ari face multe răotăţi. Şi pentru acéia rădicându ei intre sine răotăţile sale, din puţin au crescut ţara mare şi să potu apăra de toţi vrăjmaşii săi. Şi de la alţii ce au luat, n-au datu, de la némţi Prusiia, de la Moscu nu puţină ţară au dobânditu: Severia şi Cernihovul şi alte ţinuturi.

Turcii carii pre la alte ţări au izbânditu şi au luatu cetăţi, iară la léşi, de câte ori s-au ispitit, cu ruşine s-au întorsu. Şi la toate lucrurile suntu gata şi cu putérea şi cu gura gata suntu să să apere şi Dumnezeu îi apără pănă acum, de poate zice fieştecine că suntu ca o fecioară neatinsă şi nesilită. Numai tătarii îi cară în toate zilile de grumazi, că umblă la dânşii ca la sită.

Au léşii 2 arhiepiscopi şi 11 episcopi şi 3 episcopi la cneadzia Litvei, 4 la livoni, fără mitropolitul de Chiev şi alţi episcopi ce-s pre ruşi, de légea grecească, 16 voievozii de scaune în Ţara Leşască, 5 la Litva, 3 la prusi şi alţii cineşi pre la scaunile sale şi 61 de caştaleani, iarăşi boierii de scaun, iară starostii suntu mai multe.

Ţara Leşască are ape mari: Visla care tréce pe la Cracău şi să pogoară pre la Varşav şi la Torunea şi la Gdansca dă în Marea Albă şi şăici umblă multe pre dânsa. este şi San apă mare, care dă în Visla, iară dispre Moscu Niprul, iară apă mare.

De Împărățiia Tătărască și de obicéiul lor și cât loc coprinde Țara Tătărască

Aicea nu multu vom poméni de tătari, carei să află că suntu limbă bătrână şi din ceput vitéji şi pănă astăzi vedem că s-au ţinut tot în ce au apucatu. Tartariia sau cumu-i zicu unii Ţara Tătărască, este împărăţiie mare, că nu numai ceasta ce este la Crâm, ce în toate părţile să lăţéşte şi cu putére mare, de coprinde loc multu, o parte mare de Evropa şi Sarmaţiia toată de la Asia cu Sţitiia sau Sireca, ce-i zic acum Cataio. Numele ş-au luat ţara de la apa ce-i zic Tartar, care cură într-acélea părţi ce-i zic Magog. Iară lăcuitorii îşi zicu Mongul. Stă această ţară spre miazănoapte. Dispre răsăritu au împărăţiia cea putérnică a Hinneai, dispre amiazăzio Indiia cu apa Ganghes, ce-i zice cartea noastră Fison şi apa Oxus, iară dispre apus Marea Caspium şi Ţara Leşască, de acolo să apropie de Moscu şi dispre apus cu Marea de Ghiaţă. Văzduhul aceştii ţări este neastâmpăratu, că vara acéle tunete de groaznice suntu, cât de frică mulţi mor din oameni şi suntu călduri mari şi aciiaşi frigu şi omeţi mari şi acélea vânturi suntu de mari, câtu de multe ori să tâmplă de oprescu pre om călătoriu cu calul şi-l surpă jos, copacii din rădăcină oboară şi multe pagube fac. Iară niciodată nu ploao, vara foarte puţin şi când ploao de-abiia jilăvéşte pământul.

Rodéşte acéia ţară grâu, orezu şi de altă pâine, mătase să face, imbir, scoarţă dulce, piper, raventu, zahar, muşcatinu, smoală, pre alocurea şi aur şi argintu scotu, iară vin pre puţine locuri să face, că la ţara Cataiia nu să face. Află-să şi stinci négre de piiatră de facu foc cu dânsa, deaca o sapă şi arde în loc de lémne pentru lipsa lémnelor; de toate dobitoacile să află multe.

Află-să scris în cărţile tătarilor că împăratul lor hrănéşte 10.000 de iepe albe, numai de mulsu lapte şi ţine 20.000 de vânători, că zicu că fără de samă să află pasări multe.

Împăratu întâiu au pus de féliul lor pre unul ce l-au chiematu Hanul, ca să fie judecata pre dânsul şi acéstu nume Han s-au chiematu în toţi hanii dipre numele acestuia, câţi au urmatu pre urma lui, cum şi la Eghipet Faraon, apoi Potolomeiu, la Râm Chesar. Şi din sămânţa lui Hanu, toţi sultanii s-au tras şi au lăţitu împărăţia aceasta de la Ţara Sinarilor pănă la Ochiianu, pănă la marea ce-i zicu Caspium. Pre urma lui au stătut loc hanu, carile au născut pre Zain hanu al treilea, împăratu ce-l poreclescu unii Batti, acesta au prădatu Rusiia, Ţara Leşască, Slijiia, Moraviia, Ţara Ungurească. Al patrulea hanu, ficiorul lui Bati, Temir Cutlu, carele îi zicu Tamerlanu şi să află acesta la istorie scris pentru vrăjmăşiia carile toată Asiia au prădatu, de au arsu pănă la Eghipetu. Acesta au biruitu pre Baiazit împăratul turcescu şi l-au prinsu viu şi în cătuşi de aur l-au băgatu şi l-au băgat în cuşcă, de l-au purtat prin toată Asia. Al cincilea din Temir Cutlu, fiiu-său cel mai mare Temir ţaru au stătut împăratu, carile zicu că au pieritu la prusi în războiu, bătându-să cu crijacii. Al şaselea, fiiu-său Mahmetu ţar, al şaptelea Ahmetu ţariu, acesta au născutu pre Şahmetu, al optulea împăratu. Iar la ţara Cataiului întâi au împărăţitu Tinhis, al doilea Cui, al treilea Barhim, al patrulea Alam, al cincilea Mongu, al şaselea Cublai.

Tătarii suntu oameni războinici, suferitori la toate nevoile, nu grijăscu de avuţie, ci de izbândă şi de foame rabdă cu săptămâna. Şi unde va să facă oaste de grabu şi nu-i locu direptu hrana să să zăbovască şi de o săptămână mănâncă, ca să fie sătul, să nu flămânzască. Războiul nu este aşa tare câtu-i de groaznicu, pentru năvala şi gâlceava şi de ar răbda multu cum li-i năvala, niminea nu le-ar sta înainte; ce din năvală mare, pre lesne dau dosul şi din fugă răşchirându-să, de multe ori poftorescu războiul şi cumu-i năvala cu groază a o sprijeni, aşa şi goana cu primejdie a-i goni, că din fugă să întorcu şi izbândescu şi aşa lucrul ce vor să facă de grabu să apucă, că unde-i auzi numele, acolo îl şi vezi.

Aceştea nu lăcuiescu în case, fără numai în oraşu mare, în carile de multe féliuri de oameni lăcuiescu, niguţătorescu, agonisescu şi în câmpi după păşune cu dobitoacile umblă. În loc de case poartă cotigi, ales în Ţara Tătărască cea pustie. Că Tartariia în multe să împarte, că ţara cea mică, carea stă cătră Evropa, intre Nipru şi intre Don să închide şi într-însa Crâmul este, unde le zicem la Piericopu. Iară Tartariia cea pustie în care multe oarde suntu, întâi Zagatar, ce este Sţitia, intre Emmaum şi Cataio, cu crăiia Tangut şi alte multe oarde de coprinde cumu-i Zavolha, Cazanul, nohaii, tumănii, shibénii, hiianii, cosahiianii, astinhaveanii, chirhesarii, baschirdarii, molgomozorii, şi altile multe suntu, carile n-am vrut să le mai scriem. Ce Zavolha şi Cazanul, Vasilie cneazul Moscului le-au lipitu de împărăţiia lui iar nohaii suntu dincolo de Volga împrejurul mării ce-i zic Caspium şi apa Iaih şi alte locuri ce-s lăcuitori mulţi şi pre multe locuri suntu şi bogaţi, de nu să ţin cu prada, ca aceştiia ce-i vedem noi, ce cu agonisită. Şi ape multe să află

şi bălţi nu numai păscoase şi cu agonisită, ci într-unile să află atâta mărgăritariu de multu, de nu este nici de un preţu. Ci de acéstea a tătarilor destul am poménitu, ci iarăşi de altile să arătăm, că multe am avea a scrie de dânşii, că de multe ori am păţit şi nevoie de cătră dânşii şi nu numai noi, ce toate ţările câte-s pinprejurul lor, mai apoi să nu ne arătămu istorici de lucrurile altor ţări.

De împărăția turcilor și de începutul lor și de adaosul lor, în ce chip s-au început și s-au înmulțitu și s-au lățitu la atâta mărire și cinste și tărie

Aicea de vom scrie şi vom poméni de începătura şi adaosul turcilor şi de împărăţia lor, nu vom greşi, că să véde că-i fără cale ca să nu poménim şi să nu scriem, că suptu mâna lor şi suptu jugul lor suntem şerbi.

Acestu féliu de oameni ce le zicem noi turci, carii întâi din tălhari şi din oameni puţini atâta s-au lăţitu şi s-au înmulţitu, că doao părţi de pământ coprindu, adecă Asiia şi Africa, s-au tinsu de au apucatu o parte mare şi din a treia, din Evropa, de suntu de Dumnezeu lăsaţi certarea creştinilor şi groază tuturor vecinilor de prinprejur.

Numile acesta ce zicem noi turcu, să înţelége om ce este cu viiaţă sălbatică, iară jidovii ei îi chiamă togarma, iară ei îşi zicu busurmani, adecă tăiaţi împrejur sau buni credincioşi, că turci să-i chéme nu sufere, că-i de ocară la dânşii acesta nume, că pre limba jidovască să înţelége nemernicu (némérnicu sau prădătoriu). Alţii îşi zicu otomani sau osmanidu, dipre numele împăratului lor cel dintăi, care l-au chiematu Otoman. Iară începătura împărăţii lor într-acesta chipu să află să fie:

Otoman împăratul lor cel dintăi au "fostu tătaru, slujitoriu al hanului celui mare, om îndrăzneţu şi mai mare de trup decât alţii. Acesta de nevoie au ieşit din Ţara Tătărască şi au început întâi la Cappadochia a ţinea drumul, avându cu sine numai 50 de oameni. Şi s-au adaos după acéia unul câte unul, pănă s-au înglotitu unii din oameni răi adunaţi, alţii şi de nevoie, să hălăduiască de moarte, alţii în nădéjde de dobândă. Şi aşa, după adaos ce făciia, întâi pre ascunsu, iară daca s-au înmulţitu, în vedére să apuca de pradă şi jefuia. Şi décii cu toţii s-au pornitu de au luat Capadochiia, Pontul, Bitiniia, Pamfilia, Ţiliţiia, ţări mari. Şi acéstea s-au lucratu în anul de la zidirea lumii 6808 (1300). Pre urma acestuia au luatu împărăţiia fiiu-său Orhan şi iar şi acesta cu aceIaşi meşterşug s-au apucatu ca şi tată-său, numai tărie şi avére mai multă au avutu, din zi în zi adăogându-să şi lăţindu împărăţiia. Că crescându vrajba intre creştini, au luat Misia, Licaoniia, Frighia, Caria şi Niţeia bătutu-o-au şi au dobândit-o. Şi au lăţitu împărăţiia pănă la Helespont. Că pre acéia vréme intrasă vrajba intre Paleolog şi intre Cantacuzino, carii erau capetile Ţarigradului şi socoti nepriietenul crucii ca să să arate unii părţi cu prietenie şi să-l chiieme întru ajutoriu, ce s-au şi tâmplat, că au trecut cu oaste la Evropa şi au deşchis calea şi altora pre urmă la Evropa, să facă multă nevoie. Acesta, aproape de săvârşitul său, au făcut război cu tătarii şi au căzut în războiul acel fără norocu şi au împărăţitu 31 de ani.

Pre urma lui au stătut împăratu fiiu-său, Amurat, om meşter şi ascunsu la inimă, carile n-au fostu mai jos de câtu alţii la vitejie, de a rădbarea nevoile de învăţătura vitejii. Acésta acopierindu gândul său ce vrea să facă, văzându cum s-au pomenitu mai sus vrajba intre greci şi slăbiţi de războaie ce făciia intre ei, năimindu cu leafă vase de la Ghenua şi după ce au dobânditu Helespontul, au trecut la Traţiia în anii 6871 (1363) şi Calipoli la Crâmu au apucatu, ci apoi şi o parte de mai mare a Traţii au luat. După acéia au supus Misiia, Bosna, Rumele, mai apoi, daca au dobânditu scaunul Odriiului, de bulgari, de sirbi s-au apucat. Mai apoi au pieritu de o slugă a lui Lazar dispotu ce au fost mai nainte de la inimă iubit lui şi l-au fostu prinsu în război. Şi i-au rămas pre urma lui doi ficiori, Suliman şi Baezitu. Ci Baiazitu omorându pe frate-său, au apucatu împărăţiia. Şi décii s-au apucatu de toată împărăţiia. Era om bărbatu, de minte ascuţitu şi pohtitoriu de lucruri mari şi îndrăzneţu la fie ce să apuca, la trude răbdătoriu, vrémea cunoştiiţa şi lucrul cum va purta şi stătătoriu la ce să apuca, ca să umple. Décii daca au dobânditu Traţiia toată, ş-au întorsu inima spre Ţarigradu. Şi întâi au socotitu să să apuce de Tesaliia, Machidoniia, Foţida şi de Atica şi Misiia, ce le zicem acum sârbii şi ilirii, ce-i chiemăm Bosna, şi tribalii, ce-i poreclim bulgarii. O parte din célea au luatu şi au ucis şi domnul Bulgariei. Mai apoi au încunjuratu în 8 ani Ţarigradul şi auzindu că vine oastea ungurească şi franţozască, pre carii împăratul creştinescu i-au adus şi i-au chiematu întru ajutoriul, temându-să de atâta oaste, au părăsitu Ţarigradul de a-l baterea şi au sârguitu, de au ieşitu înaintea acei oşti la Nicopolea. Şi dându războiu, au biruitu Baiazitu şi mulţi domni şi hatmani ai franţozilor au pierit. De care lucru cu norocu semeţindu-să Baiazitu, iară s-au

vârtejitu la Ţarigrad şi doi ani stându-i asupră, de i-au flămânzitu. Şi era acei închişi pieriţi, de n-ar fi venitu Tamerlanu hatmanul tătărăscu cu mulţime de oaste, de au stropşitu toată Asia şi cu foc o au pârjolitu, oraşile au prădatu. Décii de frica lui di sârgu s-au vârtejit şi la Galaţiia şi Bitiniia de războiu s-au gătitu şi bătându-să păn' au înoptatu, birui Tamerlan hatmanul tătărăsc şi Baiazit fu biruit pentru mulţimea tătarălor, ci nu era deopotrivă. Şi l-au prinsu viu şi ferecându-l în cătuşi de aur şi în cuşcă băgându-l, l-au trecut în Asiia. Ce la Asiia l-au slobozitu şi el de ruşine curându au murit, după ce au împărăţit 13 ani şi 6 luni.

Rămas-au fii de dânsul, Calepiin, Moisi, Mahmet şi Mustafa. Ce Calepin de sârgu au murit, iară fiiu-său Orhan de unchi-său Moisi fu omorâtu şi Moisi de frati-său Mahmet. Acesta Mahmet, Ţara Muntenească şi Machidoniia au supus şi ţenchiul sau hotarul turcescu pănă la Marea Ionicum l-au mutat şi scaunul ş-au pus la Udriiu. Şi după ce au ţinut împărăţiia 17 ani, au muritu. Décii al doilea Amurat căzu la împărăţie, acésta cu ajutoriul ce avea de la Ghenuva, trecându la Traţiia, au bătut pre unchi-său Mustafa, şi Thesalonica au fărămat, carile era oraşu bătrân, tare şi plin de avuţie şi pre acele vremi Veneţiia o ţinea. Décii au supus Chiprul, Epirul, Etolie. Cunoscându déciia că de va putea să lege prieteşug cu Gheorghie dispotul, domnul sârbilor, că lucrurile lui să vor întări şi a creştinilor vor slăbi, cu toată nevoinţa au silit şi au luatu fata lui, să-i fie împărătească. Décii şi cu putérea socru-său şi cu a sa s-au apucat de Beligrad şi bătrânu cetatea au pierit 7.000 de turci. După moartea acestuia, stătu împărat al doilea Mehmet, carile au încunjuratu Ţarigradul cu multă mulţime de oaste şi l-au luat în anii 6961 (1453), în luna lui mai, în treizeci şi una de zile. În al doilea an după aceia s-au dus la Beligrad şi mulţime de ai săi acolo pierindu şi el încă rănit, l-au părăsit. Déciia bulgarii au luat şi Dalmaţiia şi Rastiia au dobânditu, déciia Trapezontul l-au dobândit şi Mitelina cu alte ostroave au luat. Apucat-au şi Evbeiia şi Chefea, ce o ţinea ghenuvezii. Şi au împărăţit 32 de ani. Déciia Baiazit al doilea luundu împărăţiia, războiu cu veneţienii făcu şi le-au luat Naupactul, Methona, Dirahia şi toată Dalmaţiia au prădatu şi au murit otrăvit. Acesta Baiazit au luat Chiliia şi Cetatea Albă de la Ştefan vodă cel Bun.

Décii Sélim, fiiu-său, căzu la împărăţie ; acesta au luat Alcarul oraşu tare la Eghipetu şi după ce au omorât pre soltanul, Alexandriia toată cu Eghipetul le-au dogânditu şi le-au lipit de împărăţia lor şi Damascul l-au luatu.

Pre urma lui, fiiu-sau Suliman, ţiindu împărăţiia, luat-au Beligradul, apărătura nu numai a Ţării Ungurești, ci a toată Creştinătatea, déciia, Rodosul au biruit şi Strigoniia şi Buda şi alte oraşă ale Ţării Ungurești. Încunjurat-au şi Beciul, mai apoi au pieritu la Zighet, împărăţindu 47 de ani. Urmat-au al doilea Selim, carile au legat pacea cu némţii şi au luat vineţiienilor Chiprul şi déciia Tunetul şi Gouleta au apucat. Şi décii au muritu în anii 6983 (1475).

Pre urma lui, Amurat au împărăţit şi după dânsul al treilea Mahmet, carile au omorâtu 18 fraţi şi au luat împărăţiia. Iară alţi împăraţi carii au urmatu de aceea înainte, lăsăm de a-i mai scrie, ca să nu ne arătăm istorici de lucruri turceşti, decâtu ale noastre. Ce puţin încă de putére şi de obiceiul lor, în ce chip ţin împărăţia, avem a scrie.

Obicéiu au turcii, în al patrulea an să ia a zécea din copii, parte bărbătească, ca să să adaogă pururea slujba împărăţiei. Şi la vrémea acéia trimit oameni împărăteşti la greci, la sârbi, carii suntu pre hotarul împărătescu creştini, alegând Ţara Moldovei şi Ţara Muntenească că în locul acela ce dau ei copii, noi suntem datori să fim gata de oaste în toată vrémea, cându va veni cuvântul împăratului şi de bani a le darea pururea. Iară oamenii cei împărăteşti umblă din sat în sat, déciia cumu-i satul, aşa le aruncă şi copii să dea după putére şi cum să pot tocmi cu dânşii şi cu bani încă să împacă. Mulţi să află şi de bună voie de mergu, ca să iasă din şerbiie şi mulţi din turci netăiaţi (şi nu spun că suntu turci, că nu i-ar priimi), ce-i dau în locul creştinilor că trag nădéjde că dintru-unii ca aceiia ies la cinste mare, ca să dobândească boierie. Pre carii apoi pre unii îi duc la Ţarigrad, pre alţii la Odriiu şi pre la alte scale de-i dau de-i hrănescu, pre unii la Brusiia, pre alţii la caraimani, de să învaţă la ţarină, acestora le zic agemoglani (sau iamoglani), adecă nevinovaţi, coconi. Iară daca crescu de şapte ani, déciia cei mai iscusiţi îi bagă la saraiul împărătescu, până la 500. Acolo şed pănă de 20 de ani. Unii învaţă carte, alţii la lucruri vitejéşti, dintr-aceştia aleg, fără ce-s de treaba saraiului, de-i pun ienicéri, carii să află pururea pre lângă curtea împăratului, până la 12 mii. Din ienicéri să aleg mai de frunte spahiioglani, pănă la 3.000, carii mergu dinadireapta împăratului şi fieştecarile dentr-înşii cu câte patru sau cu câte cinci slugi slujăscu. Déciia din stânga 3.000 de silihtari, de iară slujăscu în patru sau în cinci cai, după aceştiia 5.000 de olofani aşijdirea dinadireapta împăratului şi alte 5.000 din stânga, carii sunt aleşi din inicéri sau din creştini juraţi, carii cu crédinţă slujbă au arătat begler-beiului sau paşii. După aceştiia cei de apoi mergu carii să

chiiamă caripiţi, ce să chiiamă mai săraci, carii din toată Ţara Turcească nu numai turci, ce şi creştini strânşi, de au venit de bună voie să slujască împăratului pentru leafa. Iar înaintea împăratului 200 sau şi mai mulţi mergu, ce să chiiamă mutaferachi, carii pentru slujba lor cea aleasă i-au scos la cinste şi iau leafă mare, altul şi un taler de zi, alţii şi mai puţin, cumu-i omul şi cumu-i slujba. După aceştiia mergu treizeci de cauzilieri, carii deşchid calea împăratului şi oprescu năvala de la împăratul şi iau articéle, céle ce-s de jalbe la împărăţie. După aceştiia mai aproape mergu solaţii, carii poartă arcile pre umăr cu cămăşi albe pănă jos, de să vădu de suptu haine şi în scofii, pănă câte 200 de oaste. Şi denainte şi denapoi sunt şi paici pănă la 100, aceştiia toţi nu lipsescu de lângă curtea împăratului. Iară fără aceştiia şi alţii mulţi de oaste, de mergu fără leafă, cercând să poată arăta slujbă, ca să dobândească pită. Iară la ţările împărăţiei şi la margine are împăratul altă oaste de a scoaterea împotriva fieştecărui vrăjmaşu al său, că la margine, unde se hotărăscu cu creştinii, au pănă în 10 mii de ienicéri, răsipiţi pre la sate, di să hrănescu cu plugul şi cu niguţătorii, carii nici de un paşă nu ascultă, fără numai de cuvântul împăratului, cându vor ieşi la oaste. Suntu din copii de a zécea, pănă lă 10.000 împrăştiiaţi pre la târguri, de suntu de umplerea locuri, de vor pieri dintr-aceştiia undeva la războiu. Este şi altă curte, ce să chiiamă spahii, carii suntu suptu begler-bei. Aceştia au cinste mare, au sate de la împărăţie în loc de leafă şi de aceştiia nu suntu puţini, că tot locul, cât ţine împărăţiia, plinu este de dânşii.

Are împăratul intre alţi sfétnici mai aleşi trei sau patru, ce le zicu veziri azemi, carii toate trebile împărăţii poartă şi de pace şi de oaste şi de păşii şi de domnii a le schimba şi a le da, la mâna lor. Unul dintr-înşii este mai mare, pre carile stă toată credinţa împăratului, adecă veziriul, iară lui de i se va tâmpla a mérge la oaste, că mai multă grijă este veziriului de oaste decât de alte trebi, el pune în locul său neméstnic, carileş acéia putére ţine ce au ţinut şi el. Ci de Împărăţiia Turcească destul am povestit, ci iarăşi de altile să povestim şi să arătămu înainte.

Pentru Țara Ungurească de jos și Ardealul de sus vom să arătăm, fiindu-ne vecini de aproape și cum au avut și ei crăie mare ca și léșii

Aicea nu vom lăsa şi de Ardeal sau Ţara Ungurească, cumu-i zicu unii, ca să nu atingem şi să nu pomenim de începutul lor şi de obicéiul lor, fiindu-ne vecini de aproape şi de multe ori năzuia domnii ţării Moldovei, de să acioa şi să ajutoriia de la dânşii.

Ardealul sau Ţara de jos Ungurească să chiamă Ţara peste Munte, carea coprinde o parte de Daţiia şi piste munte. Direptu acéia-i zicu Ţara peste Munte, căci este încunjurată de toate părţile cu munţi şi cu păduri, cum ar fi îngrădită. Zicu-i şi ţara de 7 oraşă, din limba nemţască, iară lăcuitorii ţării îşi zicu ardéleni, carii să hotărăscu cu ungurimea dispre apus, sau cumu-i zicu unii Panonia. Iară dispre miiazănoapte să hotărăscu cu Ţara Leşască, dispre amiazăzi cu Ţara Muntenească, dispre răsăritu cu Moldova. Ţara Ardealului nu este numai o ţară însăşi, ci Ardealul să chiamă mijlocul ţării, care multe coprinde în toate părţile, în carea stă şi scaunul crăiei. Iară pre la marginea ei suntu alte ţări mai mici, carile toate de dinsa să ţin şi suptu ascultarea ei suntu : întâi cumu-i Maramoroşul, dispre Ţara Leşască şi Ţara Săcuiască dispre Moldova şi Ţara Oltului dispre Ţara Muntenească şi Ţara Bârsei, Ţara Haţagului, Ţara Aoaşului şi suntu şi altle horde multe, carile toate ascultă de Crăiia Ungurească şi să ţinu de Ardeal.

În ţara Ardealului nu lăcuiescu numai unguri, ce şi sasi peste samă de mulţi şi români peste tot locul, de mai multu-i ţara lăţită de români decâtu de unguri. Iară în Ţara Ungurească de jos, unde să chiiamă Unguriia cea Mare (sau cumu-i zicu unii pre limba nemţască Panoniia), acolo numai unguri trăiescu, iară de să află şi români pre alocurea, încă lége ungurească ţin.

Ungurii nu ţin tot o lége, ce în patru sau în cinci legi suntu împărechiaţi, că unora le zic calvini, altora lotori, altora calandoş, ce să chiiamă pre limba lor lége direaptă, alţii-i chiiamă verăş ianoş, carii credu în Ioan Botezătoriul, iară de Hristos nimica nu să atingu, alţii chiiamă sombotaşi, carii credu légea jidovască, alţii-i chiiamă papistaşi, carii cred până în jumătate légea gréceească, de aceştiia se află la Ardeal, iară la Unguriia céa Mare foarte prea puţini. Aceştiia au şi icoane în bisérică şi cruci pre bisérică, încă şi pre la casile lor să află cruci. Aceştia nici la o treabă a biséricii nu poftescu pre aceialalţi unguri, nici-i iubescu. Mai bucuroşi să margă la bisérica românească decâtu la capiştea aceloralalţi unguri.

Rumânii, câți să află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroșu, de la un loc suntu cu moldovénii și toți de la Râm să trag.

Ieste țara Ardealului plină de toată hrana câtă trebuiește vieții omenești, că pâine peste samă rodéște multă, de niminea nu o cumpără, ci tuturora prisoséște, vin pretutinderea, nimarui nu lipséște, miere multă și bună, de care facu mied, așa de bun, cât să potriveaște marmaziului.

Țara Ungurească mai denainte vréme era foarte mare, de coprindiia o parte mare și din Țara Turcească, că scaunul crăiei nu era la Beligradul cestu nou, unde este acum, ci era la Buda, care o țin acum turcii. Că daca au luat turcii Belgradul cel mare, carele era apărătura nu numai a Țării Ungurești, ci a toată creștinătatea dispre apus, au dobânditu déciia și Buda, carele era scaunul Crăiei Ungurești. Décii ș-au mutat scaunul la Beligradul cestu nou, di pre Ardeal, ci de-a pururea fără odihnă, avându războiu némții cu turcii și fiindu și ungurii întru ajutoriu asupra turcilor și avându némții priiteșug cu ungurii și mergându asupra turcilor piste dânșii trecea, turcii suindu-să la némți, prin țara lor făcea cale. Ci ungurii văzându atâta stropșitură și nevoie țării, una dispre turci, alta dispre némți, neavându odihnă de oști gréle, li s-au supăratu și s-au sfătuitu cu toții, de s-au închinatu turcilor și au luat de la dânșii domnu, ca și în țările noastre. Iară némții daca au văzut că soțiile i-au viclenitu și s-au închinatu la vrăjmașii lor, au luatu de la unguri jumătate de Țara Ungurească de sus și o țin pănă astăzi.

Așa Țara Ungurească crăie mare ce era, dintr-un trup in multe mădulări s-au întorsu, o parte turcii țin, cu scaunul crăiei cu Buda, némții altă parte, Ardealul de-i cu stăpânu, încă este suptu robiia turcească.

Ungurii suntu oameni iscoditori și necredincioși, vicléni, priiteșugul nu-l țin la loc de nevoie. Prin țara Ardealului nu poate omul pre lesne să treacă fără cărți crăiești. Și taina așa o țînu de bine, că nici de la țărani cuvântu direptu nu vei afla. Judecata sa foarte pe direptate o judecă și de nu-ți iubești légea într-un loc, volnicu ești să-ți tragi légea la alt scaun, unde vei iubi. Încă și dispre crai, de ver fi avându ceva asupreală și nedireptate, ai voie să-ți intrebi și cu craiul, unde să adună toți domnii la scaunul țării, de să sfătuiescu di trebile țării și de vei avea strâmbătate, afla-vei direptate. Nici craiul are voie să piiarză pre vreun némișu, fără numai de-l va dovedi de viclenie.

De domniia lui Bogdan vodă cel Orbu si Grozav, feciorul lui Ștefan vodă celui Bun, vă leato 7012 (1504) iulie

După moartea lui Ștefan vodă, cu voia tuturor lăcuitorilor țării au stătut domnu fiiu-său Bogdan vodă, puțin dispărțitu de firea tătânesău, că de n-au ajunsu anii, iară lucruri mari apucase.

Bogdan vodă daca stătu la domnie, gândi să-ș întărească lucrurile întâi cu vecinii și să-ș arate nume bun. Pe învățătura tătâne-său, a lui Ștefan vodă, trimis-au la împărățiia turcilor pre Tăutul logofătul cel mare, cu slujitori, pedestrime, dărăbani, de au dus birul, zéce povoară de bani și s-au închinatu cu toată țara la sultan Suleimanu împăratul turcescu. Iară împărățiia de bucurie mare cu dragoste i-au priimit și au dăruit toți banii Tăutului logofătului celui mare și i-au adus în țară și au ziditu pre acei bani o sfântă biserică în satu în Bălinești, ce este la ținutul Sucévii și trăiește pănă astăzi.

Într-acéiași vréme trimis-au solii săi și la craiul leșescu, intre alte trebi ca să poftească și pre sora lui crai, pre Elisafta și să-i întoarcă Tismenița și Ceșibis, carile oprise tată-său și nu le întorsése. Ci bătrâna, mama lui crai, n-au vrut acésta lucru să-l facă, căci nu era de légea papei. Ci solilor pentru ce le-au întorsu acéle târguri, le-au mulțămitu, iară de logodnă au îndelungat într-altă dată.

Cându au prădat Bogdan vodă Pocutiia

După soliia dintâi ce au fost trimis Bogdan vodă la craiul leșescu pentru soru-sa, n-au pierdut nădéjdea, că oblicindu că muma fétii și a lui au muritu, de iznoavă au poftoritu soliia, gândindu-să că după moartea bătrânii nu va avea cine să stea împotrivă. Ce craiul încă i-au îndelungatu pănă altă dată, că vediia că soru-sa nu vrea să meargă după dânsul, că au fostu Bogdan vodă grozav la față și orbu de un ochiu. Pentru acéia văzându Bogdan vodă că cu bine nu folosi nimica, gândi rușinea sa să-și răscumpere cu sânge nevinovat și lăsându inima cea priitenească, de arme să apuca și

strânsă ţara toată şi au intratu în Ţara Leşască, de au luat Pocutiia şi au lăsatu oamenii săi în Pocutiia, iară el prădându s-au învârtejit înapoi.

Cându au prădatu léşii Ţara Moldovii

Văzându léşii paguba ce le făcusă Bogdan vodă, nu suferiră, ci de grabu strânsără oaste pre bani şi pre oamenii lui Bogdan vodă ce-i lăsase să apere Pocutiia, îi împinseră înapoi. Şi întru acel război au pieritu doi fraţi, ficiori de boieri leşăşti, ficiorii lui Strus. Şi décii au intratu oastea leşască în Ţara Moldovei, de au făcut multă pagubă şi pierire şi au prădatu pănă la Botăşani, prinzându pre o samă de boieri de frunte de ţară. Şi pré toţi, în mâniia acelor doi fraţi, i-au dat în Cameniţă de i-au tăiat.

A treia solie, cându au trimis Bogdan vodă la craiul leşăscu

După aceia a treia oară, de iznoavă au mai ispitit Bogdanu vodă de au trimis solii săi într-acesta chip, doară putea cumva să-i dea craiul pre soru-sa. Ci craiu au făgăduitu într-acesta chip, că să ţie légea lor şi să fie plecatu crailor leşeşti. Ci curundu vréme murindu, Jicmontu craiul pre urmă n-au umplut făgăduinţa.

Cându au prădat Radul vodă domnul muntenescu

Putna Pre acéia vréme Radul vodă domnul muntenescu, neavându nici o pricină asupra lui Bogdan vodă, sculatu-s-au cu toată putérea sa şi cu Roman Pribeagul, de au intratu în ţară şi au prădatu şi au arsu ţinutul Putnii şi pe de céia parte de Sirétiu, de multă pradă şi pierire au făcut. Şi décii s-au întorsu înapoi fără de nici o zminteală.

Cându au mersu Bogdan vodă la Ţara Muntenească asupra Radului vodă

Vă leatul 7015 (1 506) octomvrie 28, văzându Bogdan vodă câta pagubă i-au făcut Radul vodă în ţara sa, nu suferi, ce gândi strâmbătatea sa ca să o răscumpere mai cu asupră, una pentru scârba şi paguba ce-i f ăcusă Radul vodă, alta şi pentru vitejiia ce avea, că socotindu ca să nu piiae numele cel vitejăscu al tătâne-său, ca să nu zică megiiaşii că au muritu şi el cu tată-său, sculatu-s-au cu toată putérea sa şi au tras într-ajutoriu şi pre săcui şi s-au dus spre Ţara Muntenească şi au intratu la locul ce să chiiamă Rătezaţii, la Movila Căiatii, de céia parte de Râmnicu, octovrie 28. Şi au şăzut cu oastea de céia parte de Râmnic 10 zile, de au prădatu şi au arsu de la Milcov pănă la Râmnic şi în jos pre de amândoao părţile pănă la Sirétiu. Şi acolo de la Radul vodă l-au timpinat sol, un călugăr anume Maximian, ficiorul lui Dispotu împăratul grecescu şi s-au rugat lui Bogdan vodă ca să facă pace cu Radul vodă, pentru că suntu creştini şi o seminţie. Déciia Bogdan vodă, văzându atâta rugăminte de la acel călugăr, au făcut pace pentru voia lui şi au trimis cu dânsul solul său la Radul vodă. Şi acolo Radul vodă cu boierii săi au jurat pre Sfânta Evanghelie, cum ca să ţie pacea neclătită în véci. Şi hotarul pre unde au fostu cel bătrânu au lăsat şi să întoarcă Radul vodă toată prada şi arderea, câtă făcusă în Ţara Moldovei, la ţinutul Putnii. Şi aşa, s-au întorsu Bogdan vodă cu pace înapoi. Létopiseţul cel leşescu de acéste doao poveşti, ce au mersu Radul vodă cu Romanu Pribagul de au prădat ţinutul Putnii şi cum au mersu Bogdan vodă în Ţara Românească asupra Radului vodă, nimica nu însemnează, nice să află scris.

De moartea Radului vodă și de moartea lui David mitropolitul și de domniia Mihnii vodă

Vă leato 7016 (1508) după Paşte, murit-au Radul vodă, domnul muntenescu şi pre urma lui au stătut la domnie Mihnea vodă, carile au tăiatu boierii. După acéia, în anii 7017 (1509) aprilie 1, pristăvitu-s-au David mitropolitul.

Cându au prădat Bogdan vodă Țara Leșască, ajungând până la Liov

Vă leatul 7017 (1509), iunie 10, după multe solii ce trimisése Bogdan vodă la craiul leşescu pentru soru-sa Elisafta, pre carea de multe ori o cerşusă şi nu-i o didease, văzându că nimica nu poate folosi, socoti că are vréme ca să-şi răscumpere ruşinea sa dispre craiul leşescu cu sânge nevinovatu şi de iznoavă au început a strânge oaste. Ci văzându craiul ungurescu vrajba ce intrase între dânşii şi simţindu că Bogdan vodă de iznoavă face oaste asupra léşilor, au trimis sol pre Ştefan Teleţchi, ca să-i poată împăca. Ci nimica n-au folositu, că Bogdan vodă gătindu-să şi armându-să, au pripit cu oaste de au trecut apa Nistrului, vineri, iunie 29 dni şi au intrat la ruşi, la Podoliia. Şi sâmbătă au sosit la Cameniţă şi décii au slobozit oastea să prade ţara, dându-le vină că n-au lége pentru strâmbătăţile ce fac, alta că va să-şi răscumpere Pocutiia, a treia şi pentru sora lui craiu, Elisafta, ce i-o giurasă Alixandru craiul. Deci arzându şi prădându ţara, au tras la Liovu, de au bătut târgul, de puţinu nu l-au luatu. Şi singur Bogdan vodă cu capul său au lovit cu suliţa în poarta Liovului, care lucru şi astăzi să cunoaşte semnul. Şi nici léşii nu tăgăduiescu de aceasta, ci încă ei mai tare mărturisescu că au fost adevărat aşa. Şi au prădatu împrejur pretitindirilea, şi au arsu Rohatinul oraş mare şi vestit şi multă avuţie şi bunătate dintr-însa au luat. Luat-au din Rohatinu şi clopotul cel mare ce este la mitropolie în Suceava şi mulţi oameni şi boieri au robit şi domnii lor încă i-au prinsu şi cu mare izbândă s-au întorsu înapoi la scaunul-său, la Suceava, fără de nice o zminteală şi robilor ce-i adusése din Ţara Leşască le-au împărţitu hotară în ţara sa. Şi décii ş-au luat doamnă din ţară şi au făcut pre Ştefan vodă cel Tânăru.

Cându au prădat Țara Moldovii, 7017(1509) iulie 15

După îzbândă cu noroc ce făcusă Bogdan vodă în Ţara Leşască, iată-i veni de la Dumnezeu osânda asupră, cum grăieşte şi prorocul David, psalm 7: „Lac săpă şi-l scurmă şi căzu în groapa care au făcut", aşa petrecu Bogdan vodă, că nu era încă bine ieşit din Ţara Leşască, iată craiul strângându oaste degrab, au silit să apuce pre Bogdan vodă încă în ţara sa şi nu au putut de o boală ce avea. Ci au trimis pre hatmanul său, pre Cameniţschii voievodul de Cracău. Ci până a sosi hatmanul, iară Bogdan vodă au trecut Nistrul în ceasta parte şi s-au aşezat la scaun şi au slobozit oştile pre acasă, neavând nici o ştire de oastea leşască. Iară Cameniţschii hatmanul văzându că nu au apucatu pre Bogdan vodă la margine, au intrat fără véste în ţară, de au prădatu Cernăuţii, Dorohoiul, Botăşanii, Ştefăneştii, neavându cine să-i oprească, că Bogdan vodă, neavându nădéjde de una ca aceasta, au lăsatu oastea pre acasă. Iară léşii au prădat cum le-au fostu voia. Şi încă un Vasco oarecarile de ai noştri, avându mânie pre alt Vasco ce i-au fostu luat muierea, s-au închinat la léşi, de i-au purtat pretitindirile, ştiindu că n-are cine le sta împotrivă, de au arsu şi au prădatu şi pre vrăjmaşul său curvariul încă l-au prinsu de l-au înţăpat, iară craiul lui Vasco pentru acea slujbă i-au dat Hotniţă, un sat ce este suptu Iaroslavu, până la moartea lui. Şi daca s-au întorsu oastea leşască înapoi, trimis-au craiul leşăscu Jicmontu la Vladislav craiul ungurescu, ca să nevoiască să facă pace cu Bogdan vodă, ştiindu că Bogdan vodă va vrea să-şi întoarcă mai cu asupră dipre dinşii. Cum s-au şi tâmplatu, că léşii încă bine nu ieşisă din ţară, Bogdan vodă cu oastea ce putusă o seamă, de strânsése degrabu, au ajunsu pre oastea leşască la trecătoare Nistrului şi dându războiu despre amândoao părţile, multă moarte s-au făcut şi pre o samă de boieri vii nevătămaţi i-au prinsu, intrându nesocotiţi de oastea leşască, adecă logofătul şi un homélnicu, cărora nu le putem afla numile, fără numai al Cârstii, Petrica şafariul, Robrostâmpu. Mai apoi s-au dus léşii intregi către craiul său şi acieş începură a umbla să facă pace şi au legat pacea într-acesta chip, ca dispre amândoao părţile să întoarcă pagubile, nici să mai fie zarva întru dânşii.

Cându au prădat Beti Ghirei sultan cu tătarii Țara Moldovii, leatul 7018 (1510)

Beti Ghirei sultan, ficiorul hanului, nepotul împăratului, fără véste cu multă mulţime de tătari pe trei locuri au intrat în ţară, de au prădat de la Orheiu pănă la Dorohoiu şi pre Prut în sus, de multă pradă şi robire de oameni au făcut şi plean de dobitoace au luat; mai apoi sultanul fiindu săgetat foarte rău, au murit.

Va leato 7019(1511) fevruarie

Miercuri în săptămâna albă au murit Maria doamna lui Ştefan vodă, fata Radului vodă, muma lui Bogdan vodă şi cu cinste au o îngropat-o în mănăstire în Putna. Într-acelaş an au murit şi Tăutul logofătul.

(AXINTE URICARIUL)

Carile şi mănăstirea Trestiiană au făcut, la vă leat 7004, (1496), precum este scris numele lui pre clopot.

Cându au prădat Mendi Ghirei hanul cu tătarii Litva și Beti Ghirei ficiorul hanului au prădat Moldova

Vă leato 7021 (1513) avgustu 22 de zile, pre aceasta vréme, Mendi Ghirei hanul au prădat Litva, pănă la Vilna, de multă pagubă au făcut şi mulţi robi au luat.

Aşijdirea pre acéiaşi vréme, Bet Ghirei ficiorul hanului au intratu la Moldova, de au prădat ţara până la Iaşi şi au arsu târgul şi ţinutul Cârlegăturii şi au ajunsu şi pănă la Dorohoiu şi pănă la Ştefăneşti. Iară alţii au prădat în jos la Lăpuşna şi la Chighéciu şi de sârgu vrându să iasă cu robii, în Nistru multe suflete au înecatu şi robi şi şi de ai sei. Iară asupra lor trimisează Bogdan vodă pre Corpaciu hatmanul său, de i-au lovitu cu o mie de oameni şi nesocotit dându războiu vitejaşte, au căzut de ai noştri şapte sute, iară trei sute au scăpat. Iară tătarii cu pagubă mai multă de apă decâtu de oaste au avut, s-au întorsu la Piericop. Iară Bogdan vodă îngrozindu-să de acea pagubă, au trimis la craiul leşăscu soli, de au poftitu ajutor împotriva tătarilor, de vor vrea să vie de iznoavă, ca să să apere, alta pentru ca să-i sloboază solii, să treacă la Moscu şi de toate i-au făcut craiul pre voie.

Așijdirea de niște tătari ce au mai prădat de iznoavă Țara Moldovei

Nu multă vréme trecându, ci într-acelaşi an, de iznoavă au mai intratu tătarii cu oaste mare în ţară şi făcându multă pagubă şi pradă. Şi făcându cale, întorcându-să înapoi, Bogdan vodă i-au lovitu cu oaste proaspătă şi au scos tot pleanul de la dânșii.

Cându au venit Trifăilă cu oaste ungurească asupra lui Bogdan vodă

Vă leato 7022 (1514) fevruarie 26, în al zécile an al domnii lui Bogdan vodă, fără véste au intratu în ţară un Trifăilă, ce să făciia ficioru de domnu, venindu din Ţara Ungurească cu ungurii şi iarna, cându era toţi oştenii pre la casile lor. Ci simţindu ai noştri, s-au strânsu degrabă din câţi s-au putut şi i-au datu războiu la pod, din jos de Vasluiu, fevruarie 27. Şi înfrângându-l ai noştri, i-au topitu toată oastea lui şi el au pierit, că prinzându-l viu, i-au tăiat capul.

Iară la leatul 7024 (1516) martie 10, au murit Laslău craiul ungurescu.

Vă leato 7025 (1516) noiemvrie 8, semnu mare s-au arătatu pre ceru, că au strălucit dispre miiazănoapte ca un chip de om, de au stătut multă vréme şi iară s-au ascunsu în văzduh.

Aşijdirea, curundu după acelaşi semnu, într-acéiaş lună, au fostu cutremur mare de pământu, într-o luni.

De moartea lui Bogdan vodă cel Grozavu

Bogdan vodă cel Grozavu, ficiorul lui Ştefan vodă cel Bun, s-au pristăvitu în anii 7025 (1517), aprilie în zile 18, în ceasul cel dintăi al nopţii, în târgu în Huşi, nu cu puţină laudă pentru lucrurile céle vitejăşti ce făciia, că nu în beţii, nici în ospéţe petrecea, ci ca un strejar în toate părţile priveghiia, ca să nu să ştirbească ţara ce-i rămăsése de la tată-său. Şi domnindu 12 ani şi 9 luni şi 3 săptămâni, multe lucruri bune au făcut. Şi décii cu mare cinste l-am îngropat în mănăstire în Putna. Iară ce va fi lucrat înlăuntru sau în ţară la noi, dispre partea judéţilor şi a direptăţii, nu aflăm, ci cunoaştem că unde nu-s pravile, din voia domnilor multe strâmbătăţi să faac.

De domniia lui Ștefan vodă cel Tânăr, ficiorul lui Bogdan vodă, nepotul lui Ștefan vodă cel Bun, 7025 (1517) aprilie

Dupre moartea lui Bogdan vodă, pre urma lui, fiiu-său, Ştefan vodă, ce-i zic cel Tânăr, s-au aşezat la domnie.

(AXINTE URICARIUL)

Cum scrie la un létopiseţu sârbescu c-au fostu de 9 ani, cându s-au aşezat la domnie.

Şi fu miruit de mitropolitul Theoctist în târgul Sucévii.

Cându au intrat în țară Albu sultanu cu tătarii și l-au bătut Ștefan vodă, leatul 7026 (1518) avgust 8

În al doilea anu a domnii lui Ştefan vodă, în luna lui avgustu, 8 zile, rădicatu-s-au Albu sultan cu tătarii de la Piericop, cu multă oaste tătărască şi au trecut Nistrul, fără véste şi au tras cătră Prut, de au ajunsu la locul ce să chiamă Şerbanca. Şi déciia s-au apucat a prăda ţara. Ci norocul cel bun al lui Ştefan vodă, s-au prilejitu cu oaste gata în gura Goroviei şi au dat véste şi ţărâi, de sârgu să să strângă. Şi dacă s-au bulucitu, suindu pre Prut în sus, au trimis Ştefan vodă pre Petrea Cărăbăţu vornicul şi cu toţi giosénii să treacă Prutul. Şi daca au luatu învăţătură şi au trecut Prutul, luundu ajutoriu den Dumnezeu, luni dimineaţa, în răvărsatul zorilor, i-au lovit fără véste, cându ei nici o grijă nu avea şi cu norocul lui Ştefan vodă i-au răzbit şi mulţi din tătari au pieritu, mulţi în Prut s-au înecat şi s-au fostu înglotindu în Ciuhru. Şi pre mulţi i-au prinsu vii, aşijdirea şi pre doi mârzaci mari, anume: Tamizu şi Bicazu. Şi câţi au rămas, i-au gonitu priste câmpi, tăindu-i şi săgetându-i, pănă la Nistru. Acolo fiindu obosiţi caii de fugă multă, intrându în Nistru s-au înecatu, numai sultanul cu puţini au scăpat, însă şi el rănit rău în cap, de s-au întors cu multă pagubă şi pierire şi ruşine. Încă şi aceia câţi au scăpat, fără arme şi fără cai au scăpat.

Iară Ştefan vodă s-au întorsu cu mare laudă şi au dat învăţătură tuturor boierilor să să strângă la Hârlău, la zioa sfântului mucenic Dimitrie şi acolo daca s-au adunat, ospéţe şi bucurie mare au fostu, şi pre toţi vitéjii cei buni i-au dăruit Ştefan vodă. Şi décii ş-au luat luiş doamnă.

De moartea lui Basarabă vodă domnul muntenescu

Vă leato 7030 (1521) septevrie 15 zile pristăvitu-s-au Basarabă vodă, domnul muntenescu şi au apucatu în locul lui să domnească un turcu, pre nume Mahmetu, ce să trăgea din seminţiia lui. Ci pentru légea lui cea întunecată să oscărbiră oamenii de dânsul şi mulţi dintru dânşii să cerca să apuce domniia, ales pribégii carii era de păziia de multă vréme una ca aceasta. Şi intre multe amestecături, au aşezatu la domnie pre Radu vodă.

Vă leato 7031 (1523) martie în 20 de zile, pribegit-au Şarpe-postélnicul, de frica lui Ştefan vodă, în Ţara Leşască.

Cându au pierit Arbure hatmanul cu ficiorii lui

Într-acest an, în luna lui aprilie, în cetatea Hârlăului, Ştefan vodă au tăiat pre Arburie hatmanul, pe carile zic să-l fie aflat în viclenie, iară lucrul adevărat nu să ştie. Numai atâta putem cunoaşte că norocul fie unde are zavistie, ales un om ca acela, ce au crescut Ştefan vodă pre palmile lui, avându atâta credinţă şi în tineréţile lui Ştefan vodă toată ţara otcârmuia, unde mulţi vrăjmaşi i s-au aflatu, cu multe cuvinte réle l-au îmbucat în urechile domnu-său. Ci pururea tinerii să pleacă şi cred cuvintele céle réle (a puhlibuitorilor). Şi acea plată au luat de la dânsul, în loc de dulceaţă amar, pentru nevoinţa lui cea mare, că nici judecatu, nici dovedit au pierit. De care lucru mulţi înspăimântaţi din lăcuitorii ţării au început a gândi cum vor lua şi ei plată ca şi Arburie, că nu multă vréme după acéia, într-acelaşi an, au tăiat şi pe ficiorii lui Arburie, pre Toader şi pre Nichita.

Cându s-au rădicatu boierii Moldovei asupra domnu-său, Ștefan vodă cel Tânăr, 7032 (1523) septevrie 7 zile

Văzându boierii şi lăcuitorii ţărâi Moldovei moartea lui Arburie hatmanul, mai apoi şi a ficiorilor lui, ştiind ce bine au avut Ştefan vodă de la dânşii şi mai apoi cu ce plată le-au plătit, cu toţii s-au întristat de vrăjmăşiia lui Ştefan vodă, socotind că şi ei vor lua acea plată, care au luat şi Arbure, cu toţii s-au rădicat asupra lui, septevrie şapte zile. Ci nimica nu au folosit, că celui fricos şi înspăimat, ştiindu-şi moartea de-a pururea înaintea ochilor, nici un loc de odihnă nu-i, nici inima de război. Şi văzându că lui Ştefan vodă i-au venit ţara întru ajutoriu, s-au răsipitu printr-alte ţări, lăsându-şi ocinele şi moşiile. Iară pre Costea pârcălabul şi pre Ivanco logofătul şi pre Sima vistiiernicul şi pre alţii pre mulţi, i-au prinsu vii şi le-au tăiat capetile în târgu în Roman.

De o oaste turcească

Întru acelaşi an, întorcându-să o samă de oaste turcească de la Ţara Leşască, din pradă, pre apa Prutului, la Tarasăuţi, le-au ieşit Ştefan vodă înainte şi din 4 mii de oameni, puţini au hălăduit la locurile sale.

Pentru legătura păcilor ce au tocmit Ștefan vodă cu craiul cel lesescu

Pre acéia vréme Jicmontu craiul leşescu au trimis la Ştefan vodă soli, poftindu ca să poată avea niguţătorii lor cale deşchisă la turci şi să fie întru una asupra tătarilor. Iară Ştefan vodă aşijdirea au trimis solii săi, ca să-i întărească priiteşugul şi să trimiţă la margine, să facă légea celor cu strâmbătăţi şi să-i sloboază solii săi, să treacă la Moscu. Ci de a facerea légea marginii, au făgăduit, iară la Moscu să treacă solii prin ţara lui, nu au suferit, nici au lăsat, pentru neaşezarea ce avea cu Moscul.

Cându au prădat Ștefan vodă cel Tânăr, Țara Muntenească, pănă la Târgușor, 7034 (1526) fevruarie 5 dni

Semeţindu-să Ştefan vodă pentru vâlhva ce-i mergea cu noroc la războaie, strâns-au ţara şi cu mare urgie au intrat în Ţara Muntenească asupra Radului vodă, fevruarie în cinci zile, şi au prădat ţara pănă la Târgşoru şi nicăirea nu i-au cutezatu a-i sta împotrivă Radul vodă, ci cu pace au nevoitu de i-au potolit semeţiia şi déciia s-au întorsu Ştefan vodă înapoi, fără de nici o zminteală.

Vă leato 7035 (1526) septevrie 20 zile, pristăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Bogdan vodă, fratile lui Ştefan vodă cel Tânăr.

De moartea lui Ștefan vodă cel Tânăr, 7035 (1527) ghenarie 14

Aşijdirea într-acestaş an, ghenuarie patrusprăzéce zile, pristăvitus-au Ştefan vodă cel Tânăr, ficiorul lui Bogdan vodă, în citatea Hotinului şi cu cinste l-au îngropat în mănăstirea în Putna, carea este zidită de moşu-său, Ştefan vodă cel Bun, şi au domnit 9 ani şi 9 luni.

Scrie la un létopiseţ moldovenescu de zice că pre acesta Ştefan vodă l-au otrăvit doamnă sa.

Acestu Ştefan vodă întru tot simăna cu firea moşu-său, lui Ştefan vodă cel Bun, că la războaie îi mergea cu noroc, că tot izbândiia şi lucrul său îl ştiia purta, măcară că era tânăr de zile, amintrilea era om mânios şi pre lesne vărsa sânge.

De domniia lui Pătru vodă Rareș, ficiorul lui Ștefan vodă cel Bun, vă leatul 7035 (1527) ghenuarie 20

După moartea lui Ştefan vodă cel Tânăr, strânsu-s-au boierii şi ţara de s-au sfătuit pre cine vor alége să puie domnu, că pre obicéiul ţării nu să cădiia altuia domniia, fără carile nu vrea fi sămânţă de domnu. Şi iscodindu unul de la altul, aflatu-s-au unul de au mărturisit că au înţeles din rostul mitropolitului, carile s-au fostu săvârşit mai nainte de Ştefan vodă şi fiindu Ştefan vodă bolnav la Hotin, au lăsat cuvântu, ca de să va săvârşi el, să nu puie pre altul la domnie, ci pre Pătru Măjariul, ce l-au poreclit Rareş, dipre numele muierii ce au fostu după alt bărbat, târgoveţ din Hârlău, de l-au chiemat Rareş. Aşa pre Pătru aflându-l şi adeverindu-l că este de osul lui Ştefan vodă, cu toţii l-au rădicatu domnu, ghenuarie 20. Carile apucândusă de domnie, niminea de nădéjde nu s-au scăpatu, că pace şi odihnă era tuturora şi ca un păstoriu bun ci străjuieşte turma sa, aşa în toate părţile străjuia şi priveghiia şi nevoia ca să lăţască ce au apucat. Că nimica după ce au dobândit domniia n-au zăbovit, ci de războaie s-au apucat şi la toate îi mergiia cu noroc.

Cându au prădat Pătru vodă întâi Țara Săcuiască, vă leatul 7036 (1528)

Pătru vodă Rareş în al doilea an al domniei sale, rădicat-au oaste mare asupra săcuilor, la Ţara Ungurească şi au împărţitu oastea în doao polcuri, şi pre doao poteci şi-au trecut oastea. Şi deaca au intrat la dânşii, în toate părţile i-au spartu şi i-au răsipitu şi oraşile le-au jăfuit şi pe toţi i-au supus şi i-au plecat lui şi cu pace s-au vârtejit înapoi, la scaunul său, la Suceava.

Pre acéle vremi Pătru vodă au urzit mănăstirea Pobrata şi o au zidit-o pănă în jumătate.

Al doilea războiu ce au făcut Pătru vodă cu săcuii la Țara Ungurească, din sus de Brașov, 7036 (1528) iunie

Într-acestaş an, după ce au prădat Pătru vodă Ţara Săcuiască, trimis-au Ianoş craiul ungurescu solii săi la Pătru vodă, de l-au poftit ca să-i fie întru ajutoriu împotriva a o samă de domni ungureşti, carii nu vrea ca să i să pléce şi-i făgădui oraşul Bistriţa cu tot ţinutul dintru acéia ţară şi încă şi alte făgăduinţe mai multe i-au adeverit că-i va da, numai de-i va birui şi să-i pléce supt ascultarea lui. Văzându Pătru vodă pofta lui Ianoş craiul, una pentru făgăduinţa, alta pentru prieteşugul ce avea împreună, îndată au gătit oaste şi au trimis pre Grozea vornicul cel mare şi pre Barbovschii hatmanul, carii era mai credincioşi din boierii săi şi au învăţat o samă de oaste să treacă pre drumul Braşovului, iară o samă pre drumul Sucévii mai pre sus să intre în Ţara Ungurească. Iară ungurii degrabă deşteptându-să ca din somnu, simţind că-i acopere vrăjmaşii, degrabu s-au gătit de războiu, că nu aşa să-ngrijiia de oastea din sus, cum de cea din jos, auzindu că vine asupra lor. Şi sculându-să mulţi domni din Ardeal şi alţii carii era gata să moară pentru moşiile sale şi multe puşci şi arme luund cu sine şi apropiindu-să din sus de Braşovu oaste de oaste şi înhierbântaţi, ascuţindu unii spre alalţi armile şi să arăta groaznici vrăjmaşilor săi. Şi bulucindu-să cineş la ai săi şi gătindu-să sacuii de războiu, iară moldovénii ajutoriu ştiind numai de la Dumnezeu şi aşa s-au lovit cu dânşii. Şi dând războiu vitejaşte, mare moarte s-au făcut dispre amândoao părţile. Mai apoi, văzându săracii dintru atâta pierire că pierdură războiul, lăsându toate armile şi şi puşcile cu carile avea nădéjde să-şi amistuiască capetile, au dat

dosul a fugi şi mulţi din domni au picat la apa Bârseii. Şi după războiu, multă pradă făcându, s-au întorsu cu izbândă la domnu său, Pătru vodă.

Iară cei din sus ce au intrat pre drumul Sucévii, mai puţină izbândă au făcut, prădându şi arzând şi cu pace s-au întorsu înapoi. Auzindu Ianoşu craiul ce s-au lucrat, mult s-au bucurat şi pre lângă făgăduinţa dintăi, ce-i făgăduise Bistriţa, şi alte oraşă, i-au mai dat lui Pătru vodă.

Întru acestu an Pătru vodă trimis-au oamenii săi ca să ia acele cetăţi ce-i făgăduise, ce bistricénii nu suferiră să ia ei loruş strein mai mare şi încă îndemnară şi alte cetăţi, adecă Braşovul şi altele de prinprejur, lepădându-să de Ianoşu craiul.

Cându au prădat Pătru vodă al treia oară Țara Săcuiască

Văzându Pătru vodă că bistricénii nu-l poftescu pre el, nici vor să priimască judeţe de la dânsul, încă şi de craiul loru lepădându-să, însuşi capul său s-au pornit cu toată oastea sa, cu mare urgie asupra lor. Şi strângându-i cu nevoi din toate părţile şi cu foc îngrozindu-i, iară ei văzându nevoia lor ce le-au venitu asupra lor, s-au închinat şi de la dânsul mai mare au priimitu. Mai apoi cu multe daruri fu dăruitu şi cu mare dobândă, el şi toată oastea lui s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Cându au prădatu Pătru vodă Pocutiia în Țara Leșască, 7037 (1529) avgust

Printr-acéste războaie cu noroc, semeţindu-să Pătru vodă, gândi ca să facă războiu şi cu léşii. Şi pentru pricină, ca să nu zică că este fără cale, trimise soli de pofti ca să-i întoarcă moşiia sa, Pocutiia, care o au fostu vândut-o domnilor, moşilor săi. Ce léşii nu socotiia că cere cu cale, ci zădăraşte loc de price, nici i-au dat ce au poftit, ci s-au întorsu solii fără ispravă. Văzându Pătru vodă că cu rugăminte nu poate scoate moşiia sa, gândi cu sabiia să o ia. De care lucru aprinzându-să de mânie inima lui Pătru vodă de războiu, degrabu strângânduş oastea, au intratu în Ţara Leşască, de au prădat Pocutiia şi au arsu satele şi târgurile: Colomăia, Sneatinul, Tismeniţa, pănă la Halici şi pretitindirea prinprejur au prădatu. Déciia cu mare izbândă s-au întorsu înapoi, fără de nici o zminteală.

Războiul dintăi ce au făcut Pătru vodă cu léșii la Pocutiia

Într-acéia auzindu-să la craiul această pradă ce au prădat Pătru vodă, au trimis craiul pre hatmanul său, pre Tarnovschii, cu oastea. Într-acéia vréme mare semnu s-au arătat pre ceriu, carile multă vréme au stătut. Şi atuncea au trecut léşii Nistrul spre Pocutiia şi ca să scoaţă pre moldovéni, pré carii lăsase Pătru vodă, să ţie oraşele, să fie de apărare. Şi în 12 locuri au avut războiu. Ci văzându ai noştri mulţimea léşilor, au trimis la domnu-său, Pătru vodă, să le vie într-ajutoriu, că au nevoie de oaste leşască. Şi fiind supt Obertin oastea leşască, de sârgu au sosit şi Pătru vodă cu oastea sa cea proaspătă. Atuncea înţelegându hatmanul Tarnovschie de Pătru vodă, multu au stătut în gânduri, ca să lase tabăra cu puşci cu tot şi el să fugă. Mai apoi, legându tabără, de ruşine s-au apucat de războiu (de care lucru de multe ori unde piierde omul nădéjdea, de frică mai apoi să întoarce în vitejie) şi multă vréme bătându-să, cu multă moarte dintru amândoao părţile, moldovénii mai cu multe rane încruntaţi, n-au mai putut suferi, ci le-au datu cale şi s-au întorsu înapoi.

Al doilea războiu, cându s-au bătut moldovenii cu leșii

Iară Tarnovschii hatmanul leşăscu, după izbândă ce făcu, au lăsatu oastea sa la Pocutiia şi el s-au dus la craiul. Temându-să de iznoavă să nu intre moldovénii să prade, au socotitu ei să intre mai nainte să prade. Şi aşa au intratu o samă de léşi ca să prade, den carii puţini au hălăduit, că prinzându-le de veste moldovénii, au datu asupra lor, de i-au tăiatu şi i-au răsipit. Al treilea războiu al moldovenilor cu léşii Într-acéia Ianoşu craiul ungurescu, văzându acéste amestecături intre léşi şi intre moldovéni, umbla la mijlocul lor să-i împace, ce nimica n-au folositu, că nu i-au putut împăca, pănă nu au mai intrat oastea leşască să prade, pre carii i-au acopierit oastea moldovenească la Tarasăuţi, de nu au scăpat niminia dintre aceia.

Atuncea de iznoavă Ianoşu craiul, umblându la mijlocul lor, i-au împăcatu pănă în 5 luni, mai apoi au mai îndelungat pacea pănă s-au umplut anul.

Cându au prădat léșii la Moldova și moldovénii la léși

Îndelungându-să pacea din zi în zi intre léşi şi intre moldovéni, nu răbdară oastea leşască ce era la margine lăsată de strajă, ci au intrat în ţară la Moldova, de au prădatu şi au arsu Cernăuţii şi alte sate, pănă la Botăşani, neavându moldovénii nici o grijă, fiindu pacea legată.

Văzându moldovénii această călcătură de lége şi amăgitură, nu suferiră, ci cu toţii să gătiră să intre la Podoliia, să prade. Şi ş-au dat cuvântu să-şi potcovască caii, că au fostu iarnă goală şi gheţoasă. Şi daca au intratu, au arsu Cernova şi Iaghelniţa şi s-au apucatu de Ciarnocojinţi.

Al patrulea războiu ce au avut moldovénii cu léșii

Prinzându de véste léşii cum moldovénii au intrat la dânşii să prade, de sârgu s-au gătit de războiu şi s-au bulucit şi au ieşit înaintea moldovénilor la apa Sirétiului. Şi dându războiu vitejaşte, aşa au strânsu pre léşi, cât niminea de arme nu să apuca, ci de fugă, să scape. Şi dându în Sirétiu, mulţi s-au înecat, mulţi tăiaţi şi împuşcaţi, de au pierit mai mulţi de 2.000 într-acel războiu, fără robiţi şi răniţi. Pierit-au boieri aleşi dintru dânşii: Venglinschii, Pileţchii, iară pe Vlodec l-au prinsu viu, fără alţi mulţi necunoscuţi. Şi aşa iară fu izbânda la moldovéni.

Cându au venit asupra lui Pătru vodă Suleiman împăratul turcescu cu toată putérea sa și munténii cu domnu său și sultanul cu tătarii dimpreună și Tarnovschii hatmanulcu oastea leșască, vă leato 7046 (1537) septevrie 20

Văzându léşii multă neîngăduinţă şi mare zarvă ce este intre domnii Moldovei şi intre crăiia lor şi ştiindu că Ţara Moldovei este suptu mâna turcului, strânsu-s-au cu toţii, de s-au sfătuit să trimiţă soli la împărăţie cu jalbă, să-şi ceară judecată cu Pătru vodă. Şi aléseră de trimiseră sol mare pre Cretcovschii caştaleanul de Brescu, ca să spuie împăratului că, de nu-l va rădica şi din ţară şi din domnie, îl vor scoate ei cu oaste, că nu mai potu suferi răotăţile ce s-au iscat intre dânşii. Ci turcul după puţină vréme, înţelegându că léşii să rădică cu tărie mare asupra lui Pătru vodă şi temându-să ca să nu ia ţara, să aibă mai multă gâlceavă şi pagubă apoi cu dânşii decât cu Pătru vodă, de oaste au învăţatu să să grijască şi la tătari au trimis ca pre o vréme să intre în Ţara Moldovei, aşijdirea şi la munténi, să să găteaze de oaste. Zic că şi din ţară au mersu jalbă pentru dânsul pre taină la împărăţie, de care lucru împăratul mai vârtos socoti să-l scoaţă, ca să nu să lipască lăcuitorii la alte părţi şi să închine ţara.

Şi toate acéste pre o vréme s-au tâmplatu cându Tarnovschi hatmanul leşescu, cu mare oaste trecusă Nistrul la Hotin şi cetatea începusă a bate în anii 7074 (1539), aşteptându şi pre Avgust craiul, carile au venit pănă la Liov, nu cu puţină putére. Tătarii de altă parte umpluse ţara, de robiia şi ardea, turcii trecea Dunărea, mai dântru înlăuntru boierii şi ţara cunoscându la ce vine lucrul, să sfătuia şi unul de la altul cerea sfat, ce vor face, ca să poată hălădui de atâta nevoi ce s-au aţâţatu pen ţări, de s-au strânsu o grămadă de răotăţi şi răsipă asupra ţărilor.

Acéstea toate daca i-au venit la urechile lui Pătru vodă şi mai vârtos Hârea chielariul i-au spus cum că şi ţara să vorovéşte să-l părăsească, multă scârbă intră la inima lui, că încătro vrea întoarce oastea mai naintea, nu putea cunoaşte, că léşii venise cu tărie, putérea turcului mare, mulţimea şi iuţimea tătarălor neoprită, ce şi dinlăuntru slabi şi plin de vicleşug. Ce din toate ş-au ales cu ai său de au sfătuitu ca să ajungă la Ianoşu craiul unguresc, să-i împace şi să întoarcă oastea asupra tătarilor, ca de-i va birui, pre turcu pre lesne îl va împăca. Ci sfatul, măcară câtu-i de bun, un lucru ce este din voia lui Dumnezeu nu să poate schimba. Măcară că Avgustu craiu leşescu l-au împăcat Ianoşu craiul şi fu slobod dintr-acolo, iară oastea tătărască şi putérea împărăţiei turceşti ca un puhoiu degrabu ce vine acopieritu-l-au, de i-au căutat a lăsa tot şi s-au dat spre munţi, părăsitu de toată slujba ce avea.

Cându au pribegit Pătru vodă de multe nevoi în Țara Ungurească

Văzându Pătru vodă că-l împresoară vrăjmaşii săi de toate părţile şi ai săi l-au părăsit toţi, lăsat-au scaunul şi s-au dat spre munţi, unde cunoscându că nici Ţara Ungurească. Şi aşa aflându-ş calea deschisă pin acolo nu să va putea amistui, au gânditu să treacă la târgu, prin Piatră, au trecut pre lângă mănăstirea Bistriţa şi să lăsă ca să poată ceva odihni, deasupra mănăstirii în munte, văzu unde ca un roiu di pretitinderile încunjurară mănăstirea, ca să-l poată prinde. El cunoscându acéstea, au încălicat de sârgu pre cal şi singur au fugit să hălăduiască, în 18 zile ale lui septevrie. Şi intrându în munte, întradâncu, fără drum, fără povaţă, au dat la strimtori ca acélea de nu era nici de cal, nici de pedestru, ci i-au căutat a lăsa calul. Şi aşa 6 zile învăluindu-să prin munte, flămându şi truditu, au nemerit la un râu ce cura spre săcui. Şi mergându pre părău în jos, au datu priste nişte păscari, carii daca i-au luat sama, cu dragoste l-au priimit. Iară Pătru vodă înfricoşindu-să de dânşii, s-au spieriiatu. Iară ei cu jurământu s-au jurat înaintea lui, cumu-i vor fi cu direptate şi nimica să nu să teamă. Iară el le-au dat lor 70 de galbeni şi daca au văzut ei galbenii, cu bucurie l-au priimitu şi l-au dus la otacul lor, de l-au ospătat cu pâine şi cu péşte friptu, ospăţu păscărescu, de ce au avut şi ei. Şi daca au înserat, l-au îmbrăcat cu haine proaste de a lor şi cu comănac în cap şi décii l-au scos la Ardeal. Şi fiindu oastea ungurească tocmită de strajă, la margine, i-au intrebatu pre dânşii: „Ce oameni sunteţi. ?" Ei au zis: „Suntem păscari". Şi aşa au trecut prin straja ungurească şi niminea nu l-au cunoscut.

Décii păscarii l-au dus la casa unui boierin ungurescu, carile au fostu avându priiteşug mare cu Pătru vodă, ci pre domnu nu l-au aflatu acasă, numai pre jupâneasa lui şi pre taină i-au spus ei de Pătru vodă. Înţelegându de Pătru vodă, cu dragoste l-au priimit la casa sa şi i-au făcut ospăţu. Şi un voinic oarecarele, ce fusése aprod la Pătru vodă, prilejindu-să întru acel sat, fiindu scăpatu şi el dintru acéle răotăţi, î spuseră lui de păscarii ceia ce venise din munte. Şi ştiindu el că Pătru vodă este în munţi intrat şi nimica de dânsul nu să ştie şi cugetându întru inima sa ca doară va putea şti ceva de domnu său, au mersu la păscari, ca să poată înţelége ceva, pre un cuvântu dintru dânşii. Şi daca i-au văzut, îndată au cunoscut pre domnu-său, Pătru vodă, şi au căzut de i-au sărutat picioarile. Văzându Pătru vodă pre credincioasă sluga sa, multu s-au bucurat şi s-au mângâiatu şi multe cuvinte de taină au lăsat cătră dânsul. Şi îmblânzindu-i-să inima, au adormit puţinel. Nici zăbavă multă n-au făcut, că până a odihni Pătru vodă, iară acea jupâneasă au gătit leagăn cu cai şi 12 voinici într-armaţi. Şi daca l-au deşteptat, au şăzut în leagăn, numai cu aprodul şi au mersu pre locuri fără drum, până au sosit la casa altui boierin ungurescu, ce şi acela era priieten lui Pătru vodă, carile daca l-au văzut, cu dragoste l-au priimitu şi l-au ospătatu. Şi îndată i-au gătitu leagănu cu 6 cai, că loc de a să zăbovi nu era, că dindărătu dupre urmă prinsése de véste oastea de la straja ungurească, cum Pătru vodă au trecut pintre dânşii şi nu l-au cunoscut. Şi décii s-au pornitu după dânsul, a-l cerca, ca să-l poată ajunge undeva. Ci Dumnezeu, cela ce-i otcârmuitoriu tuturor celora ce i să roagă cu credinţă, au acopieritu pe Pătru vodă şi i-au datu cale deşchisă. Şi mergându cu nevoinţă, au sosit la Ciceu şi sâmbătă în răsărita soarelui, septevrie 28 de zile, au intratu Pătru vodă în cetatea Ciceului şi au închis porţile. Iară aceia ce-l goniia dindărătu, văzându că au hălăduit Pătru vodă denaintea lor, s-au întorsu înapoi. Acolo multă plângere şi tânguire era de doamnă-sa Elena şi de fii săi, de Iliiaşu şi de Ştefan şi de fiică-sa, Roxanda şi de alţi căsaşi, pentru multă scârbă şi nevoie ce le venise asupră, ştiindu din câtă mărire au căzut la atâta pedeapsă. Décii Pătru vodă au intrat în biserică, de s-au închinat, mulţămindu lui Dumnezeu că l-au izbăvitu din mânule vrăjmaşilor săi.

Iară S uleiman împăratul turcescu cu oştile sale în urma lui Pătru vodă, la Moldova, multă pradă şi scădére făcându ţărâi şi călcându ţara, au ajunsu până la Suceava.

De domniia lui Ștefan vodă ce l-au poreclit Lăcustă, 7047 (1538), septemvrie

Prădându şi stropşindu Ţara Moldovei, împăratul Suleiman şi fiindu ţara bejenită spre munţi, strânsu-s-au vlădicii şi boierii ţărâi, la sat la Badeuţi, de s-au sfătuit cu toţii, ce vor face de acea nevoie ce le venise asupră. Mai apoi din toate ş-au ales sfat ca să trimiţă sol la împăratul, cu mare rugăminte şi plângere, să-i ierte. Şi aşa au ales dintru dânşii pre Trifan Ciolpan, de l-au trimis sol în Suceava, la împăratul, de să rugară de pace şi-şi cerură domnu. De care lucru văzându împăratul rugămintea lor, s-au milostivit şi i-au iertat şi au trimis la dânşii cu Ciolpanu pre un ceauş mare cu credinţă, de i-au chiematu pre toţi la împăratul în Suceava. Carii cu mare frică au mersu şi au căzut la picioarile

împăratului, pre carii i-au iertat împăratul şi cu dragoste i-au priimitu, ca pre nişte robi ai săi. Mai apoi le-au pus domnu pre Ştefan vodă, ficiorul lui Alixandru vodă şi el s-au întorsu înapoi cu multă dobândă dimpreună cu toată oastea sa. Décii Ştefan vodă cu vlădicii şi cu toţi boierii au petrecut pe împăratul pănă la Dunăre şi acolo au întorsu împăratul tot pleanul şi robii, câţi s-au aflatu de faţă şi birul încă le-au iertatu. Şi décii au trecut Dunărea, iară Ştefan vodă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

De multe nevoi ce au petrecut Pătru vodă la Ardeal de unguri în cetatea Ciceului, după ce au scăpat și s-au închis acolo

Petrecându Pătru vodă Rareşu la Ardeal, în cetatea Ciceului, multe pedepse şi nevoi îi veniia asupră-i de la nepriietenii săi, că nu numai de la cei streini, ce şi de la ai săi avea pedepse, de la carii miluise şi-i boierise la binile lui, de la care nu vrea avea nădéjde să petreacă nevoie.

Că întăi Simeon pârcălabul, carele îl pusése Pătru vodă mai denainte vréme tocmitoriu şi socotitoriu şi judecatoriu cetăţii aceiia, dimpreună şi cu vlădica Anastasie, gândind la inima lor rău asupra domnului său, Pătru vodă, s-au sfătuit dimpreună, ca să prinză pe Pătru vodă şi să-l ucigă şi capul lui să-l trimiţă la Ştefan vodă, pe carile îl lăsase sultan Suleiman împăratul la scaunul Moldovei, gândindu şi cugetându întru inimile sale că vor dobândi cinste de la Ştefan vodă. Ci Dumnezeu cel direptu, carile ştie inimile tuturor, ştiut-au şi acesta sfat (de care lucru niminea fără voia lui Dumnezeu nimica nu poate face), că prinzându de véste Pătru vodă şi înţelegându acesta sfatu, că vor să-l ucigă, silit-au cu meşterşug, de i-au scos din cetate şi i-au gonit Pătru vodă pentru aceasta.

De noroc era Pătru vodă de a păţirea nevoi dispre vrăjmașii săi, că bine de una nu să curăţiia, alta sosiia. Că scăpându de vrăjmaşii săi de la Moldova, preste straja ungurească déderă şi de acolo strecurându-să pre taină şi intrându în cetatea Ciceului, spre vrăjmaşii săi nemeri, bine de aceştea nu să mântui, iată sosi fără véste de la Ianoşu craiul ungurescu oaste, care au încunjuratu cetatea de toate părţile. Văzându Pătru vodă vicleşugul lor şi nevoia ce i-au venitu asupră, s-au închinatu lor şi au dat cetatea ungurilor. Carii daca au dobânditu cetatea pre mâna lor, multă pacoste şi pedeapsă făciia lui Pătru vodă, că ce era al lui le ţiniia toate ei şi nu era volnicu cu nimica, ales de Maelatu, domnul Ardealului, multă nevoie avea de dânsul.

Cându au trimis Pătru vodă din Ciceu carte pre ascunsu la Suleiman împăratul turcesc, cu rugăminte să-l ierte, 7048 (1540)

Petrecându Pătru vodă în cetatea Ciceiului un an şi 6 luni, cu multe nevoi şi pedepse de la unguri şi nu mai putu suferi răotăţile şi nevoile ce petrecea la dânşii, au socotit să să dezbată de suptu mâna ungurilor şi s-au sfătuitu cu doamnă-sa ca să trimită carte cu mare jalbă şi plângere la Suleimanu împăratul turcescu, ca să i să facă milă, să-l ierte, plecându-şi capul suptu sabiia împăratului şi să trimiţă cărţi la Ianoşu craiul ungurescu, ca să-l sloboază din ţară, să margă la împărăţie, să slujască porţii împăratului. Şi ştiindu carte sârbască Elena, doamnă-sa, au scris la împăratul cu mare jalobă şi plângere, poftindu ca să să milostivască, să-i ierte. Şi o au pecetluit-o şi o au dat-o la Pătru vodă, iar Pătru vodă o au slobozit-o pre o zebrea din cetate de sus şi au căzut jos, dinafară, lângă zidul cetăţii. Și décii au chiematu pre o slugă a sa credincioasă, ce era sârbu şi i-au arătat cartea şi i-au zis în taină să o ia şi să o ducă la mâna împăratului. El luundu învăţătură, s-au dus şi au luat cartea şi o au dus-o în Ţarigrad şi o au tins-o la mâna împăratului. Ci împăratul cetindu cartea şi văzându atâta jalbă şi plângere a lui Pătru vodă (sau cum zic unii, pentru lăcomiia turcească, că turcul bucurosu-i pe fieştecarele să-l priimască, numai să i să pléce, şi să-i dea bani), s-au milostivit împăratul şi l-au iertat şi cu bucurie l-au priimit, văzându că i să pleacă. Şi de sârgu au învăţatu să scrie carte la Ianoşu craiul ungurescu, ca să sloboadză pre Pătru vodă, să margă la împărăţie. Şi au trimis sol de olac la Ianoşu craiul ungurescu, ca să facă pre cuvântul împăratului, ci craiul n-au băgat în samă, nici l-au slobozitu. Ducându olăcariul această solie la împărăţie, de iznoavă, pănă în 6 ori au mai trimis împăratul la craiul, poftind să lase pre Pătru vodă să margă la împărăţie. Ci ungurii nici într-un chip n-au vrut să-l lase, dându-i vină că ţiind scaunul la Moldova, multă asupreală au avut de cătră însul. Şi încă adăogea, de-l făcea notceagoşu, zicându că are moşii şi ocine cu dânşii împreună. Mai apoi, a şaptea oară au trimis împăratul soli cu hochimuri la craiul, aducându-i

aminte şi de unile şi de altile şi de-abiia l-au slobozit pre zisa împăratului, ca să fie deplinu. Décii au trimis împăratul hochim la Pătru vodă, ca să margă cu-ncredinţare, să nu să teamă.

Cându au purces Pătru vodă din Ciceu la împărăție la Țarigrad vă leatul 7048 (1540) ghenarie

Văzându Pătru vodă atâta adeverinţă de la împăratul, fu bucuros foarte şi inima i să veseli, cunoscându că cum să rădică o negură întunecată şi să răsipéşte, aşa şi el să curăţi de scârba ce-i zăcea la inimă. Şi décii să găti de cale şi au ieşit din Ciceu, în luna lui ghenuarie, într-o duminecă, lăsându-şi doamna şi coconii şi au purces spre Ţarigrad, acolo era multă jălanie şi plângere la împărţitul lor. Décii Pătru vodă, daca au trecut Dunărea, au mulţămitu Domnului că l-au izbăvit den mâinile ungurilor. Şi décii s-au dus la Ţarigrad, de ş-au plecat capul suptu talpele împăratului. Pre carile cu mare bucurie l-au priimitu împăratul Suleimanu.

Cându au omorât pre Ștefan vodă boierii țării, Găneștii cu Arbureștii, în târgu în Suceava

Ştefan vodă domnind la Moldova, nu puţină grijă au avut, ştiindu pre vrăjmaşul său, pre Pătru vodă viu, carile avusése mai di demult avuţiia sa scoasă la Ciceu şi doamna cu coconii la Ţara Ungurească, cum s-au pomenit mai sus. Mai apoi oblicind că şi daca au mersu la împăratul, este la cinste mare, acéstea toate îi era ca o ghiaţă la inimă lui Ştefan vodă. Mai apoi în zilele acestui Ştefan vodă, fost-au foamete mare şi în Ţara Moldovei şi la unguri, că au venit lăcuste multe, de au mâncat toată roada, pentru acéia l-au poreclit de i-au zis Lăcustă vodă.

Mai apoi urându-l curtea toată, s-au vorovit o samă de boieri din curtea lui, anume: Găneştii şi Arbureştii şi la aşternutul lui, unde odihniia, l-au omorât în cetatea Sucévii. Începătoriu şi aţâţătoriu acestui lucru au fostu Mihul hatmanul şi Trotuşanul logofătul, de s-au vorovitu într-o sară, ca nişte lupi gata spre vânat, ca să înéce oaia cea nezlobivă, adecă pre Ştefan vodă şi dându învăţătură slugilor sale, ca toţi să să într-armeaze şi dându-le şi jurământu, ca să le fie cu direptate, s-au pornitu cu toţi. Şi într-un foişor, sus în cetate, unde odihniia la aşternutul lui, au răsipit uşa şi neştiind Ştefan vodă nimica de aceasta, s-au sculat, fiind numai cu cămeaşa, iară ei cu toţii, ca nişte lei sălbatici au năvălit asupră-i şi multe rane făcându-i, l-au omorâtu şi l-au scos afară. Aceasta plată au luat Ştefan vodă de la acei ce-i miluise. Mai apoi de la Dumnezeu curându, peste puţină vréme, le-au venit şi lor osânda asupră, de au luat şi ei plată pentru moartea lui Ştefan vodă. Acestu Ştefan vodă ce l-au poreclit Lăcustă vodă au domnit doi ani şi trei luni.

De domniia lui Alexandru vodă Cornea

Acei lei sălbatici şi lupi încruntaţi, anume Mihul hatmanul şi Trotuşanul logofătul, dimpreună şi cu alţii carii era, de le pristăniia lor, daca omorâră pre Ştefan vodă, cu toţii au rădicat domnu pre Alixandru vodă, ce-i ziciia Cornea, carile fusease atuncea portariu la cetatea Sucévii, iară mai denainte vréme fusése slugă la Mihul hatmanul. Şi daca l-au rădicatu domnu, i-au pus numele Alexandru vodă.

Într-acéia vréme, sultan Suleiman împăratul turcescu, gătindu-să să margă la Odriiu, au purces cu toată putérea sa şi daca au sosit la Odriiu, înţelegându împăratul de atâta amestecături ce să făcuse în Ţara Moldovei şi nu să putea aşeza ţara, ştiind pre Pătru vodă că este în socotinţă la împărăţie, atuncea socotind împăratul ce va face, ca să poată aşeza ţara, iată avu vréme şi Pătru vodă, de-şi cerşu la împăratul domnia la moşiia sa, la Moldova, care i-o făgăduisă împăratul mai denainte vréme, încă când venise Pătru vodă la Ţarigrad din Ţara Ungurească. Şi de aceasta pre voie i-au fostu, că îndată i-au dat steag şi domnia la Moldova şi au trimis pre credinciosul său, pre Imbrea aga cu ienicéri şi cu multă oaste turcească, ca să ducă pre Pătru vodă la scaun.

Şi luundu ajutoriu de la Dumnezeu, în zioa de bogoiavlenie, ghenuarie 6, au purces Pătru vodă pre Dristor şi de acolo s-au sculat şi au trecut Dunărea şi au sosit la Brăila. Acolo tocmindu-şi oastea ca să margă asupra lui Alexandru vodă Cornea, iată boierii ţărâi Moldovei prinseră de véste cum domniia este dată lui Pătru vodă şi au venitu la Brăila.

Înţelegându de aceasta, cu toţii au părăsitu pre Alixandru vodă şi l-au lăsat în Cetatea Noao dimpreună cu Mihul hatmanul şi cu Trotuşanul logofătul şi cu Pătraşco şi Crasneşu şi Cozma şi ei cu toţii s-au dus la Brăila, de s-au închinatu la domnu său, Pătru vodă şi s-au rugat să-i ierte de greşala lor. Văzându Pătru vodă atâta rugăminte de la ţară, i-au iertatu pre toţi şi cu dragoste i-au priimitu şi le-au grăit lor : „Fiţi în pace şi iertaţi de greşalile voastre, câte mii-aţi făcut oarecând". Iară ei cu toţii strigară: „În mulţi ani să domneşti, cu pace", şi iarăşi ziseră: „Bine ai venit la scaunul tău domnul nostru cel dintăi".

Şi multă bucurie şi veselie era tuturora, că toţi îl iubiia ca pre un părinte al său şi era bucuroşi toţi de venirea lui, căci că li să supărase de amestecăturile ce să aţâţasă în ţară şi de răotatea acelor lei cumpliţi şi fără suflet.

De moartea lui Alexandru vodă Cornea

Pătru vodă, dacă ş-au tocmitu oastea bine la Brăila, au purces dimpreună cu toţi boierii săi. Şi daca au sosit la Galaţi, s-au tăbărât la ţărmurile apei. Iară Alixandru vodă prinzându de véste, s-au gătit degrabă cu oastea, de câtă avea şi au ieşit înaintea lui Pătru vodă la Galaţi. Ci nimica nu au folosit, că părăsindu-l ai săi toţi, au căzut în mânule vrăjmaşului său, lui Pătru vodă şi de sârgu au învăţat Pătru vodă de i-au tăiat capul, dimpreună cu Pătraşco, carile să ţinea de dânsul, într-o miercuri, în luna lui fevruarie. Acest Alexandru vodă au domnit numai 2 luni şi 3 săptămâni.

Când s-au așezat Pătru vodă de a doao domnie la scaunul său, 7049 (1541) fevruarie 19 zile

Pătru vodă, daca au tăiatu capul lui Alixandru vodă la Galaţi, cu toată putérea sa s-au pornit spre scaunul său, spre Suceava. Ce cându au sosit la Bârlad, acolo mare ospăţu şi cinste i-au făcut credinciosul şi cinstit boierinul său, Huru vornicul. De acolo purcezându, au venit la târgul Romanului şi de acolo cu multă bucurie năzuindu, au intrat în Suceava, fevruarie noaosprăzéce zile, luni după sfeti Theodor, în a doao săptămână în postul cel mare, dimpreună cu Imbrea aga şi au şăzut în scaun.

Cându au pierit Mihul hatmanul și Trotușanul logofătul și Crasneș și Cozma

Pătru vodă, daca au sosit la Suceava şi s-au aşezat la scaunul său, acolo au aflatu în viclenie şi pe Mihul hatmanul şi pre Trotuşanul logofătul şi pre Crasneş şi pre Cozma, de carii multă pedeapsă şi nevoie avusese Pătru vodă în domniia dintăi, pre carii, cându au pribegitu Pătru Vodă din ţară, i-au fostu închis în cetatea Romanului, avându prepus de viclenie, cum s-au şi arătatu mai apoi adevărat că au fost vicleni. Şi décii îndată au învăţat de i-au prinsu şi cu gréle munci i-au muncitu, mai apoi le-au tăiat şi capetile.

Învățătură și certare

Iani socotéşte cum plătéşte Dumnezeu celora ce fac rău, aceştia fiindu lei sălbateci şi lupi încruntaţi multe supărări au făcut lui Pătru vodă în domniia dintăi. Mai apoi stâmpărându-şi mâniia inimilor sale asupra lui Ştefan vodă, neavându nici o vină, cu rea moarte l-au omorât, cum s-au pomenit mai sus la domniia lui Ştefan vodă. Iată dară după fapta lor cea rea, curândă vréme le trimisă Dumnezeu osândă asupră, de luară şi ei plată cu sabiia, ca şi Ştefan vodă. Și într-acéiaşi zi, Pătru vodă au pus pe Petre, ficiorul lui Vartic, hatman şi pârcălabu de Suceava.

Când au venit Elena doamna lui Pătru vodă și cu fiii săi din Țara Ungurească

Întru acestaş anu, daca s-au aşezat al doilea rând Pătru vodă la domnie, trimis-au de ş-au adus pre doamnă-sa, pre Elena, şi pre fii săi pre Iliiaşu şi pre Ştefan şi pre fiică-sa, Roxanda, de la Ciceu. Şi sosindu la Suceava, mai 25 de zile, le-au ieşit Pătru vodă înainte trei mile. Acolo multă bucurie şi veselie era la adunarea lor, că pre câtă jale era când să despărţisă de la Ciceu, de să dusése Pătru vodă la Ţarigrad, mai multă bucurie şi veselie era acum la împreunarea lor.

Décii, daca să aşăzară cu toţii la scaun, nu uită Pătru vodă datoriia sa, cu care mai nainte pre toţi îi îngrădiia, ci ca un păstor bun grijiia de oile sale céle pierite, ca să le afle. Trimisă solii săi la craiul leşescu, de-şi ceriia robii, ceia ce-i luase Tarnovschii hatmanul cu oaste cându venise la Hotin. Ci nimica nu au folositu, că nici cu o ispravă nu s-au întorsu solii săi înapoi.

Iar deacă s-au aşedzat Pătru vodă la domnie, nemica de alta nu-i era grijă, numai cu toată casa sa a petrece în ospeţe şi în dezmierdăciuni.

Aceste poveşti ce spun de Pătru vodă Rareş că au lăsat scaunul şi au pribegit preste munţi, la Ţara Ungurească şi de multe nevoi ce au petrecut acolo şi cum s-au dus acolo la Ţarigrad, mai apoi iarăşi cum au dobândit domniia la moşiia sa, la Moldova, cronicariul leşescu de acéste poveşti foarte pre scurt scrie, că poate fi că nu au ştiut di toate. Iară létopiseţul cestu moldovenescu de ajunsu şi deşchis, toate pre rându le însemnează, carile toate, daca le-am luat sama, le-am socotit a fi adevărate şi le-am tocmit careleş la locurile sale.

Cându s-au bătut Pătru vodă cu Maelat voievodul Ardealului, în Țara Ungurească, cu ungurii, 7049 (1541)

Călcând ungurii priiteşugul ce avea cu Pătru vodă, daca s-au aşezat al doilea rând, venit-au hochim împărătescu de la sultan Suleiman la Pătru vodă, ca să margă asupra ungurilor şi să prinză pre Maelat voievodul Ardealului şi i-au trimis într-ajutor pre Cuciuc Bali bei, cu oaste turcească, aşijderea şi pre Radul vodă cu munténii. Vrându Pătru vodă ca să umple voia stăpânu-său împăratului, în anii 7049 (1541) iunie 8, s-au pornitu cu toată putérea sa, de au trecut pre Oituzu, la Ardeal, dimpreună şi Radul vodă cu munténii şi Chiuciuc bei cu turcii şi mergându cu toţi asupra lui Maelat voievodul Ardealului. Încă n-au ajunsu la Făgăraşi, acolo i-au timpinat şi Maelat, domnul Ardealului, cu oaste ungurească şi dându războiu vitejaşte dispre amândoao părţile, iulie 20, pierdu Maelat războiul şi pre însul încă l-au prinsu viu Pătru vodă şi l-au ferecat în obezi şi décii l-au trimis Pătru vodă la Suleiman împăratul turcescu. Iar Pătru vodă, prădându ţara şi arzându şi multă pradă făcându, s-au întorsu înapoi, fără de nici o sminteală.

Cându au prădat Pătru vodă a cincea oară Țara Ungurească, 7050 (1541) septevrie în 12 dni

Dupe ce au prinsu Pătru vodă pre Maelat voievodul Ardealului şi l-au ferecat în obezi de l-au trimis la împăratul, în al doilea an de iznoavă au venit carte de la împăratul sultan Suleiman, la Pătru vodă, ca să margă să prade de iznoavă Ţara Ungurească pentru multe neîngăduinţe şi amestecături ce să aţâţa. Şi umplându Pătru vodă zisa împăratului, ca să fie deplin, alta pentru că şi el avea scârbă mare spre unguri, pentru multe nevoi ce-i făcuse, încă cându era la Ciceu, de nu-şi era volnic cu nimica, mai apoi şi priieteşugul ce avea împreună îl călcase, rădicatu-s-au cu toată putérea sa şi au trecut la Ţara Ungurească de au prădatu şi au arsu până la Cetatea de Baltă. Acolo au şăzut 6 zile şi multă pagubă făcându, s-au întorsu pre la Bistriţă, fără de nici o zminteală şi trecându muntele au ieşit la Câmpul Lungu şi s-au pogorât la Bae şi décii cu mare laudă s-au dus la scaunul său, la Suceava.

Cronicariul cel leşescu de această pradă ce au făcut Pătru vodă al cincilea rându la Ţara Ungurească, nimica nu scrie, că poate fi că de au mersu Pătru vodă, nici un războiu cu niminea nu au făcut, că nu au fostu niminea ca să-i stea cineva împotrivă, ci au prădatu ţara şi s-au întorsu, pentru acéia n-au însémnatu cronicariul cel leşescu. Iară létopiseţul cestu moldovenescu arată cu adevărat cum au mersu şi al cincilea rându Pătru vodă la unguri, de au prădat şi au arsu, iară războiu cu niminea nu au făcut. Pentru acéia noi n-am lăsat aicea ca să nu pomenim.

Iară daca să întoarse Pătru vodă de la Ţara Ungurească, într-acéia laudă au sfârşit mănăstirea Pobrata, carea era zidită de dânsul şi o au sfinţit. Aşijderea şi mănăstirea Râşca au început. Din Dobrovăţul încă au săvârşitu, de la Căpriiana mănăstirea au lucrat, încă şi alte lucruri bune multe să află făcute de dânsul, cumu-i la mitropoliia de Roman şi la mitropoliia de Suceava şi la mănăstirea de Bistriţă şi bisérici de piiatră în Hârlău şi în Bae şi încă şi alte lucruri bune multe să află în ţară de dânsul făcute. Cu adevărat era ficior lui Ştefan vodă celui Bun, că întru tot simăna tătâne-său, că la războaie îi mergea cu noroc; că tot izbândiia, lucruri bune făcea, ţara şi moşiia sa ca un păstor bun o socotiia, judecată pre direptate făcea.

Almintrilea de stat era om cuvios şi la toate lucrurile îndrăzneţu şi la cuvântu gata, de-l cunoştea toţi că este harnic să domnească ţara.

În luna lui mai, în 15 zile, au purces Iliiaşu vodă, ficiorul lui Pătru vodă, la Ţarigrad.

Cându au murit Pătru vodă vleat 7054 (1545)

Pătru vodă fiindu bătrân de zile şi căzându în boală grea, au plătitu datoriia sa, ce au fostu dator lumii şi s-au săvârşit septemvrie 2, vineri, la miiazănoapte şi cu cinste l-au îngropat în mănăstire în Pobrată ce este făcută de dânsul, cu multă jale şi plângere, ca după un părinte al său, carile n-au fostu mai jos decât alţii, ci au lăţit hotarul ţării, că pre săcui de multe ori i-au arsu şi i-au prădat şi luundu-le cetăţile şi oraşile supt putérea sa i-au supus. Şi atâta groază le didease că la vrémea norocului celui prostu, ce era şi pribeag la dânşii şi să scăpasă de domnie şi după ce să dusése la turci, lăsându-ş doamna sa cu coconii şi avuţiia în Ciceu, necum să să bage să-i jefuiască, ce încă i-au păzit şi i-au socotit pănă la venirea sa al doilea rându. Aşijdirea şi cu léşii de multe ori s-au bătut şi Pocutiia încă le-au fostu luatu.

Mai apoi, după atâta trudă a sa, creştinéşte în ţara sa s-au săvârşit, după ce s-au umplut domniei lui cei dintăi şi acei de apoi 17 de ani.

De domniia lui Iliiaș vodă, ficiorul lui Pătru vodă Rareș, carele mai apoi s-au turcit, 7055 (1546) septevrie

Pre urma lui Pătru vodă Rareş cu dragoste rădicară boierii cu toată ţara pre Iliaşu, fiiu-său cel mai mare, la domnie, sâmbătă septevrie 3, că şi firea şi faţa îl lăuda să fie blându, milostivu şi aşăzătoriu, gândindu-să că va sămăna tătâne-său. Ci nădéjdea pre toţi i-au amăgitu, că dinafară să vedea pom înflorit, iară dinlăuntru lac împuţit. Că avându lângă sine sfétnici tineri turci, cu carii zioa petrecea şi să dezmierda, iar noaptea cu turcoaie curvind, din obicéele creştinéşti s-au depărtat. În védere să arăta creştinu, iară noaptea în slobozenie mahmetenească să dideasă. Şi atâta să călcasă légea creştinească, cât de-l vrea cruţa Dumnezeu mult, pre toţi îi vrea duce din lumină la întunéric. Ci Dumnezeu în zilele lui atâta certare lăsase, că şi copacii şi pomii şi viile secase de geruri mari. Şi în domniia lui, sâmbătă după Paşti, au tăiat capul lui Vartic hatmanul în târgu în Huşi şi l-au dus de l-au îngropatu în mănăstire, în Pobrata, în anii 7056 (1548) aprilie 7.

Mai apoi intre multe făr'delegi ce făciia Iliaşu vodă, umplându-l satana de învăţătura lui, au lăsatu domniia la mâna frăţine-său, lui Ştefan vodă şi a mâni-sa, în anii 7059 (1551) mai 1 şi el s-au dus la împăratul Suleiman, de au priimitu légea lui Moamethu, lepădându-să de Hristos, gândindu-să că va dobândi cinste mare de la împăratul. Ci mai apoi rău s-au înşelatu, că după ce s-au turcitu, apucându-l şi îndulcindu-l cu bine, l-au pus paşă la Dârstor, nume puindu-i Mahmet. Nici într-acea boierie ce-i dedeasă împăratul, n-au trăit multă vréme şi îndelungată, ce după doi ani, îmbucându-l mulţi din nepriietenii lui cu multe cuvinte réle către împăratul, au căzut la închisoare, că au trimis împăratul de l-au legat şi i-au luat toată avuţiia. Şi décii l-au trimis peste mare la Brusa, de l-au închis. Mai apoi de inimă rea, peste scurtă vréme au murit şi rău ş-au dat sufletul său în mâinile diiavolului, în légea turcească. Acest Iliaş vodă au domnit la Moldova 4 ani şi 8 luni şi décii s-au turcit, cum am scris mai sus.

De domniia lui Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, fratele lui Iliiașu vodă, 7059 (1551) iunie 15 zile

După ce au părăsit Iliaşu vodă şi ţara şi légea, iară boierii şi lăcuitorii ţării să sfătuiră şi puseră domnu pre Ştefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, în anii 7059 (1551) iunie 15, gândindu-să că de n-au simănatu lui Pătru vodă cel dintăi, doară va face datoriia şi obicéiul părinţilor acesta. De care lucru şi el s-au apucatu cu osârdie şi spre toţi blându şi milostivu şi nevoitor spre lucruri bune, biséricilor s-au arătat cu dumnezeire mare, ca să poată stinge numele cel rău al frăţine-său. Şi ca să nu să vază ceva că este răsărit de la pravoslavie, toţi eriticii din ţara sa vrea, au să-l întoarcă, să fie la o lége, au să iasă din ţară. Pre arméni, pre unii din bună voie, cu făgăduinţe umplându-i, pre alţii cu sila i-au botezatu şi i-au întorsu spre pravoslavie, mulţi din ţară au ieşitu la turci şi la léşi şi printr-alte ţări, vrându să-şi ţie légea sa. Cu aceasta vrându Ştefan vodă să astupe faptele frăţine-său, de lucruri ce făciia, cu nevoinţă siliia. Iară ce cerea pravoslaviia şi légea creştinească nu ţinea, că mai apoi nu numai lăcomiia şi asupreală făciia, ce şi curvie nespusă era într-însul, nu răbda de muieri cu bărbaţi, nu era fecioarile nebatjocurite, nu jupânésile boierilor săi neasuprite. Mai apoi, de-i vrea fi a domni multu, nu vrea putea fi să nu urmeaze frăţine-său.

De moartea lui Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, fratele lui Iliaș vodă, care au pierit la Țuțora, v leato 7060 (1552) septevrie

Petrecându acéste nevoi réle boierii şi lăcuitorii ţării dispre domnu său, Ştefan vodă, n-au mai putut suferi fărădelegile şi răotăţile lui, ce întăi s-au sfătuit cu taină ce vor face, ca să să poată curăţi de dânsul. Şi sfătuindu-să, aciiaşi aflară sfat ca să ajungă degrabu la boierii cei pribégi, carii era în Ţara Leşască ieşiţi de multe nevoi. Décii, daca au avut ştire şi răspunsu de la dânşii, cum ei vor veni fără zăbavă, noaptea cu toţii s-au rădicat la podul de la Ţuţora şi au tăiatu aţile cortului asupra lui Ştefan vodă şi cu multe rane pătrunzându-l, au muritu, după ce au domnit doi ani şi patru luni.

Certare și învățătură

Mulţi vor să zică cum au fostu boierii şi capetile ficléni, de au omorât pre cel mai mare, că pre cel mare Dumnezeu l-au lăsat şi judeţul său cel cerescu pre pământu i-au datu, cum iubéşte să vază judecătoriu blându în ceriu, aşa să să arate blându şi el pre pământu acelora ai săi şi cum nu sufere Dumnezeu strâmbătatea, aşa şi el să nu facă altuia. Carele poate să fie om ca acela, să-şi vază muierea sa silită şi batjocurită şi să sufere, carile nu va suspina văzându ficioara sa din sânul său, ce o au cruţat-o, să o ia şi să-şi râză de dânsa, carile mai apoi slujitoriu şi boierinu va priimi să-i ia făméia spre pofta sa cea nestâmpărată şi nu-i va gândi rău ? Ci vom putea da vină aceluia ce nu va putea suferi amarul inimii sale, că nu el, ce Dumnezeu îi semeţéşte pre unii ca aceia, umblători şi cercetători de păcate ca acéla, ci nu ei de la sine, ci Dumnezeu i-au trimis sfârşenie, ca să nu să mai adaogă păcatul. Că cei buni vedem că s-au săvârşitu bine şi lăudat, iară cei răi rău s-au săvârşitu. (După cuvântul prorocului la Psalom 33, zicându: „Moartea păcătoşilor este cumplită".)

Domniia lui Joldea vodă, carile au domnit 3 zile, vă leatul 7060 (1551) septevrie

Daca uciseră boierii pre Ştefăniţă vodă la Ţuţora, cu toţii s-au sfătuitu şi au rădicatu domnu pre Joldea şi i-au datu pre Roxanda să-i fie doamnă fata lui Pătru vodă, sora lui Ştefăniţă vodă. Şi deciia au purces Joldea vodă pre Jijiia în sus, să meargă la Suceava, să facă nuntă şi au mersu pănă la Şipote, neştiindu nimica de venirea altui domnu. Înţelegându acesta boierii carii fiindu pribégi în Ţara Leşască ce s-au lucrat la Moldova, degrabu s-au adunatu cu toţii de au sfătuit în pripă şi au aflat cum au vréme prin-demână să-şi margă la moşii. Şi îndată au căzut după Sinévschii voievodul rusescu şi hatmanul coruniei, ca să le dea ajutoriu, să vie în ţară. Ce voievodul înţelegându-ş cu craiul, nimica nu au zăbovit, ci au strânsu oastea degrabă şi au purces spre ţară. Ci sfătuindu-să boierii pribégi carii era acolo, ca să nu vie fără cap, au rădicat domnu pre Petrea stolnicul, în Terebulea şi i-au pus nume Alexandru vodă,

pe carile l-au poreclit Lăpuşneanul şi l-au ales pribégii dintru sine. Şi au intratu în ţară cu oaste leşască, pre cuvântul boierilor celor de ţară, ce trimisése mai denainte vréme la pribégii în Ţara Leşască, că să vie fără zăbavă cu cap, că ei vor sili să să curăţească de Ştefan vodă, cum s-au şi tâmplatu. Că gătindu-să pribégii cu oaste leşască, să intre în ţară, boierii cei de ţară aflară vréme să să curăţască de Ştefan vodă şi tăindu-i aţele cortului la Ţuţora, l-au omorât, cum s-au pomenit mai sus.

Décii n-au aşteptat pre cuvântul ce trimisése la pribégi, ca să vie cu cap, ci îndată au rădicatu la domnie pre Joldea, cum s-au zis mai sus, şi au mersu pănă la Şipote pre Jijiia.

Într-acéia vréme intrându şi pribégii cu Alixandru vodă în ţară şi de sârgu oblicindu că ţara au rădicat cap pre Joldea la domnie, carile mergea spre Suceava să facă nuntă cu Roxanda, de sârgu au trimis Alexandru vodă pre Moţoc vornicul cu o samă de oaste înainte, ca să prinză pre Joldea vodă. Şi prinzându-i calea la Şipote, neavându el nici o ştire de nicăirea, l-au împresurat oastea cea leşască şi l-au prinsu viu. Pre carele mai apoi, daca au sosit Alexandru vodă, l-au însemnat la nas şi l-au dat la călugărie.

De domniia lui Alexandru vodă Lăpușneanul, cându s-au așezat în scaun la Suceava, vă leato 7060 (1552)

Deaca veni Alixandru vodă Lăpuşneanul în ţară şi însemnă pre Joldea la nas şi-l déde la călugărie, décii luo pre Roxanda, fata lui Pătru vodă, să-i fie doamnă iui, care era mai nainte să o ia Joldea. Şi cu dragoste îl priimiră boierii şi mergându pre la Hârlău, au tras la Suceava şi au şăzut în scaun. Décii s-au cununat cu Roxanda şi au făcut nuntă.

Într-acelaş an fu omor mare şi iarnă grea. Décii daca să aşeză Alixandru vodă la domnie, nu grijiia de alta, numai de pace în toate părţile şi aşezarea ţării. Iară cu doamna sa, Roxanda, au avut doi ficiori, pe Bogdan şi pre Pătru.

De mănăstirea Slatina și de Pângărați

Mai apoi, domnind Alixandru vodă ţara, întru lauda lui Dumnezeu au zidit mănăstirea Slatina, cu multă chieltuială şi osârdie şi o au sfinţit-o Grigorie mitropolitul şi la sfinţenie zic să fie fost preoţi cu diiaconi 116. Aceasta s-au lucrat în anul 7066 (1557) şi o au sfinţit-o octovrie 14. Mai apoi şi Pângăraţul au făcut, mai mult de frică, decât de bună voie, că de multe ori arătându-i-să în vis sfântul mucenic Dimitrie, de-l îngroziia ca să-i facă bisérică pre acel loc, s-au apucat cu toată osârdiia şi o au făcut.

Acéste poveşti ce suntu scrise mai sus, carile spun de Iliaşu vodă şi de Ştefăniţă vodă şi de Joldea vodă şi de Alixandru vodă, cronicariul cel leşescu tinde povéstea mai deşchis, iară nu aduce aminte de toate sémnile pre rându câte s-au făcut. Iar létopiseţul moldovenescu măcară că este scris pre scurt, însă arată toate sémnile pre rându, carile toate le-am tocmit prin povéste, careleş la locurile sale.

Cându s-au așezat la scaun Ștefan craiul ungurescu, ficiorul lui Ianoșu craiul

Iară în al patrulea an a domniei lui Alexandru vodă, trimis-au împăratul Suleimanu hochim la Alixandru vodă şi la Pătru vodă domnul muntenesc, ca să margă cu oaste în Ţara Ungurească, dupe pohta lor, să le puie craiu pre Ştefan, ficiorul lui Ianoş craiului, la scaunul cel de moșie al tătâne-său.

Umplând voia domnii şi zisa mai marelui său, dusu-l-au şi l-au aşezat la domnie, sau cumu-i zic ei, la crăie. Şi décii să plecară ungurii a da bir turcului. Iară domnii să întoarseră cu toată oastea lor, cineşi la locul său, aducându mult jaf şi dobândă de la unguri.

Pre acéia vréme fost-au iarnă grea, mare şi friguroasă, de au înghieţat dobitoace şi heri pin păduri.

Vă leato 7066 (1558) ghenarie 1, pristăvitu-s-au Macarie episcopul de Roman, ziditoriul şi începătoriul mănăstirii Rişcăi, carile au fost la scaunul Romanului 27 de ani şi cu cinste l-au îngropat la mănăstirea sa, la Râşca. Pre locul lui fu sfinţit Anastasie, om destoinic a umplea slujba păstoriei sale, carile 14 ani au fostu episcop, mai apoi şi la mitropolie au ajunsu.

De domniia lui Dispot vodă ereticul vă leatul 7069 (1560) noiemvrie 18

După al noaolea an a domnii lui Alixandru vodă Lăpuşneanul, s-au ivit Dispot pre poreclă, iar numele i-au fost Heraclu Vasilicu, ce au fost de naşterea sa din ostrovul Samos, carile fiind italian au fostu ştiind multe limbi, frâncéşte, latinéşte, grecéşte şi nemţéşte. Acesta fiind nemerit la Ţara Leşască şi intre slujitori la războiu umblându, avându-şi viiaţă intre soţii, s-au încleştat cu o samă de evangheliţi (că el încă nau fostu pravoslavnic) şi s-au făcut ficioru de domnu. Şi nu putea aievea să să apuce să vie în ţară, căci Alixandru vodă vieţuia bine cu léşii şi léşii avea legătura tare cu turcii pentru amistecături ca acéstea. Iară Dispot pre ascunsu cu protivnicii săi să gătiia şi intre cazaci ş-au făcut priieteni. Acéstea înţelegându starostei de la margine, au datu ştire la craiul, craiul au trimis cărţile sale pretitinderea, de cap îngrozindu, carile să va băga să treacă piste învăţătura lui şi pre Dispot să-l oprească la Pomoranu. Ci măcar că deodată au alinat lucrul, iară mai apoi Dispot de iznoavă mai bine s-au gătit, luund într-ajutoriu pre Albrihtu Laschii şi au intrat în ţară cu némţii, cu şvezii şi cu şpanioli şi cu léşi şi cu cazaci.

Războiul lui Alixandru vodă Lăpușneanul, cându s-au bătut cu Dispot vodă la Verbie, noiemvrie 18, 7069 (1560)

Alexandru vodă, daca au înţeles un lucru aşa degrab', cum Dispot vodă fără véste au intrat în ţară, de-l împresură cu oaste streină, neavându de ce să apuca, ca dintr-un somnu deşteptându-să, degrabu şi cu puţini negata i-au ieşit înainte la Jijiia. Că ţara pizmuind lui Alixandru vodă, n-au vrut să saie la oaste. Şi întâmpinându-să cu Dispot vodă la Verbie, i-au datu războiu, noiemvrie 18 zile, în anii 7069 (1560). Ci cei puţini di cei mulţi şi cei negata de cei gata n-au putut suferi, ce au dat dosul. Şi Alixandru vodă au fugit în jos.

Învățătură și certare

Zic unii că şi acolea să fie fostu războiul cu viclenie, că cela ce piierde, fieşte cându nu va să afle vina sa, ci mută la altul, iară acéstea de la Dumnezeu suntu tocmite ca nimica să nu fie stătătoare pre lume, ci toate de răsipă şi trecătoare: pre cei de jos îi suie şi pre cei suiţi îl pogoară, ca să fie de pildă şi de învăţătură noao, să cunoaştem că nu avem nimica pre lume, fără numai lucruri bune.

Cându s-au dus Alexandru vodă Lăpușneanul la Țarigrad vă leatu 7069 (1560) noiemvrie

Alixandru vodă, daca să bătu cu Dispot şi pierdu războiul, fugi în jos spre Iaşi şi de acolo îşi luo doamna şi fugi la Huşi. Acolo să grijia să strângă ţara şi să ia ajutoriu de la turci, să să întoarcă asupra lui Dispot vodă, ci nimica nu au folosit. Că Dispot vodă daca s-au bătut cu Alixandru vodă la Verbie şi l-au răzbit pre Alixandru vodă, nu s-au pornitu după dânsul, ci s-au întorsu spre Suceava şi au apucat scaunul şi cetatea Sucévii cu toată avérea lui Alixandru vodă. Décii pre slujitori îi umplu cu bani, pe boieri cu cuvinte dulci îi îmblânziia şi să făgăduia să le facă bine mai mult decât vor pofti ei. Aşa umplându pre toţi de nădéjde, i s-au închinat Ţara de Sus toată şi s-au gătit de iznoavă asupra lui Alixandru vodă. Şi au pogorât la Iaşi, apoi la Huşi, ca să poată apuca pre Alixandru vodă acolo. Ci Alixandru vodă auzindu şi văzând că este golit de tot ajutoriul său, s-au pogorât la Chiliia şi de acolo s-au dus la împărăţie, ca de acolo să să ajutorească.

Când au trimis Dispot vodă la împărăție pentru steag

Dispot vodă după goană ce au gonit pre Alixandru vodă pănă la Huşi, s-au întorsu înapoi şi au venit pănă la Iaşi, unde au poftit vlădicii, pre Grigorie mitropolitul şi Anastasie episcopul de Romanul şi episcopul Evthimie de Rădăuţi şi toţi boierii ţărâi, de i-au cetit molitva de domnie şi i-au pus nume Ion vodă Dispot. Décii Dispot vodă au trimis boieri de ţară la Ţarigrad, la împărăţie pentru steag. Şi cu bani umplându gurile vrăjmaşilor şi ş-au aşezat domniia şi i-au trimis şi steag. Iară daca i-au sosit steagul la Iaşi, décii s-au dus la Suceava, cu mare bucurie. Iară Alixandru vodă, daca s-au dus la împărăţie, fu trimis la Iconiia.

Cându s-au așezat Dispot vodă la scaun la Țara Moldovei

Dispot vodă, daca au dobândit domniia şi i-au venit steagul de la împărăţie şi s-au aşezat la scaun, blând să arăta şi tuturor cuvios şi aievea pravoslavnic, iară la taină eretic şi avea sfétnici de ai săi, de o lége cu dânsul. Mai apoi ş-au ivit şi necredinţa lui.

Trimis-au după acéia soli la craiul leşesc şi la împăratul nemţescu, dându-le ştire că s-au aşezat la domnie şi pre soli bine i-au priimit şi au fost bucuroşi unuia ca aceluia ce slujâse şi la curtea împăratului nemţescu şi la corona leşască. Mai apoi puse pre ţară greotăţi mari, biséricile dezbrăca, arginturile le lua, de făcea bani şi altile câte nu au zis ţara că va vedea. Făcându acéstea Dispot vodă, iară Laschii carile venise cu dânsul, cunoscându că va veni asupra lor rău, s-au dus înapoi.

(SIMION DASCĂLUL) Pentru acest Dispot vodă, de unde s-au ijdărât și în ce chip s-au scos nume de domnie

Pentru domniia acestui Dispot vodă létopiseţul acest moldovenescu foarte pre scurt scrie, că numai ce arată cum au venit Dispot din Ţara Leşască cu oaste leşască streină şi s-au lovit cu Alixandru vodă la Verbie şi au biruit pre Alixandru vodă şi l-au gonit pănă la Huşi şi décii s-au întorsu la Iaşi, unde i-au citit vlădicii molitva de domnie şi i-au pus nume Ion vodă. Şi arată câţi ani au domnit, iară de lucrurile şi războaiele ce s-au făcut în zilele lui, nimica nu însemnează, nici arată de ce rudă este.

Iară răposatul Uréche vornicul, vrându să arate această povéste a lui Dispot mai deşchis şi mai adevărat, împreunându izvoadile, au cetit la cronicul leşescu, carile este izvodit de cronicariul Bielschii şi de acolo aflându mai ales de Dispot, au scos această povéste ce mai sus scrie, că este Dispot de la ostrovul Samos de naşterea sa şi cum s-au împrietenit cu Laschii şi au venit cu oaste spre Moldova şi au gonit pre Alexandru vodă şi au apucat scaunul şi décii, toate pre rându, cum spune mai sus. Însă mai adevărat nu-l arată de unde s-au ijdărât şi cum ş-au scos nume de domnie.

Iară eu Simion Dascalul, vrându cu adevărat ca să pociu dovedi acest lucru mai ales şi mai deşchis pentru Dispot vodă, cetindu izvoadile, am cercat şi cu la cronicul leşescu şi am aflatu izvodul carile este chizmitu mai denainte vréme de Alixandru Gvagnin pre limba latinească şi décii dipre acela izvod l-au izvodit Marţin Paşcovschii, din limbă latinească pre limba leşască, de acolo şi eu am silit cu nevoinţă de am izvodit dipre acela izvod, pre limba românească această povéste lui Dispot, de unde s-au ijdărât şi în ce chip ş-au scos nume de domnie.

Marțin Pașcovschii

Pentru acesta Dispot vodă, scrie Marţin Paşcovschii, cronicariul leşescu, că oarecându au fost un Dispot oarecarile, lăcuind la Moldova, om de cinste şi de folos foarte, carile întru nimica n-au fostu mai de jos decât cei de frunte, avându şi un nepot anume Vasilicu. Acesta Dispot şi cu nepotu-său, viind Alixandru vodă la domnie, de frica lui, cu toată avérea lui au pribegit din ţară şi au tras spre Râm, unde nu multă vréme trecându, au pierit nepotul lui Dispot la un războiu. Şi de acolo mutându-să Dispot la alt ostrov, ş-au cumpărat ocine şi s-au aşezat. Unde nu după multă vréme au murit şi Dispot, rămâindu-i toată avuţiia lui pre mâna slugilor sale. Şi fiind unul dintre slugi de rudă grecu, anume Heraclu, carile era de folos şi mai de cinste decât toţi şi mai credincios la Dispot decât toate slugile, fiindu şi om isteţu la fire şi ascuţit la minte, au chiematu pre toţi tovaroşii săi, pre slugile lui Dispot şi le zise: "Fraţilor, iată stăpânul nostru muri şi avérea lui toată pre mâinile noastre rămasă. Şi iată cumu-i obicéiul la acesta loc, că daca moare omul şi nu are ficiori sau altă rudă, iau judecătorii rămăşiţa toată a mortului. Şi acmu de vor oblici de moartea lui Dispot, vor veni de vor lua toată avuţiia stăpânu-nostru şi noi vom rămânea cu nimica. Iară de veţi vrea ca să mă ascultaţi pre mine şi să faceţi precum voiu zice eu, noi fără grijă vom fi dintr-acolo şi avuţiia stăpânului nostru noi o vom pojivăi, numai să priimiţi un cuvântu, să mă mărturisiţi pre mine că suntu nepot lui Dispot şi Dispot au murit şi avuţiia lui pre mâna mea au rămas. Şi să mă mărturisiţi la judecători, cum nu voiu să vă plătescu simbriile, că ei nu ştiu că Vasilicu, nepotul lui Dispot, au murit la războiu. Ci văzându ei că mă mărturisiţi că suntu nepot lui Dispot şi

mă pârâți pentru simbrii, vor créde cu adevărat că sunt nepot lui Dispot și nu vor lua avuțiia stăpânu-nostru, ci-m vor zice să plătescu simbriile. Décii vom împărți toată avuțiia stăpânului nostru dimpreună și eu voiu lăsa să luați voi tot ce va fi, numai să-mi dați mie catastișile și zapisile, câte suntu, toate, și ceva bani de cheltuială, cât vă veți îndura, că voao nu vă suntu de nimica acéle hârtii, nici vă suntu nici de o treabă. Și décii ne vom rășchira, carile încătro îl va îndrepta Dumnezeu."

Deci ei cu toții priimiră acéste cuvinte și i să jurară cum, nu numai înaintea judecătorilor sau cătră alți oameni, ce și pintr-alte țări îl vor mărturisi cum este Vasilicu, nepotul lui Dispot. Așa meșterșuguindu-i într-acestași chip Heraclu cu tovaroșii săi, au împărțitu avuțiia lui Dispot și el au apucat catastișile și zapisile întru carile au fostu și dirésile cele de domnie a lui Vasilic, nepotului său, al lui Dispot, carile pierise la războiu. Și au luat și din bani oarece, ca să-i fie de cheltuială. Și împreunându-i tovarășii numele său, i-au zis Heraclu Vasilic, nepotul lui Dispot, luundu numele celuia ce pierisă la războiu.

Și décii rășchirându-să toți în toate părțile, Dispot au apucat nume de domnie și au trecut la Țara Nemțască. Căruia daca i-au luat sama chesariul nemțescu, cu dragoste l-au priimitu, daca ș-au arătat dirésile céle de domnie, l-au crezut cu adevărat că este nepot lui Dispot și era la cinste mare. Însă lui nu-i era de cinste, ci socotiia cum ar putiia face cumva să dobândească domniia la moșiia sa, la Moldova. Carile umblându pentru domnie, au lăsat némții și au trecut la léși și slujindu coruniei leșești și umblându intre voinici la războaie, s-au împrietenit cu Albrihtu Laschii voievodul Siraschii, carile daca i-au luat sama, cu toată nevoința au silitu ca să-l ducă la domnie, adeverindu-să Dispot că oricât va cheltui pentru dânsul, li va întoarce mai cu asupră chieltuiala. Acéstea cuvinte înțelegându-le Laschii, s-au înfârtățit cu dânsul.

Când au otrăvit Alexandru vodă pre Dispot

Înțelegând Laschii și cu Dispot de multe asupreale ce făciia Alixandru vodă boierilor săi, gândiră că pe lesne să vor împrieteni cu o samă de boieri de țară. Și sfătuindu-să amândoi, au lăsat Dispot ca să strângă Laschii oaste, iară el făcându-să om prostu, fiind necunoscut, s-au dus în țara, la Moldova. Că fiindu om cu minte mare, umblându cu taină pre la boieri, pre toți i-au făcut priieteni. Mai apoi umblându cu înțelepciune mare, s-au apropiiatu de au grăit și cu Roxanda, doamna lui Alixandru vodă, care i-au fost soră bună. Roxanda au spus lui Alixandru vodă de dânsul și s-au rugatu să aibă socotință, nici Alixandru vodă i-au frântu voia, ci l-au priimitu. Mai apoi, după multă vréme, prepuindu-ș Alixandru vodă pre Dispot, l-au otrăvit pre ascunsu. Carile daca s-au priceput într-acesta chip otrăvit s-au dat la doftori, de s-au păzit și nimica nu i-au fost. Iar Laschii în Țara Leșască, zălojindu-și multe sate și ocine și luundu bani dupre la alții și strângiia oaste. Iar Dispot daca au ieșit de la doftor, îndată au fugit în Țara Leșască și s-au dus la priietinul său, la Laschii și i-au povestitu de toate câte petrecuse la Moldova.

Când au purces Dispot și cu Laschii întăi spre Țara Moldovei cu oaste

Laschii voievoda Siraschii, daca au strânsu vreo 4.000 de oameni pre leafă luundu pre Dispot cu sine, au tras spre hranița Moldovei unde sosindu la Nistru și gătindu-să sa intre în țară, au prinsu véste Alixandru vodă, cum Dispot vine cu oaste leșască asupra lui și au sosit la margine. Așa Alixandru vodă degrabu se găteaște cu vreo patru zeci de mii și le-au ieșitu înainte la Nistru, așteptându pre Laschii și pre Dispotu.

Cându au venit véste la Alexandru vodă, cum că au murit Dispot

Înțelegându Albrihtu Laschii și cu Dispot cum Alexandru vodă le-au ieșit înainte la margine cu atâta putére, n-au cutezat să intre în țară, ci s-au întorsu înapoi, cruțându-să pre altă dată și au rășchirat oastea toată pre la sate, lăsândule cuvântu, cându le va da știre, să fie cu toți gata. Iară pre Dispot l-au închis Laschii într-o taină a sa, unde niminea nu intra acolo, fără numai Laschii și au scos cuvântu la gloate cum Dispot s-au războlit.

Și așa din zi în zi, arătându-să Laschii cu voie rea cătră toți pentru boala lui Dispot și umblându tristu, nu după multă vreme într-una de zile au ieșit Laschii afară la gloate, arătându-să posomorât la fată și cu haine négre, arătându-să

jalnicu şi cu voie rea, mărturisindu cătră toţi cum Dispot au murit. Şi au învăţat să grijască ce trebuie la pogrebanie şi au poruncitu de au făcut un sicreiu şi l-au băgat în taină, unde era Dispot şi au pus în sicriiu o piiatră mare şi au smolit sicriiul bine, cum ar fi om mortu întrânsul, zicându că au smolit pre Dispot într-însul. Şi décii aducându preoţi mulţi cu toate gloatile sale şi cu multă jale au făcut îngroparea şi au astrucat acel sicriiu.

Decii vrându Laschii ca să crează cu toţii că au murit Dispot, au trimis cuvântu şi scrisori în toate părţile, dându ştire de moartea lui Dispot. Iară pre ascunsu cum putea vitejaşte să gătiia. Şi fiindu acolo şi iscoadile lui Alixandru vodă şi văzându ei cu ochii lor, cum Dispot au murit şi l-au îngropat, de sârgu au alergat la Alixandru vodă, ducându-i véste bună, cum Dispot au murit şi au văzut cu ochii săi unde l-au îngropat şi cum este Laschii jalnic pentru moartea lui Dispot. Crezându Alixandru vodă aceste cuvinte cu adevărat, cum au murit Dispot, cu mare dar au dăruit pre vestitorul acela şi bucurându-să că s-au mântuit de vrăjmaşul său, au slobozit oştile pre acasă.

Cându au mersu al doilea rându Laschii cu Dispot cu oaste spre Țara Moldovei, asupra lui Alixandru vodă și s-au dat războiu la Verbiia, 7069 (1560) noiemvrie 18

Albrihtu Laschii voievoda Siraschii, scoţându cuvântu în toate laturile cum Dispot au murit şi înţelegându cum Alixandru vodă oştile sale le-au răschirat, află vréme prin demână ca să lovască fără véste de iznoavă asupra lui Alixandru vodă. Şi de sârgu au trimis la poruşnici, cum mai curându ca să să strângă oastea toată launloc. Unde dac-au adunat oastea, s-au aflat de toată 12.000 de oameni. Şi décii au zis Laschii lui Dispot să să scoale din morţi, adecă să iasă de la taină unde era închis. Şi de sârgu mergându spre hraniţa Moldovei, făr' véste au trecut Nistrul. Unde înţelegându aşa degrabu socotitorii lui Alixandru vodă ce era la margine, de sârgu au alergatu la domnu său, la Alixandru vodă, de i-au dat ştire cum Dispot îl împresoară fără véste şi au intrat în ţară. De care lucru cu adevăratu ştiind Alixandru vodă că Dispot au murit, n-au crezut, ci au învăţat să taie capul aceluia ce au adus această véste, dându-i vină că face spaimă ţării, că el ştie bine cum Dispot au murit. Însă nesăvârşindu-să olăcarii viind unul după altul şi tot o véste spun, cum Dispot soséşte, înţelegându aceasta Alixandru vodă, deşteptându-să ca dintr-un somnu, un lucru aşa degrabu neavându di ce să apuca, fiind oastea răşchirată cineşi pre acasă, au apucat puşcile cu vreo 1.500 de oameni, ce au putut strânge degrabu şi au ieşit înaintea lui Dispot, la Jijiia, la sat la Verbie. Şi au tocmit puşcile împotriva podului, ca să poată sprijini pre Dispot. Unde făcându năvală mare pedestraşii lui Laschii, au apucat puşcile şi le-au întorsu spre oastea lui Alixandru vodă. Unde împresurându pre moldovéni cu focul puşcilor şi din sineaţe cu gloanţile ce pica ca ploaia, de multe rane n-au mai putut suferi moldovénii, părăsindu pre domnu-său, pre Alixandru vodă, au dat dosul a fugi şi au rămas izbânda la léşi.

Iară Alixandru vodă, văzându-se golit şi părăsit de tot ajutoriul, au fugit în jos spre Huşi şi de acolo s-au dus la turci. Iar Laschii au tras la Suceava şi au aşizatu pre Dispot la scaun. Iară el nu după multă vréme s-au dus înapoi, lăsându lui Dispot oaste, joimiri şi némţi şi unguri, ca să-i fie de apărare, dincătro va avea nevoie, iară lui să-i întoarcă toată chieltuiala ce au făcut pănă l-au aşezat la domnie.

Pentru izvodul amânduror cronicarilor leșăști și de tocmeala lor

Pentru acestu Dispot vodă létopiseţul cest moldovenescu foarte pre scurtu scrie, iară cronicarii cei leşăşti spun mai deşchis şi de ajunsu, măcar din ceputul lui Dispot nu spun amândoi într-un chip. Iar mai apoi tot să tocmescu, că cu această dată tot au fostu izbânda la Dispot vodă, că au bătut pre Alixandru vodă şi au apucatu scaunul. Unde daca s-au aşezat la domnie, multe răotăţi făciia priste voia ţării, pre carile mai apoi nu l-au putut suferi boierii şi ţara, văzându de la dânsul atâta pedeapsă şi strâmbătate asupra lor, carile de-l vrea cruţa Dumnezeu îndelungu la domnie, nu vrea putea fi într-altu chip, ca să nu primenească légea şi să nu răsipască ţara.

Pentru aceia şi eu, văzând că de aicea înainte să tocmesc scrisorile la povéste amânduror cronicarilor, am silit de am împreunat scrisorile lor launloc; cronicarii aleg carele au scris.

Cându s-au sfătuit Laschii ca să scoaţă pre Dispot vodă din domnie

De această povéste scrie cronicariul Marţin Paşcovschii, cum Albrihtu Laschii voievoda Siraschii, daca au aşezat pre Dispot vodă la domnie cu multă a sa chieltuială, s-au dus înapoi la Ţara Leşască lăsându cuvântu lui Dispot vodă ca să-i trimiţă tot ce au chieltuit pentru dânsul, să-şi răscumpere satile şi ocinile carile zălojise pentru Dispot. Ci Dispot daca s-au văzut aşezat la domnie, nimica de aceasta nu grijiia, ci numai de a prădarea şi a face răotăţi în ţară, cele-şi făciia. Aşa întrându scârba intre dânşii, înţelegându Laschii de atâtea asupréle şi strâmbătăţi ce face Ţării şi lui nu-i plătéşte chieltuiala gândi ca să-l scoaţă din domnie. De care lucru daca s-au adunat la seim, la Petricov cu Dumitraşco Vişnoveţschii, carile şi acela era om cu putére mare şi sfătuindu-să amândoi, au tocmit Laschii ca să-l ducă la domnie şi să scoaţă pre Dispot. De care lucru încredinţându-să amândoi, nu după multă vréme s-au rădicat Vişnoveţschii cu oaste căzăcească şi au venit la Nistru, aşteptându acolo şi pre Laschii, ca să margă asupra lui Dispot.

Când s-au sfătuit boierii Ţării Moldovei să scoaţă pre Dispot vodă din domnie

Într-acéia vréme sfătuindu-să boierii ţării dimpreună cu episcopii, ce vor face cu acel risipitor de lége, că nu numa că calcă obicéele ţării şi face şi jafuri, ce şi légea cu totul rămăsése de batjocură. De care lucru cu toţii, mai cu denadinsul sfătuindu-să cu Tomşa hatmanul, ca să scoată pre Dispot din domnie şi aşa jurară pre Tomşa carile era cu inimă mare, ca să fie el începătoriu acestui lucru.

(SIMION DASCĂLUL)

Într-acéia vréme înţelegându boierii cum Dumitraşco Vişnoveţschii au venit la Nistru cu oaste căzăcească şi aşteaptă pre Laschii, vrându să vie asupra lui Dispot vodă şi s-au sfătuit cu toţii şi au ales ca să trimiţă la dânsul, să-l pohtească să vie la domnie şi să nu zăbovească, nici să vie cu oaste multe, că pot ei cu ţara să-i dea domniia fără oaste, nici să aşteapte pre Laschii, zicând că de va veni Laschii, va fi slava lui, iară nu a lui Vişnoveţschii. Văzându acéste cuvinte Vişnoveţschii şi adeverinţa boierilor de ţară, au intrebat sfat de Pisatcenschii poruşnicul său, cum va face, aştepta-va şi pre Laschii au ba, că boierii cei de ţară îl poftescu. Deci Pisatceschii negândindu-să de vicleşug, văzându atâta adeverinţă de la boierii ţării, i-au zis să nu aştépte pre Laschii, ci să margă la domnie, deaca îl poftescu boierii, să nu fie lauda lui Laschii, ci a lor. Ascultându acesta sfat Vişnoveţschii s-au gătit cu vreo 500 de oameni, ca să vie spre ţară.

Cându au prinsu de véste Dispot vodă că vine Vişnoveţschii asupra lui

Scrie Bielschii cronicariul leşesc aceasta povéste:

Tomşa hatmanul vrându să amăgească pre Dispot vodă, să-i răşchire oastea, ca să nu aibă cu ce să sprijini dispre vrăjmaşii săi, arătându-să priietin, au spus lui Dispot vodă, cum Vişnoveţschii să găteaşte şi vine asupra lui şi au sosit la Nistru şi au chiematu întru ajutoriu şi pre tătari şi încă adăogea de zicea că tătarii stau gata la margine şi vor să intre în ţară.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au trimis Dispot vodă la Vişnoveţschii pentru pace

Scrie cronicariul leşescu Marţin Paşcovschii că deaca au înţeles Dispot vodă de venirea lui Vişnoveţschii, ştiindu că dispre Laschii, de unde-i era toată nădéjdea, are scârbă mare, pentru ce nu-i întorsése chieltuiala, socoti că de acolo nu să va putea ajutori, înţelegându că şi Laschii va să fie cu Vişnoveţschii asupra lui, neştiind nimica de vicleşugul boierilor săi, au trimis sol la Dumitraşco Vişnoveţschii pentru pace, giuruindu-i 1.000 de cai şi câteva mii de boi, numai să facă pace şi să să întoarcă înapoi. De care lucru intrebându Vişnoveţschii sfat de Pisacenschii poruşnicul său, de la carile pentru sfatul lui mai apoi i-au venit toată răotatea asupra capului lui, că vrând Vişnoveţschii să facă

pace pre cuvântul lui Dispot și să să întoarcă înapoi, iară Pisacenschii tot l-au îndemnat ca să margă, zicându că deaca îl pohtesc boierii și țara, mai bine să fie el stăpân decât altul. Și așa Vișnovețschii ascultându sfatul lui Pisatcenschii, nu făcu pace cu solii lui Dispot, ci s-au pornitu spre țară, unde mai apoi și capul ș-au pus.

Cându au trimis Dispot vodă să facă pace cu Laschii

Văzându Dispot vodă că dispre Vișnovețschii nimica nu foloséște, au trimis iarăși la priietinul său, la Laschi, cu multă rugăminte, ca să-și întoarcă scârba dinspre dânsul și să nu-l lase la nevoia lui, ci să-i vie întru ajutor, să-l sprijinească dispre vrăjmașii săi și ce va fi pohta și chieltuiala lui, și de întâi și de apoi, toată să i-o întoarcă și încă și alte daruri multe i-au adeverit. Unde văzându Laschii rugămintea lui Dispot, fiindu și Laschii atuncea sosit la Nistru, la marginea țării, au chiematu pre toți porușnicii săi și au cetit cartea lui Dispot înaintea lor a tuturora. De care lucru intrebând sfat de dânșii: scoate-va pre Dispot din domnie, au sprijini-l-va dispre vrăjmașii săi ? Înțelegându porușnicii acéstea cuvinte, văzând că și Vișnovețschii nu i-au așteptatu, precum le era tocmeala, ci au intrat în țară, au sfătuit pre Laschii să nu lase pre Dispot la nevoie, de vréme că mai nainte cu ajutoriul lui l-au așezat pre Dispot la domnie, zicându că de va ieși Dispot din domnie și chieltuiala lui Laschii va fi pierită. Iară de va fi Dispot la domnie, tot este cu nădéjde că-i să va întoarce cheltuiala. De care lucru luundu Laschii acesta sfat, au purces ca să apere pre Dispot vodă. Unde au venit Laschii la țermurile Sirétiului cu patrusprăzéce mii de oameni.

Cându au viclenit Tomșa hatmanul pre domnu-său, Dispot vodă și oastea i-au răsipit

Simion Dascălul: De această povéste scrie Bielschii cronicariul leșescu.

Într-acéia vréme înțelegându Tomșa hatmanul cum Vișnovețschii au intrat în țară, află vréme ca să viclenească pre domnu-său, Dispot vodă, și mérse de-i spuse de venirea lui Vișnovețschii, zicându că au chiemat și pre tătari într-ajutoriu și au intratu în țară. Așa spăimântându-l cu acéstea cuvinte, au poftit să-i dea lefecii lui ce avea, că era némți, unguri, léși și oameni streini, ca să iasă cu dânșii împotriva tătarilor, zicându că de va putea opri tătarii, să va întoarce de sârgu înapoi și pre Vișnovețschii pre lesne va sprijini, că până la acéia vréme să va strânge și țara și pre lesne să vor curăți de vrăjmașii săi. Crezându Dispot acéstea cuvinte, datu-i-au slujitorii săi némții, fără pedestrime, carii i-au oprit lângă sine, pre carii era nedéjdea.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au pierit némții lui Dispot

Aicea nu să potrivesc la povéste cronicarii leșești. Cronicariul leșescu Marțin Pașcovschii scrie că s-au rădicat Ianoșu craiul ungurescu întracéia vréme cu câtăva oaste și apropiindu-să la hranița Ardealului suptu munți, înțelegându de aceasta boierii moldovenești, fiindu vicléni domnusău, avură prileju ca să împuținéze oastea lui Dispot vodă, ca să trimiță oastea dispre hranița ungurească, să fie de strajă. Și așa au trimis Dispot némții săi, carii era slujitori la dânsul și pre o samă de moldovéni. Și cu dânșii au trimis pre Tomșa hatmanul și pre Moțoc vornicul și alții cu dânșii, carii avându viclenie ascunsă la inima sa asupra domnului său, au învățatu cu taină pre moldoveni, carii noaptea, daca au adormit némții, i-au împresuratu moldovénii și pre toți i-au tăiatu, ne avându ei nici o grijă dispre soțiile sale.

Într-acéia vréme fiindu Dispot vodă închis în cetatea Sucévii de frica lui Vișnovețschii, că nici Vișnovețschii nu era departe, de sârgu s-au vârtejit Tomșa cu Moțoc și cu moldovénii și au încunjurat cetatea, că ungurii lui Dispot încă-i plecase Tomșa spre sine. Iară Dispot vodă numai ce rămăsése cu pedestrași. Și puindu Tomșa strajă pregiur cetate, au ieșit înaintea lui Vișnovețschii la Sirétiu, cum să va pomeni mai jos. ==Simion Dascălul: Bielschii cronicariul leșescu această povéste ce scrie mai sus pentru moartea acestor némți nu o scrie așa precum o scrie Marțin Pașcovschii, ce scrie ==într-alt chip, de să tocméște cu létopisețul cestu moldovenescu, cum vei vedea, cetin du înainte

Tomșa hatmanul, daca ș-au tocmitu lucrurile sale céle de viclenie dispre domnu-său, Dispot vodă, înțelegându că Vișnovețschii va să intre în țară, datu-i-au știre de Vișnovețschii cum vine, zicându că au chiemat într-ajutoriu și pre

tătari, carii au intratu în ţară şi au poftitu să-i dea lefecii lui, némţii, ca să iasă cu dânşii împotriva tătarălor şi apoi să va întoarce împotriva lui Vişnoveţschii. De care lucru ascultându-l Dispot vodă, datu-i-au lefecii săi, némţii, pe carii daca i-au apucat Tomşa la mâna sa, au purces cu oaste în jos şi au trecut Prutul pre la Frăţiléni şi tabăra ş-au pus la sat la Săpoténi. Şi daca s-au aşezat acolo, la vréme de mas, Tomşa şi cu alţi împotrivitori ai săi au sfătuit în ce chip vor putea pleca némţii, ca să fie întru una cu dânşii asupra lui Dispot. Ce ştiind că némţii unde slujăscu, cu direptate slujăsc domnu-său şi nu pre lesne îi vor pleca, ci aflară să trimiţă iscoade pre ascunsu, să nu ştie némţii, să să facă a să duce împotriva tătarilor, mai apoi întorcându-să, să aducă véste bună, cum tătarii s-au întorsu înapoi. Şi cându fu a doao zi, făcură véste că s-au întorsu tătarii şi pentru bucurie ziseră boierii să să veselească toţi şi cinstiră pre némţi, pănă îi îmbătară şi priste noapte îi uciseră pre toţi.

De domniia lui Ștefan vodă Tomșea, 7071 (1563) avgust

Iară a doao zi dimineaţa, după sfatul ce sfătuisă boierii şi uciseră pre acei némţi ai lui Dispot vodă, cu toţii rădicară domnu pre Tomşa hatmanul şi-i puseră nume Ştefan vodă. Décii degrabu purcésiră spre Suceava, ca să încunjure cetatea, pănă nu prinde de véste Dispot vodă. Şi daca sosiră la cetate, avându ştire cum soseşte şi Vişnoveţschii, puse strajă pre lângă cetate şi încă de acéstea Dispot vodă nimica nu ştiia. Tomşa au ieşitu înaintea lui Vişnoveţschii, la podu la Vercicani, pre Sirétiu.

(SIMION DASCĂLUL) Cronicariul Marțin Pașcovschii

Acolea tocmindu-şi Tomşa oastea sa în doao polcuri, vrându să înşale pre cazaci, au pus un polcu de o parte de pod, altu polcu de altă parte de pod, dându-le învăţătură într-acesta chip: daca să vor înşira cazacii la pod, atuncea să-i lovască fără véste de doao părţi, cum s-au şi tâmplatu. Însă mai nainte cu o zi au trimis Tomşa olăcari înaintea lui Vişnoveţschii, dându-i véste cu înşelăciune cum mâine dimineaţă vor ieşi boierii toţi înainte-i, de i să vor închina şi vor mérge cu toţii asupra lui Dispot. De care lucru înţelegându Vişnoveţschii această véste, cu mare bucurie au purces a doao zi, aşteptându să-i iasă boierii înainte, să i să închine. Unde mai apoi, cu mare înşălăciune s-au înşelat.

Simion Dascălul: Bielschi și Marțin Pașcovschii amândoi cronicarii leșăști scriu

Aşteptând Tomşa pre Vişnoveţschii cu oaste tocmită la pod, la Vercicani, iată au sosit şi Vişnoveţschii cu cazacii săi. Ci Vişnoveţschii nu veniia ca la un răz boiu, ci ca la o domniie deşartă de stăpâni, cu puţini şi încă el fiind bolnav de sănătate. Şi acopierindu-i negura deodată, Tomşa cu oastea sa cea tocmită făr' véste i-au lovit, de i-au spart şi i-au răsipit. Şi pe mulţi i-au prinsu vii, unora le-au tăiat urechile şi i-au slobozit, pre alţii dimpreună cu domnu său, Dumitraşco Vişnoveţschii, i-au trimis la împărăţie. Că Vişnoveţschii neavând nădéjde de o poticală ca acéia şi fiind negata, lovindu-i Tomşa fără véste, pierdu Vişnoveţschii războiul şi au dat dosul a fugi. Şi văzându că nu va scăpa, că era slabu de boală, au intrat într-o căpiţă de fân, la un sat la Botăşani. Viindu un popă la fân, să-l încarce, l-au aflat ascunsu şi l-au dus la Tomşa, de l-au închinatu. Mai apoi, precum s-au pomenitu mai sus, l-au trimis la împărăţie dimpreună cu cumnatu-său, Pisatcenschii, de i-au închinat.

De moartea lui Dumitrașco Vișnovețschii

Aducându oamenii Tomşii pe Dumitraşco Vişnoveţschii şi pre cumnatu-său Pisatcenschii la împărăţie, au dat peste oamenii lui Alixandru vodă, carii veniia să ia ţara cu cărţile împăratului. Că împăratul auzindu de atâtea amestecături ce să fac în ţară şi să scoală unul preste altul, nu suferi, ci déde domniia iarăşi lui Alixandru vodă Lăpuşneanul, şi scaunul cel dintăi. Aşa daca timpinară ducându pre Dumitraşco şi pe Pisacenschii la Ţarigrad, îi luară din mâinile oamenilor Tomşii şi-i trimiseră de i-au închinat de la Alexandru vodă, zicându că ţara pohtéşte pre dânsul şi în nădéjdea lui au făcut slujba împăratului. Iară împăratul pre Vişno veţschii şi pré Pisacenschii i-au pus în cârlige dispre Galata şi acolo au trăit vii, pănă a treia zi, cu multe sudălmi şi ocări spre Mehmet. Mai apoi turcii, ca într-o

proşcă săgita într-înşii, de-i umplea de săgeţi şi aşa s-au sfârşit viiaţa lor.

Cându au mersu Ştefan vodă Tomşa asupra domnului său, Dispot vodă

Ştefan vodă Tomşa, după izbândă cu noroc ce au bătut pre Vişnoveţschii, de iznoavă s-au întorsu spre Suceava. Şi strângându ţara, au încunjurat cetatea unde era închis Dispot vodă şi au apropiiat puşcile, de o bătiia. Într-acéia multă gâlceavă şi hreamăt să auziia dinlontru, că Dispot prepuind de viclenie pe căpitanul pedestraşilor, anume Dervici Pătru, că s-au ajunsu cu Tomşa şi va să-i dea cetatea, au scos sabiia şi l-au omorât. Într-acéia slujitorii văzându năpastea şi moartea căpitanului lor, mare zarvă făcură şi întâi să ispitiia să omoară pre Dispot vodă, apoi să sfătuiră că vor zice că nu pentru căpitanul l-au omorât, ce au viclenit pre domnu-său şi s-au lăcomit de au luat bani de la Tomşa vodă. Şi aşa rupseră sfat ca să trimiţă să le jure Tomşa să fie ei slobozi, iară ei să-i deşchiză cetatea şi să hălăduiască ei şi de nume de viclenie să să curăţască. Aşa luundu adeverinţă de la Tomşa, au deşchis cetatea.

De moartea lui Dispot vodă eriticul

Dispot vodă, dacă văzu că l-au viclenitu toţi boierii şi l-au părăsit toţi slujitorii şi ţara s-au rădicat asupra lui şi ajutoriu de unde avea nădéjde, de la priietinul său, de la Laschii, nu-i vine, aşa văzându pierirea lui sosită la capul său, îmbrăcatu domnéşte au ieşit afară din cetate, mai sus de Suceava, la Aréni, unde era ţara adunată şi să închină Tomşii. Iară Tomşa cu multe cuvinte l-au mustrat, aducându-i aminte de multe lucruri fărădelége ce făciia, că nu numai ţara pustiieşte şi biséricile dizbrăca, ce şi de lége îşi râdea. Cu acéstea cuvinte mustrându-l Tomşa, l-au lovit cu buzduganul şi décii toată oastea s-au lăsat la dânsul, unde acopierindu-l mulţimea, cu multe rane i-au pătrunsu trupul. Şi aşa au fost sfârşitul lui Dispot vodă, după ce au domnitu trei ani, noiemvrie. Décii s-au lăsat în pedestrime, de i-au tăiat şi i-au snopit, unora le-au tăiat urechile şi nasurile.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au trimis Ştefan vodă Tomşa la Laschii voievoda Siraschii să să întoarcă înapoi. Marţin Paşcovschie cronicariul scrie:

Într-acéia vréme cându au pierit Dispot vodă la Suceava, iată sosise şi Albrihtu Laschi voievoda Siraschi la ţermurile Sirétiului, carile veniia întru ajutoriu lui Dispot vodă cu 14.000 de oameni, ci nimica nu i-au folosit, că cumu-ş suntu léşii de să gătează princet, pănă a veni Laschi să apere pre Dispot vodă, iară Tomşa au înşelat pre Dispot vodă, de i-au împărţit oastea şi i-au omorât némţii şi décii au bătut pre Vişnoveţschi, mai apoi i-au omorât şi pre Dispot. Décii înţelegându Tomşa de venirea lui Laschi, au prinsu pre căpitanul némţilor celor pedestri, de i-au tăiat nasul şi urechile şi l-au dezbrăcat de haine şi l-au trimis la Laschi, să-i spuie că au pierit Dispot vodă, iar el de va mai veni, cum au păţit Vişnoveţschi, aşa va păţi şi el şi cum au păţit oamenii lui Dispot, aşa vor păţi oamenii lui, că ţara nu este fără cap, cumu-i pare lui. Iar de-i este voia să-i fie oamenii fără nas şi fără urechi, cumu-i acel neamţu el să vie. Acéstea toate daca le-au spus neamţul lui Laschi, au intrebat sfat de poruşnicii săi, cum va face. Ci poruşnicii i-au zis lui că, daca au pierit Dispot vodă, pentru carile mergea ei să-l apere, şi chieltuiala lui Laschi au pierit: "N-avem noi ce căuta, să umblăm pe la Suceava, ci să ne întoarcem înapoi". Însă nu-şi putură afla cale curată să să întoarcă, pre urmă pre unde venise să temea de vicleşug, să nu le iasă înainte oamenii Tomşii, să paţă mai rău decâtu Vişnoveţschii. Pre la Codrul Cozminului să temea să treacă de ţărani, înţelegându de dânşii, să nu săciuiască pădurea asupra lor, să paţă mai rău decât Albert craiu. Mai apoi ş-au aflatu cale, să să întoarcă pre urmă, pre unde au venit. Socotiră de vor şi ieşi vrăjmaşii lor înainte, să vor apăra din sinéţe şi să vor sprijini din arme şi vor hălădui. Carii daca s-au întorsu înapoi, pre multe lucruri le făcea ţăranii năvală cu îmblăcie şi cu coase. Ci nimica nu le-au stricat, intregi au hălăduit în ţara sa, numai unul dintr-înşii au pierit. Această dobândă au făcut Laschi de la Dispot vodă, pentru mult bine ce-i făcuse şi-l aşezase la domnie.

Războiul lui Ștefan vodă Tomșa, cându s-au bătut cu Mircea vodă, domnul muntenescu, la Milcov, vă leatul 7072 (1564)

Într-acéia vréme Mircea vodă, domnul muntenescu, înţelegându de atâta amestecături ce să făcea intre domnii Moldovei, gândi ca să să ispitească să apuce ţara, să fie suptu ascultarea sa, socotindu că pre lesne o va dobândi, pentru împărechiierea ce era intre călăraşi şi intre pedestraşi, alta şi pentru supărarea ţării ce făcuse Dispot vodă. Gândi că fiindu slăbită de răotăţi, nu va avea cine să-i stea împotrivă, alta că şi domniia Tomşiei este neaşezată, că steag de la împărăţie încă nu-i venise. Aşa Mircea vodă cu toată oastea sa s-au pornit asupra Tomşii. Ci Tomşa prinzându de véste, de sârgu s-au gătit şi i-au ieşit înainte la Milcov şi dându războiu, au bătut pre Mircea vodă şi décii s-au întorsu la Ieşi.

De această povéste ce au bătut Tomşa spre Mircea vodă, cronicariul cel leşesc nu scrie, ce-n létopiseţul acestu moldovenescu să află această povéste.

A doa domnie a lui Alixandru vodă Lăpușneanul, carile apoi au tăiat 47 de boieri, 7072 (1564)

Într-acéia vréme înţelegându sultan Suleiman împăratul turcescu de atâta amestecături ce să fac în Ţara Moldovei şi să scoală unii spre alţii, nu suferi, ci déde domniia iarăşi lui Alixandru vodă Lăpuşneanul. Iară Ştefan vodă, daca omorî pre Dispot vodă la Suceava şi bătu pre Mircea vodă la Milcov, să întoarse la Iaşi şi gătind ca să trimiţă boieri şi oameni de ţară la împăratul, să-i ceaie steag, veniră-i olăcarii de-i déde de domniie véste, cum este dată lui Alixandru vodă şi el au venit la Brăilă şi să gătéşte ca să intre în ţară. Înţelegându dé aceasta, Ştefan Tomşa vodă să sfătui cu boierii săi ce vor face şi aflară ca să trimiţă să margă la Alixandru vodă oameni juraţi de la ţară, să-i spuie că ţara nu-l va, nici-l iubescu şi de acolo să treacă la împărăţie şi pănă nu le va veni răspunsul, să nu-l lase pe Alixandru vodă ca să intre în ţară.

Deaca au mersu solii Tomşii şi i-au spus, zic să le fie zis Alixandru vodă: „De nu mă vor, eu îi voiu pre ei şi de nu mă iubescu, eu îi iubescu pre dânşii şi tot voiu mérge, ori cu voie, ori fără voie". Décii pre soli i-au oprit şi au trimis hochimurile împăratului la tătari, de au acopierit ţara ca un roiu, prădându şi arzându. De altă parte el au intrat cu turcii şi cu oastea ce au avut lângă sine. Văzându Tomşa vodă că împotriva acei puteri nu va putea sta, cu sfétnicii săi, cu Moţoc vornicul şi Véveriţă postélnicul şi cu Spanciog spătar, au trecut în Ţara Leşască şi s-au aşezat la Liov, după ce au domnitu 5 săptămâni.

(AXINTE URICARIUL)

Iară la un létopiseţu sârbescu scrie păn' la patru luni că au fostu domniia lui.

După ce s-au așezat Alixandru vodă al doilea rându la scaun și de moartea lui Ștefan vodă Tomșa

Alixandru vodă Lăpuşneanul, daca au dobândit scaunul său la Iaşi şi s-au aşezat al doilea rând la domnie, scos-au ceauşu împărătescu pre un turc mare, de au trimis cu pâră la craiul leşescu, pohtindu pre viclénii săi, pre Tomşa şi pre soţiile lui. Craiul pentru pacea ce avea cu turcul, a doao şi pentru multă pâră ce-l părâia léşii pentru moartea lui Vişnoveţschi şi pentru sluţiia a mulţi ce făcuse, au trimis pre sluga sa, pre Crasiţschii la Liov, de i-au tăiatu capul Tomşii şi lui Moţoc, vornicul şi lui Spanciog spătariul şi lui Véveriţă postélnicul, pre carii i-au îngropat afară din târgu, la mănăstirea lui sfeti Onofrie. Şi aşa au fost sfârşitul Tomşei.

Cându au omorât Alixandru vodă 47 de boieri

Alexandru vodă daca s-au curățit de toată grijă denafară și au adus pre doamna să Roxanda și pre fii săi din Țara Muntenească, au vrut să să curățască și de vrăjmașii săi cei din casă, pre carii prepusése el că pentru vicleșugul lor au fost scos din domnie ș-au învățatu cu taină într-o zi lefecii săi, pe carii au avut streini, de i-au supus în curte cea domnească, în Iași. Și i-au chiematu pre obicéiul boierilor la curte, carii făr nici o grijă și de primejdie ca acéia negândindu-să, daca au intrat în curte, slujitorii, după învățătură ce au avut, închis-au poarta și ca niște lupi într-o turmă făr' de nici un păstor, au intrat într-înșii, de-i snopiia și-i junghiia, nu numai boierii, ce și slujitorii. Nici alegea pre cei vinovați, ci unul ca altul îi puneau suptu sabie, cădea mulțime, dipre zăbréle săriia afară, de-și frângiia picioarile. Și au pierit atuncea 47 de boieri, fără altă curte, ce nu s-au băgat în samă. Și așa după atâta nedumnezeire, îi păriia că ș-au răscumpărat inima.

Nacazanie, adecă învățătură și certare celor mari și puternici

Pre Moldova este acest obicéiu de pier făr' de număr, făr' de judecată, făr' de leac de vină, însăș păraște, însăși umple légea și de acesta noroc Moldova nu scapă, că mai mulți suntu de le este drag a vărsa sânge nevinovat. Apoi zicu și dau vina lăcuitorilor că suntu vicléni. Dară cui nu este urât a muri, cine n-ar pofti să viețuiască ? Place-le lor viața, alții încă nu o ar lepăda; crezu, mai bine pentru dragostea decât de frică să-i slujască. Iani, de s-ar învăța cei mari de pre niște muște fără minte, cumu-ș țin domniia, cum este albina, că toate-și apără cășcioara și hrana lor cu acile și cu veninul său. Iară domnul lor, ce să chiiamă matca, pre niminea nu vatămă, ci toate de învățătura ei ascultă. Mai bine ar fi pentru blândéțe să-l asculte și să-l iubască și cu dragoste să-l slujască, decât de frică și de groază să i se pléce. Că cela ce-i este voia să să teamă atâta norod di un om, trebuiește și el să să teamă de toți, că tot vărsătoriul de sânge de frică face să-i ia spaima și să să teamă toți de dânsul, ci ar putea face cu blândéțe. Ci de acéstea destulu-i.

Când au răsipit Alexandru vodă cetățile din Țara Moldovei

Alixandru vodă vrându să intre în voia turcilor, precum să făgăduisă înaintea împăratului că va răsipi toate citățile din Țara Moldovei, numai să-i dea domniia, văzându împăratul atâta amestecături ce să făcea în țară, gândi ca să slăbească țara din temelie, să nu să afle apărături și lăsă cuvântu că cine va răsipi cetățile din Țara Moldovei, aceluia va da domniia. Deci Alixandru vodă făcându pre cuvântul împăratului, umplându toate cetățile de lémne, le-au aprinsu de au arsu și s-au răsipit, numai Hotinul l-au lăsat, ca să-i fie apărătură dispre leași.

Învățătură și certare

De acesta lucru cunoaștem că nici un bine nu au făcut țărâi, că vasul cel fără de fund, măcară câtă apă ai turna într-însul, nu-l mai poți umpléa, așa și turcul, de ce dai mai mult, de acéia îți face mai multă nevoie, că el darul îl scrie obicină, mai apoi de n-ai vrea să-i dai, numai ce-ți caută ca să-i dai.

Vă leato 7073 (1564) septevrie 23, Theofan ucenicul lui Macarie, ce era din tineréțe episcop, l-au pus Alixandru vodă mitropolit la Suceava.

7074 (1565) iunie, într-acest an s-au rădicat din Țara Ungurească asupra lui Alixandru vodă un Ștefan pe poreclă Mâzgă cu mulți haiduci de s-au fost făcând os de domnu, strângându și păstori și altă adunătură, au intrat în țară smomindu pe oameni, ca să i se închine și să-l ducă la domnie. Ci Alixandru vodă daca au înțeles, au trimis împotriva lui slujitorii săi, carii l-au timpinat mai din sus de Cetate Neamțului și dându-i războiu, l-au bătut și oamenii i-au răsipit, iară pe carii i-au prinsu vii, le-au tăiat nasul și urechile, iară el au scăpat prin munți, pedestru.

De moartea lui Suleiman împăratul turcescu, 7075 (1566) septevrie 26

Suleiman împăratul turcescu s-au rădicat cu mulţime de oaste şi s-au dus asupra némţilor în anii 7075, iar de la Hristos 1566 şi multă pradă au făcut. Mai apoi fiind acolo apucat de boală, au murit, după ce au împărăţit 44 de ani.

(AXINTE URICARIUL)

Iară la hronograful grecescu scrie că au împărăţit 47 de ani şi este mai de crezut.

Şi după moartea lui au stătut împărat fiiu său sultan Selim.

De moartea lui Alixandru vodă Lăpușneanul, 7076 (1568)

Alixandru vodă căzu în boală grea şi-şi cunoscu moartea şi chiemă episcopii şi boierii şi toată curtea, de i-au învăţat înaintea morţii şi le-au arătat moşan pre fiiu-său Bogdan vodă, ca să-l puie pre urma lui la domnie. Iar el, daca au umplut treisprăzéce ani i pol a domniei sale, şi cei dintâi şi cei de apoi, au răposat.

Zic unii că şi moartea lui Alixandru vodă au fost cu înşălăciune, că el mai nainte de moartea lui, văzându-să în boală grea ce zăcuse şi neavându nădéjde de a mai firea viu, au lăsatu cuvântu episcopilor şi boierilor, de-l vor vedea că este spre moarte, iară ei să-l că lugărească. Décii văzându-l ei leşinându şi mai multu mort decât viu, după cuvântul lui, l-au călugărit şi i-au pus nume de călugărie Pahomie. Mai apoi, daca s-au trezit şi s-au văzut călugăr, zic să fie zis că de să va scula, vă popi şi el pre unii. Mai apoi episcopii şi boierii înţelegându acestu cuvântu şi mai cu denadinsul Roxanda, doamnă-sa, temându-să de un cuvântu ca acesta, carile era de a-l şi créderea, ştiind câtă groază şi moarte făcusă mai nainte în boierii săi, temândusă doamnă-sa să nu paţă mai rău decâtu alţii, l-au otrăvit şi au murit. Şi cu cinste l-au îngropat în mănăstirea sa, Slatina, ce este de dânsul zidită.

Acestu Alixandru vodă, zic cum că au fost scoţându ochii oamenilor şi pre mulţi au sluţit în domniia lui.

De domniia lui Bogdan vodă ficiorul lui Alixandru vodă Lăpușnéanul, 7076 (1568) mart

După moartea lui Alixandru vodă, fiind cocon brudiu Bogdan vodă, de 15 ani, cu toţii l-au rădicat domn. Lucrurile ţării le otcârmuia mumă-sa, Roxanda, că era o fămée destoinică, înţeleaptă, cu dumnezeire, milostivă şi la toate bunătăţile plecată. Şi au domnit cu fiiu-său dinpreună, doi ani şi noao luni şi asuprind-o boala, au mersu şi ia pe urma moşilor săi, în anii 7078 (1570) noiemvrie 12, şi s-au îngropat în mănăstirea Slatinii, unde şi domnu-său Alixandru vodă.

Cându au clevetit pre Bogdan vodă vrăjmașii săi la împărăție, de l-au mazilit împăratul

Daca muri Roxanda doamna lui Alixandru vodă şi rămasă domniia pre fiiu-său Bogdan vodă sângur, el cumu-ş era blându şi cucérnic aşa tuturora arăta direptate, de să vedea că nimica nu s-au dipărtat de obicéiul tătâne-său. Nici de carte era prost, la călărie sprinten, cu suliţa la halca nu pre lesne vrea avea protivnic, a săgita din arc tare nu putea fi mai bine. Numai ce era mai di treabă domnii lipsiia, că nu cerca bătrânii la sfat, ci de la acei tineri din casă lua învăţătură, iubiia glumile şi măscăriile şi jocuri copilăreşti. Mai apoi lipi de sine léşi de-i era şi de sfat şi de a bate halcao cu suliţa, răsipind avérea domnească. Deprinzându den zi în zi aşa, năpusti trebile ţărâi, că pre cât îl iubiia întâi, pre atâta îl urâsă apoi. Mai pre urmă acéste lucruri cu hulă trăgându-să la urechile vrăjmaşilor la împărăţie, nu cum era, ci mai pre sus le adăogea. Intrându în urechile svétnicilor împărăteşti, aflându vréme şi ei să-şi umple pungile, dat-au ştire împăratului. De care lucru mai cu deadinsul daca au înţeles împăratul de nişte cuvinte ca acéstea, au socotit să-l scoaţă şi au trimis la Rodos, de au adus pre Ion vodă, carile era de minte ascuţit, de cuvântu gata şi să vediia că-i harnic, nu numai de domnie, ce şi altor ţări să fie cap mai mare.

De domniia lui Ion vodă, ce-i zic Armeanul, carile mai apoi turcii l-au rupt cu doao cămile, 7078 (1570)

Acest Ion vodă unii zic că au fost ficior de armean, alţii zic că au fost ficior unui Ştefan vodă.

(AXINTE URICARIUL)

Aşa să află el scris la uricile lui.

(SIMION DASCĂLUL)

Iară Marţin Paşcovschii cronicariul leşescu scrie că au fost acest Ion vodă din Mazoviia, din Ţara Leşască.

Iar cu adevărat nu să ştie, nici-l arată al cui ficior este. Într-acéia vréme, Selim împăratul, ficiorul lui Suleiman împăratul turcescu, înţelegându de Bogdan vodă că s-au împrietenit cu léşii şi va să-şi mărite surorile dupre léşi şi el încă va să ia fată de leah, socoti să nu să cumva lépede dispre dânsul şi să să lipască spre acéia parte şi să închine ţara, mai apoi să nu aibă mai multă gâlceavă cu léşii. Ci mai cu deadinsul socoti să mazilească pre Bogdan vodă şi au trimis de au adus pre Ioan vodă de la Rodos şi i-au dat domniia la Moldova.

Carile daca au luat steag de la împărăţie, au purces spre ţară cu oaste turcească. Iar Bogdan vodă, daca au înţeles de venirea lui Ion vodă, îndată au trimis la boieri în Ţara Leşască, pre care şi-i făcusă priietini, ca să-i trimiţă oaste, să nu lase pre vrăjmaşul său să intre în ţară. Şi de nu vrea fi pripit şi Ioan vodă cu oastea turcească şi tătărască, nu pre lesne s-ar fi aşăzat la domnie, că pănă a veni ajutoriul leşescu, Ioan vodă au căzut cu oaste în ţară. Iar Bogdan vodă văzându că-l împresoară vrăjmaşul său, i-au dat cale şi s-au dus la Hotin.

Iară Ion vodă pre postul cel mare au venit în Iaşi şi au şăzut în scaun în luna lui martie, în anii 7080 (1572). Şi arătându-să groaznic ca să-i ia spaima toţi, nu de alta să apuca, ci de cazne groaznice şi vărsări de sânge şi tăie pre Ionaşco Zbiera în zioa de Paşte şi multe cazne făciia.

Războiul lui Ion vodă cu Bogdan vodă

Ion vodă ştiind pre Bogdan vodă la Hotin că nu doarme, ci strânge oaste împotriva lui, strâns-au şi el ţara şi oaste turcească încă avea. Iar Bogdan vodă au tras ajutoriu din Ţara Léşască, că mulţi priieteni avea, că şi cumnaţi îşi făcusă, că o soră o dideasă după Panevschii, alta o tocmisă după Zborovschii şi el încă tocmisă să ia fata lui Tarlo, de nu ar hi schimbatu-să norocul. Şi aşa daca au dobânditu la vreo 2.000 de léşi şi Mieliţschii hatmanul venise cu capul său, de era oaste pre mâna lui şi Sinavschii voievod rusescu şi alţii, ş-au trimis de au intrat în ţară şi s-au lăsat spre Prut. De acolo au trimis de au adus puşcile de la Hotin şi s-au pogorât la Ştefăneşti. Acolo au prinsu de véste că şi straja lui Ion vodă nu este departe şi au trimis o samă de dânşii înainte să vază, carii au dat la Prut spre moldovéni. Ei după învăţătură ce au avut, războiu n-au dat, ci au trecut Prutul pre de céia parte şi s-au lăsat în jos, de mergea moldovénii de pe ceasta parte de Prut, léşii pe de céia parte. A doao zi şi de harţu s-au ispitit. Ce moldovénii tot s-au dat înapoi spre teméiu, unde era cu turcii launloc strânşi. Şi apropiindu-să spre Iaşi, s-au arătat oastea toată a lui Ion vodă şi era vréme atuncea joi după Rusalii. Văzându Mieliţschii hatmanul atâta mulţime de oaste nainte, să făciia într-o zi a cerca vadul la Prut, să treacă spre oastea lui Ion vodă. Şi daca au înserat, s-au întorsu înapoi. A doao zi, daca au dat moldovénii că léşii au dat dos a fugi, s-au lăsat după dânşii a-i goni. Şi daca i-au ajunsu, în multe locuri s-au bătut şi mulţi au pierit de îmbe părţile şi din moldovéni şi din léşi. Iară a-i răsipi nu i-a putut. Mai apoi cu toată nevoinţa au silit să-i spargă şi nu i-au putut, nici la trecătoare, nici la Nistru suptu cetate nimica nu le-au putut strica, că cetatea fiind pre mâna lor, pre dânşii îi răşchira, iară pre sine să apăra. Acolo le venise léşilor într-ajutor Iazloveţschii hatmanul cu 800 de oameni, ci i-au întâmpinat la trecătoare. Ci văzându că nu le-au slujit norocul, s-au lăsat atuncea ca să să găteaze mai bine pre altă dată. Ci Bogdan vodă, bolnăvind de ochi, de nu gândiia de domnie, ci de nevoia sa, s-au tras la Moscu, unde şi moarte i s-au prilejit acolo. Toată domniia lui Bogdan vodă au fost un an şi trei luni, făr câ cât au mai domnit şi cu mumă-sa, doamna Roxanda.

(SIMION DASCĂLUL)

Această poveste ce scrie mai sus, că au venit léşii cu oaste asupra lui Ion vodă, scrie mai deşchis şi de ajunsu Marţin Paşcovschii cronicarul leşăscu, însă noi n-am vrut să însemnăm aicea, iară cui va tribui să ştie mai cu adevărat, acolo sa citească şi va afla.

Cându s-au așezat Ion vodă la scaun

Ion vodă, după izbândă cu noroc ce goni pre vrăjmaşii săi din ţară, să aşeză la domnie, carele dintăi la toate era pre voia ţărâi, iară mai apoi pre toţi i-au covârşit cu vrăjmăşiia lui şi cu morţi groaznice ce făciia. Şi vrându să ia agonisita tuturora, nu cu alt meşteşug, ci cu vărsare de sânge şi din zi în zi izvodiia féliuri de munci noao. Băgat-au în foc de viu pre vlădica Gheorghie, de au arsu, dându-i vină de sodomie, auzind că are strânsură de avuţie. Mitropolitul Theofan n-ar fi ieşit intreg de dânsul, de nu ar fi fugit prin munţi de groaza lui. Temniţile pline de călugări. Şi îngropă de vii pre Véveriţă şi pre popa Cozma şi pre Molodeţu călugărul, iar din boieri şi din cei de cinste sabiia lui nu mai ştiia şi cu toate féliurile de morţi îi omoriia. Şi asta socotiia că niminea n-au fostu mai destoinic decât dânsul. De lége îşi râdiia, că în postul cel mare s-au însurat şi alte călcături de lége multe făciia.

Cându au venit véste lui Ion vodă că l-au mazilit împăratul și au dat domniia lui Pătru vodă Schiopul și când s-au sfătuit Ion vodă cu țara să să rădice asupra turcilor, 7081 (1573)

Într-acéle belituri şi morţi groaznice fără dumnezeire ce făciia Ion vodă în domniia sa şi nimica nu-şi aducea aminte, cum va veni la cea de apoi, iată i-au venit véste că l-au mazilit împăratul şi domniia este dată lui Pătru vodă Şchiiopul. Acestu Pătru vodă era din Ţara Muntenească, ficior Mircii vodă şi nepot de soră Mihnii vodă.

Ion vodă, daca să văzu înstreinat de mila stăpânu-său, împăratului turcescu, gândi ca să ţie ţara cu sabiia şi de sârgu trimisă la cazaci, de i-au poftitu să vie cu leafă într-ajutor.

Şi strângându ţara, cătră carei să ruga cu multe cuvinte blânde, ca să le poată întoarce inimile spre dânsul şi arăta nesaţiul turcescu şi lăcomiia lor (că a lui nu o vedea), zicându că turcii toate schimburile le fac pentru mâzda, de-i îngreuiază ca să-i sărăcească şi să-i slăbească. Şi le arăta cum poate de lesne să dipărteaze mâna turcului de pe dânşii, de vor vrea şi ei, că pre léşi îi are spre sine plecaţi, cazacii s-au făgăduit că cât le va da ştire, vor veni, la carii au trimis, cărora nu le pot sta înainte niciodată turcii, ci numai ţara îi lipséşte, că de să vor pleca şi ei să fie întru una, nici oaste nu vor trimite, ci vor face ţărâi pre voie. Iară dispre sine, să nu-l ştie ca pre un vrăjmaşu, ci ca pre un părinte să-l ţie, iară de au făcut cuiva şi înaljosul, tot pentru turci au făcut, să le intre în voie şi să-i umple şi nu i-au putut sătura. De care lucru, pre cât l-au cunoscut de rău, să-l cunoască mai mult spre folosul lor. Aşa Ion vodă umplându pre toţi cu nădéjde, cu glas mare strigară că lângă dânsul vor pieri, cum s-au şi tâmplat.

Cându s-au gătit Ion vodă cu oaste să iasă înaintea turcilor Ion vodă, daca au luat credinţa ţării, să gătiia de războiu şi în toată ţara trimisă în grab, să iasă toţi la oaste. Trimisă şi la Henric craiul leşăscu, pohtindu-l să-i dea oaste într-ajutor, ci de acolo nu s-au folosit. Craiul s-au mântuit cum că cu turcul are legătură ţara lor, mai mult de 100 de ani şi stă neclătită. Iară cazacii, cumu-şi suntu ei gata de a să amestecarea la toate, neintrebându, s-au strânsu 1.200 de oameni şi au venit şi la Ion vodă. Pre carii văzându-i Ion vodă, nu într-alt chip, ci ca când ar fi văzut îngerul din cer cu véste bună şi de izbândă pogorât şi cu multe daruri pe capitile, cine era, i-au dăruit.

Cându au bătut straja lui Ion vodă pre straja lui Pătru vodă și a lui Alixandru vodă

Ion vodă daca ş-au strânsu oastea toată şi s-au bulucit la un loc toţi, iată i-au venit véste cum Pătru vodă şi cu Alixandru vodă au intrat în ţară cu mulţi oameni şi de la Ţara Ungurească şi munténii şi turcii. Aşa au ales Ion vodă cap dintre cazaci pre Sfirciovschii cu câţiva cazaci şi cu o samă de oaste de ţară cu Dumbravă vornicul şi i-au trimis înainte, de strajă, să vază cu ochii. Şi el cu altă oaste au purces după dânşii. Iar Sfirciovschi şi cu Dumbravă vornicul cu acea samă de oameni au nemerit 400 de oameni, straja lui Pătru vodă şi fără véste i-au încunjurat şi i-au prinsu pe toţi.

Războiul dintăi, cându au bătut Ion vodă pe Pătru vodă Schiopul

Sfirciovschi şi cu Dumbravă vornicul, daca au biruit acea strajă şi au prinsu de véste cum Pătru vodă nimica nu ştie de oastea lui Ion vodă, îndată au răpezit oameni de ţară, să dea ştire lui Ion vodă, să sârguiască să-i lovască fără véste, că are vréme, de-i este voia să-i bată. Şi i-au dat ştire cum este oaste foarte multă. Înţelegându aceasta Ion vodă, cum au putut mai tare au sârguit. Şi daca s-au împreunat toţi, împărţindu-să în trei polcuri, i-au lovit cându ei dormiia fără grijă. Aşa nimini de nimica nu să putea apuca, fiind dezbrăcaţi şi fără cai, căci caii le era slobozi la păjune în nădéjdea strejii. Aşa împresurându-i fără véste şi multă moarte făcând într-înşii, birui Ion vodă. Iară domnii amândoi de-abiia au scăpat, lăsând tot în tabără şi au hălăduit numai cu trupurile la Brăila.

Cându au prădat Ion vodă Țara Muntenească și au pus acolo domnu pre Vintilă vodă

Ion vodă, daca au bătut pre Pătru vodă Şchiopul şi pe Alixandru vodă, s-au lăsat în goană după dânşii şi au slobozit oastea în pradă, de au jăcuit Ţara Muntenească mai mult di jumătate. Şi puse domnu în Ţara Muntenească pre Vintilă vodă şi el s-au întorsu înapoi.

Când au arsu târgul Brăila Ion vodă

Daca s-au întorsu oastea lui Ion vodă din pradă de la Ţara Muntenească, apucatu-s-au de Brăila, de au ars târgul cu totul, numai cetatea au rămas. Şi gătindu-să ca să bată cetatea, să o ia, ci nu-i era greu a o lua, de nu-i vrea fi venit véste dindărăt, cum tătarii au intrat în ţară. Ci lăsându céle streine, s-au întorsu la ale sale, ca să le apére.

Al doilea războiu, cându au bătut Ion vodă pre oastea turcească și tătărască

Înţelegându Ion vodă că turcii şi tătarii de iznoavă s-au rădicat asupra lui, îndată au răpezit, cum mai degrab să să bulucească oastea di pre unde au fost răşchirată, dându-le ştire că turcii de pre la cetăţi şi tătarii din Bugeac să strânsése. Pre carii daca i-au lovit Ion vodă cu oastea sa şi pre aceia pre lesne i-au spart.

Cându au arsu Ion vodă Tighina și Cetatea Albă

Ion vodă, văzându atâta supărare dispre turci, umplându-să de mânie, cu foc au arsu Tighina şi Cetatea Albă şi multă pradă au făcut şi mulţi robi şi plean au scos. Décii Ion vodă, curăţindu-să de vrăjmaşii săi, au dat ţărâi puţinea odihnă, să să răsufle. Iar cazacii nu să leniia, ci câmpii Bugeacului pururea cerca şi multă pradă făciia.

Al treilea războiu, cându au bătut oastea lui Ion vodă pre o samă de oaste turcească

Călcându cazacii câmpii Bugeacului şi multă pradă făcându, au dat spre o samă de oaste turcească, ce să strânsése şi mergea să lovască pre Ioan vodă fără véste. Şi de sârgu au trimis cazacii la Ion vodă, de au cerşut să le trimiţă ajutoriu, ca să dea războiu acelor turci. Şi daca le-au trimis, pre lesne i-au biruit şi i-au răsipit cu ajutoriul proaspăt. Că până a veni ajutoriul de la Ion vodă, aproape au fostu cazacii să piarză războiul de mulţimea turcilor. Ci apoi moldovénii proaspeţi şi odihniţi, dându războiu vitejeşte, pre lesne i-au spart.

Al patrulea râzboiu cându s-au bătut Ion vodă cu turcii la Cahul, unde i s-au prilejit moarte, și groaznică, nu ca altor creștini, 7082 (1574), iunie

Auzind împăratul turcescu, sultan Selim, de semeţiia lui Ion vodă şi câtă pagubă i-au făcut, au gândit ca să stropşască toată Ţara Moldovei şi pre hainul său, pre Ion vodă, să-l prinză. Şi degrabu trimisă în toate părţile, la toţi sangeagii, să să găteaze de oaste şi să treacă Dunărea asupra lui Ion vodă. Iară Ion vodă, daca au înţeles, cu oastea sa, cu toată, s-au pornit şi au supus oastea sa suptu Tighina şi au trimis o samă de oaste cu Ieremiia pârcălabul de Hotin, ca să apere trecătoarea turcilor, să nu treacă Dunărea. Ci nevoie este a opri cei puţini pre cei mulţi şi cei slabi pre acei tari, că trecându întăi puşcile cu inicérii şi cu pedestrimea, să apere vasile, aciiaşi şi oastea toată au sosit. Văzându Ieremiia pârcălabul că nu-i poate opri, s-au întorsu şi de sârgu au dat ştire lui Ion vodă. Ci Ion vodă altă zăbavă n-au făcut, ci îndată au purces spre oastea turceasca. Însă întăi au trimis spre Sfirciovschii cu o samă de cazaci şi cu 6.000 de oameni de ţară, să poată prinde limbă. Şi fără zăbavă au dat pre oastea turcească, unde nu era mai puţini decât oastea moldovenească şi dându-i războiu, au fugit turcii. Nici altă limbă n-au putut prinde, fără numai un turc rău rănit, de n-au putut nimica dintr-însul să înţeleagă. Décii sângur Ion vodă cu vro 600 de oameni s-au lipit la baltă, la Cahul, unde era oastea turcească şi s-au suit într-un piscu de deal, să poată cunoaşte câtă samă de oaste va fi de cea turcească, ci nimica n-au cunoscut, că oastea era pre văi, de nu să vedea, numai străjile în patru locuri au văzut. Şi décii s-au întorsu Ion vodă la tabără.

Şi acolo o samă de boieri cei mari, anume vornicul Murgul cel mare şi Bilăi vornicul cel mare şi Slăvilă hatmanul, văzându atâta putére de oastea turcească ce venise cu Pătru vodă, temându-să ca să nu cază în preajma vrăjmaşului său, au părăsit pre Ion vodă şi au fugit la turci, de s-au închinat lui Pătru vodă.

Cându s-au lovit ostile

Décii Ion vodă au împărţit oastea sa în 30 de polcuri şi la tot polcul au dat câte o puşcă, era şi 80 de puşci huşniţe. Iară toată oastea lui era 30.000, fără prostime şi adunătură ce era pre lângă Ion vodă. La începutul războiului zic că o samă de moldovéni să să fie închinat la turci şi turcii i-au pus în frunte, de s-au oprit focul într-înşii, de au pierit cu totul. Décii cazacii cu focul, moldovénii cu fuşturile arunca turcii, de nu să ştiia ce vor face. Văzându turcii pre moldovéni că vor să moară, decât să nu biruiască, cu multe meşterşuguri au nevoit să-i amăgească pre moldovéni, să-i ducă asupra puşcilor. Ci văzându moldovénii meşterşugurile lor, nu-i goniia mult, ce numai până da dos, că vediia că fuga lor este cu înşălăciune, că de mulţimea lor tot locul acopierisă. Décii lăsându turcii partea dispre cazaci, cu toată putérea s-au întorsu spre moldovéni şi puşcile toate le sloboziia întrînşii. Ci moldovénii aşa sta, cum s-ar fi gătit să moară au să izbândească. Şi multă moarte s-au făcut intre amândoao părţile, că nu era loc a călca pre pământu, ci pre trupuri de om. Aşa mai apoi să bătiia de aproape, cât şi mâinile le obosisă şi armile scăpa. Acela praf să făcusă, cât nu sa cunoştiia care de care-i este, de săneaţe şi di trăsnetul puşcilor nu să auziia dispre amândoao părţile, nici puşcaşii nu mai ştiia în cine dau.

Décii Ion vodă au îndireptat pre ai săi dinapoia puşcilor, să să odihnească puţinel şi turcii aşijderea. Aşa stându şi privind unii la alţii, au dat o ploaie mare, de li s-au muiat praful. Ci nu au fost moldovénilor nici o îndemână, că puşcile li s-au muiat, de unde avea ajutor mare s-au scăpat. Ci de-a mână le-au căutat a să bate şi nu putea să sprijinească de mulţimea turcilor. Mai apoi oastea tătărască proaspătă i-au lovit de le-au căutat a da dos şi tătarii a-i

goni şi a-i arunca. Numai pedéstrimea şi oastea cea di strânsură au rămas şi 300 de cazaci. Ce fiind şi turcii osteniţi, nu năvăliia.

Aşa scăpându-să de oastea cea călărăşască, Ion vodă ş-au dat glas cu cazacii, să să pédéstrească toţi, că pedestrimea moldovenească, ce era adunaţi în dobândă decât pre leafă, era aproape de 20.000 de oameni. Şi năvălind cu dânşii însuşi Ion vodă, au luat puşci uşoară de la turci şi legându tabăra, s-au dus înapoi şi s-au tras înapoi, la un sat, la Roşcani, de s-au îngropat, unde mare nevoie avea de apă. Iar turcii, daca s-au strânsu cu toţii, cu cei de la goană, i-au încunjurat, mai nainte de apusul soarelui şi toată noaptea i-au străjuit, să nu iasă dintr-acela loc. Daca s-au făcut zioă, cu toate puşcile au început a bate într-înşii, ci nimica nu le strica, că să îngropasă bine în şanţuri, unde trei zile s-au apărat.

Văzându Ion vodă că flămânzescu şi mor de séte şi praful încă îl împuţinasă, să fugă să scape, loc nu era, doară să zboare, că coprinsése turcii tot locul, gândi ca doară cu blândeţe şi cu jurământu făcându cu turcii, doară să va scoate de la moarte. Începu a trimite la dânşii că să va închina, de vor trimite un om ca acela ca să-i jure lui, de ce va pohti el, că-i va face pre voie. Turcii bucuroşi fură la una ca acéia, decât arme şi cu sânge, mai bine cu înşălăciune să-l dobândească. Aşa décii trimiseră la Ion vodă, de-i jurară pre pofta lui, ca să-l ducă viu la împăratul, pre cazaci să-i lase neatinşi, să să ducă de unde au venit, iară de acéialaltă adunătură să-i slăboază volnici, să să ducă la casile lor, că nu va fi paguba lui, ce a împăratului, căci suntu robi împărăteşti.

De moartea lui Ion vodă

Văzându Ion vodă tocmala şi făgăduinţa mare şi jurământul tare de la turci că-i vor face pre voie de toate câte scrie mai sus, cum au pohtit el, s-au gătitu să meargă la paşa, în tabăra turcească şi au împărţit tot al său ce au avut intre cazaci şi di cătră toţi s-au luat iertăciune şi însuş al treilea la tabăra turcească au mersu. Acolo, daca l-au dobânditu, cu multă mânie l-au mustrat şi l-au dat de viu, de l-au legat de coadile a doao cămile şi l-au slobozit prin tabără di l-au fărămat (atuncea zic să fie zis Ion vodă: "Caută că eu multe féliuri de morţi groaznice am făcut, iară aceasta moarte n-am ştiut să o fiu făcut"). Mai apoi s-au lăsat la céialaltă spuză, de i-au snopit şi i-au sfărămat. Văzându cazacii spre ce stă lucrul şi viiaţa lor, au silit să intre iară în şanţuri, ci n-au putut, căci coprinsése turcii. Ci văzându aşa, au intrat în tabără şi în grămada turcească, tăindu şi oborându, de au pierit pănă într-unul. Aşa au fostu sfârşitul lui Ion vodă. Acest Ion vodă au domnit trei ani.

De prada tătarilor

Iară daca au pierit Ion vodă, tătarii s-au lăsat în pradă piste toată ţara, de au robit, de n-au fost niciodată mai mare pustietate în ţară decât atuncea, că pre toţi i-au coprinsu făr' grijă pre la casile lor, unde până astăzi intre Prut şi intre Nistru au rămas pustiitate, de nu s-au mai discălicat oameni.

De domniia lui Pătru vodă Schiopul, ficiorul Mircii vodă, 7082 (1574) iunie 25 dni

Turcii deaca ş-au dostoit inimile sale şi omorâră pre Ion vodă, déderă domniia lui Pătru vodă, pre carile l-au poreclit Şchiopul şi ei s-au întorsu înapoi. Iară Pătru vodă îndată au trimis pre Bilăi vornicul de prinse scaunul Sucévii şi déde véste de pace şi de domnu tânăr şi scoasă băjăniile pre acasă. Iară Pătru vodă în luna lui iunie 25 de zile au şăzut în scaun şi pre toţi i-a tras cătră sine.

Vă leato 7083 (1575) dichemvrie 18, Selim împăratul turcescu au murit, carile au împărăţit 8 ani şi 6 luni şi au fostu băutor de vin, iară straşnic la războaie. Şi pre urma lui stătu împărat sultan Amurat.

(AXINTE URICARIUL)

Iară în anii 7084 (1576) sultan Amurat trimis-au multe întunérice de oşti turceşti, de au trecut marea şi s-au oştit asupra Vavilonului, care este la răsărit şi vârtoase războaie au făcut cu haldei, ce să numescu acum cazâlbaşi şi multă vréme s-au luptat cu dânşii şi nimica nu au isprăvit şi mulţi turci fără samă au pierit. Vă leato 7085(1577) aprilie 15 răposat-au Alixandru vodă domnul muntenescu, fratile lui Pătru vodă Şchiopul şi l-au astrucat în mănăstirea Ostrovul aproape de Bucureşti, ce este zidită de dânsul, carile au domnit 9 ani şi o lună şi au rămas domniia Mihnii vodă, fiiu-său. Într-acesta an s-au arătat în văzduh stea cu coadă sau cumu-i zic unii cometha, noiembrie.

De Ivan Potcoavă, ce l-au poreclit și Crețul, care ș-au pusu nume de domnie Ion vodă, vă leato 7085 (1577)

Pre acéia vréme, fiind în al patrulea an a domnii lui Pătru vodă, oarecare un Ivan Potcoavă pe poreclă, pentru că au fostu rumpând potcoavele, iară unii i-au zis Creţul, ce s-au fostu făcând frate lui Ion vodă, răspunzându-să de moşie şi de naşterea sa de la Mazoviia, Simion Dascălul: (de unde şi Ion vodă era), acestu Potcoavă ş-au scos nume de domnie. Şi intre cazaci avându cunoştinţă, pre mulţi au măglit lângă sine. Şi vrându să vie spre ţară, au vrut cu meşterşug să aibă slobozenie şi de la cei mai mari şi făcându scrisori cu multe peceţi de la boieri şi curténii din Ţara Moldovei, au doară să fie fostu şi cu voia unora, cum zic unii, că s-au dus Creţul Potcoavă cu cărţile la voievoda Chievschii, ce era pre acéle vremi cneazul Costantin şi la starostea de Bar, de le-au arătat cumu-l pohtescu boierii şi ţara să-şi margă la moşiia sa, la Moldova. Şi făgădui mult să le dea, numai să-i fie întru ajutoriu. Ce starostile de Bar oaste au zis că nu i să cade să-i dea fără ştirea craiului şi mai cu deadinsul şi pentru aşăzarea păcilor. Iar craiului s-au făgăduit că-i va da ştire, ca să ia învăţătură.

Cându au purces întâi Crețul Potcoavă cu oaste căzăcească spre Țara Moldovei

Într-acéia vréme sfătuindu-să Potcoavă Creţul cu starostea de Bar, iată şi un Copiţchii oarecarile, fiind atuncea nemerit la Bar, carile venise de curând de la câmp, înţelegându de Potcoavă, s-au adunat şi vorovind cu dânsul, cu multă giuruinţă l-au umplut Creţul, de-l va duce la domnie, la scaunul Moldovei. Décii Copiţchi avându mare cunoştinţă intre cazaci, s-au dus la dânşii, pre unii cu făgăduinţe umplându-i, pre alţii cu bani ungându-le ochii, din ce au avut şi el, din agonisita sa, i-au plecat şi au mai lipit lângă sine pre un moldovan ce-l chema Ceapă, ce să însurasă intre cazaci. Şi cu nevoinţa lor s-au strâns 330 de cazaci şi au pus hatman pre dânşii pre Şah şi au intrat în ţară. Aşa oblicind Pătru vodă, au strânsu ţara şi s-au gătit de dânşii şi luund puşcile, au ieşit să meargă împotriva lor. Auzind cazacii de aceasta, au apucat ce au putut de la margine şi s-au întorsu înapoi, cruţindu-să pe altă dată, să să gătéască mai bine.

Cându au mersu ponoslu de la Pătru vodă la craiul leşescu pentru zarva ce face Potcoavă Creţul cu cazacii şi cându au mersu Creţul al doilea rându lă Ţara Moldovei cu oaste căzăcească şi au apucat scaunul

Avându Pătru vodă greu de Creţul şi de cazacii ce era cu dânsul, ca să nu intre iarăşi de iznoavă în ţară, să prade, trimis-au cărţi la caştalanul de Halici, carile era să margă sol la împărăţie, să lége pace, deci au dat ştire cum cazacii s-au rădicat şi vor să puie pre Creţul la domnie, de care lucru, de nu-l vor prinde şi de nu vor face pace cu dânsul şi de nu să vor certa ceia ce sunt cu dânsul, pacea cu împărăţiia nu va putea să stea. Acéstea toate au scris caştalanul la craiul.

Înţelegându craiul leşăscu de Potcoavă Creţul, cum s-au rădicat cu cazacii şi face zarve şi va să scoaţă pre Pătru vodă din domnie, îndată au scris la hatmanul şi la o samă de boieri, la margine, sa puie nevoinţă ca să-l dobândească şi pre dânsul şi pre cazaci. Hatmanul, daca i-au venit cărţile crăieşti, au trimis trei roate de ...(loc alb în manuscris) Boboleţschii, ca să-l afle la Nemirov, că acolea se ţinea mai nainte. Acolo daca au venit, l-au aflat, ci Creţul au prinsu de véste, au ieşit din târgu cu 50 de cazaci pedestri cu sinéţe şi au venit la un vad, unde au intrat în apă pănă în pântecile calului şi au pus cazacii denainte. Iar Boboleţschi, daca au sosit la vad după el, văzându pre Creţul că este gata a să baterea şi la loc strâmtu, nu s-au apucat de război, ci s-au întorsu înapoi şi aciiaş Creţul după dânsul în târgu. Boboleţschi la curte, iar Creţul în târgu la gazdă. Décii Boboleţschi au chiemat pre mai marile târgului şi i-au zis să prinză pre Creţul şi să i-l dea. Iar mai marile târgului s-au lepădat de dânsul şi au zis că: „Eu nu-l voiu prinde, nici ţi-l apăr, ci de-ţi trebuieşte, tu ţi-l prinde". Văzându omul hatmanului că nu foloséşte nimica, dusu-s-au şi au spus hatmanului. Înţelegându acéstea toate, hatmanul le-au trimis la urechile craiului, cum n-au vrut să-l dea oamenii voievodului de Braslav. Ci craiul au trimis cu ponoslu la voievodul, ca să i-l prinză şi să i-l trimiţă. Ci pănă a mérge comornicul crăiescu cu cărţile, Creţul cu mai mulţi oameni, mai bine s-au gătit şi au intrat în ţară pre la Soroca. Acolo cumu-şi-i rândul oamenilor, daca l-au vestit de domnu tânăr, mulţi i s-au închinat.

Războiul lui Pătru vodă, cându s-au bătut cu Potcoavă Creţul, carile venise cu cazacii

Auzindu Pătru vodă cum Ivan Potcoavă ce-i zic Creţul au intrat în ţară pre la Soroca cu oaste căzăcească, de sârgu s-au gătit şi au ieşit cu oaste împotriva lui. Luat-au şi puşcile cu sine şi s-au gătit de război şi au pus beşlii după puşci, dându-le învăţătură, că după ce vor slobozi puşcile, să să răpază în cazaci. Ci cazacii cumu-ş sunt învăţaţi la războiu, cându au slobozit beşlii puşcile, ei au căzut cu toţii la pământu, de i-au covârşit focul. Turcii gândindu-să cum că sunt ucişi toţi de puşci, s-au lăsat de dânşii, aşa căzacii au slobozit într-înşii focul şi multă pagubă au făcut în oastea lui Pătru vodă. Şi aciiaşi oastei lui Pătru vodă au dat dosul şi izbânda au rămas la cazaci. Décii cazacii s-au dus cu domnul său, Creţul, la Iaşi, şi au apucat scaunul, noiemvrie 23 de zile, iar Pătru vodă s-au dus în Ţara Muntenească.

Războiul al doilea, cându s-au bătut Pătru vodă cu Creţul la Docolina

Pătru vodă daca l-au bătut Creţul cu cazacii, s-au dus în Ţara Muntenească şi au dat ştire la împărăţie, cum s-au rădicat cazacii asupra lui şi l-au scos din scaun. Înţelegându de aceasta împăratul, de sârgu au trimis hochimurile sale la dobrogéni şi la bugegéni şi la munténi, să margă cu Patru vodă asupra Creţului. Décii Pătru vodă de sârgu grijindu-să de oaste, venitu-i-au într-ajutoriu şi moldovénii gioséni. Aşa décii Pătru vodă cu ajutoriul împăratului şi cu a sa oaste ce au avut, s-au pornit spre Iaşi asupra Creţului. Auzind Potcoavă Creţul de venirea lui Pătru vodă, s-au gătit de războiu şi au ieşit înainte-i cu oastea căzăcească la Docolina. Fost-au şi oaste de ţară cu cazacii, că mulţi să închinase. Şi tocmindu-să de războiu, au pus cazacii întâi pre moldovéni în frunte, mai apoi hatmanul Şah cel căzăcescu nu i-au lăsat, temându-să să nu-i viclenească moldovénii, au pus pre cazacii săi în frunte şi n-au vrut pe niminea să lasă la harţu. Şi apropiindu-să oastea lui Pătru vodă, văzându cazacii pre turci că aduc nainte cirezi de vaci, ca să stâmpere armele în dobitoace, n-au vrut cazacii să săgeate de departe, ce odată au slobozitu focul şi în

oameni şi în dobitoace. Ci dobitoacile mai multă zăhăială făciia turcilor decât cazacilor, că de trăsnite fugiia înapoi. Si dându războiu vitejaşte, după multă nevoință a cazacilor, iată al doilea rându pierdu războiul Pătru vodă şi iarăşi rămasă izbânda la cazaci.

Când s-au întorsu Créțul în Țara Leșască și au părăsit scaunul și de moartea lui

Potcoavă Crețul, carile îşi pusése nume de domnie Ion vodă, după războiu cu noroc şi de izbândă ce au făcut la Docolina, de au bătut pre oastea lui Pătru vodă, s-au întorsu la Iaşi. Deciia văzându că nu să va putea aşeza la domnie, că şi din Țara Ungurească să pogorâse lui Pătru vodă oaste întru ajutoriu, au părăsit scaunul şi țara şi cu ai săi, cu toții s-au întorsu înapoi pre la Soroca spre Țara Leşască.

De acolo nu-şi putea afla cale pre voia sa, că pre câmpu era omeți mari, pre la Nemirov să temea de hatmanul şi de voievoda Braslavschii, că-l cerca să-l prinză. Mai apoi dacă au intrat în Țara Leşască, au chiemat voievodul pre Şah şi i-au zis: „Voi ați făcut un lucru mare împotriva lui crai şi a țărâi, să stricați pacea cu turcul. Pentru acéia să aduceți pre Crețul şi să mérgeți cu dânsul la hatmanul. El îl va trimite la craiul şi voi vă veți curăți de acéa vină. Şi Crețul încă va hălădui, văzându-l craiul aşa de folos." Acéste cuvinte daca au spus cazacii Crețului, el fu bucuros, gândindu-să că de va mérge la craiul, îl va ajutori spre domnie. Décii s-au dus cu dânşii la hatmanul, hatmanul l-au trimis la craiul, craiul l-au dat la închisoare şi peste puțină vréme i-au tăiat capul.

Cându s-au așezat al doilea rându Pătru vodă Schiopul la scaun, 7086 (1578) ghenarie 1 dni

Înțelegându Pătru vodă că Crețul au părăsit scaunul şi țara şi au trecut în Țara Leşască, au venit la Iaşi şi să aşeză la scaun al doilea rându.

Pre acéia vréme Pătru vodă déde mitropoliia lui Theofan mitropolitul, carile la Ion vodă o lăsase şi fugise prin munți, de frica lui.

De un Alixandru vodă, fratile Crețului, carele au apucat scaunul la Iași și au domnit o lună

Pătru vodă dacă s-au aşezat la domnie al doilea rând, nu după multă vréme, ci întru aceIaşi an, fevruarie 9 zile, 7086 (1578), iarăşi au venit Alixandru, fratile Crețului, cu oaste căzăcească asupra lui Pătru vodă. Ci Pătru vodă ştiind poticala ce pățisă mai nainte cu cazacii, nu s-au apucat de războiu, ci i-au dat cale dintăi. Iară Alixandru au intrat în Iaşi şi au şăzut în scaun, fevruarie 9, iar Pătru vodă de sârgu au strânsu oastea turcească şi muntenească şi ungurească, au încunjurat pre Alixandru în curte în Iaşi şi au bătut prejur curte, din câşlegi pănă la miiaze părésemi. Iară noaptea martie 12 zile, Alixandru şi cu cazacii au ieșit în curte, că n-au mai putut suferi, că şi iarba şi bucatile li să împuținase, şi gândindu că vor scăpa, au fugit spre codru. Ce prinzându de véste oastea lui Pătru vodă, s-au pornit după dânşii şi la iezerul Ciurbeştilor i-au ajunsu şi pre toți i-au surpat acolo. Şi pre Alixandru încă i-au prinsu, viu dimpreună cu boierii lui. Acestu Alixandru vodă au ținut scaunul numai o lună.

De nişte domnişori ce venisă iar cu cazaci

De noroc era Pătru vodă cu cazacii, cum să tâmplă pururea omului de n-are odihnă, că bine de unii nu să mântuia, alţii veniia asupra lui. Că într-acelaş an, după ce s-au aşezat al doilea rându şi al treilea rându la domnie, tot la anii 7086 (1578) iulie 27, nişte cazaci cu un domnişor au venit la Nistru şi ş-au pus toţi capetile.

Aşijdirea, curându după aceşti cazaci, la anii 7087 (1578) octovrie 12 zile, un Costantin iar cu cazaci veniia în ţară şi s-au topit toţi în Nistru.

Într-aceşti ani au zidit Pătru vodă mănăstirea Galata în vale şi nu după multă vréme s-au răsipit, care loc şi pănă astăzi să cunoaşte.

Întru acestaşi anu, 7087 (1578), în luna lui octovrie 2, când Costantin cu cazacii trecea Nistrul, iară Zborovschi cu oaste căzăcească au lovit Daşovul, de l-au arsu şi l-au prădat şi, multe turcoaie au robit şi mult plean au luat. Mai apoi s-au întorsu înapoi, fără de nici o zminteală.

Cându au mazilit împăratul pre Pătru vodă Schiopul, vă leatul 7088 (1579) dechevrie 2

Acest Pătru vodă ce-i zic Şchiopul, după ce au domnit 5 ani, l-au mazilit împăratul Amurat şi au trimis pre un turc mare, de l-au luat din scaun şi l-au trimis la Halep, la pază. Iar domniia o au dat-o Iancului vodă.

De domniia lui Iancul vodă, ce-i zic Sasul, 7088 (1580), fevruar 17, vineri

Daca au mazilit împăratul pre Pătru vodă Şchiopul, dat-au domniia Iancului vodă, carile au fost de naşterea sa sas, de lége luteran. Pravoslaviia nu iubiia. Décii deaca au venit în ţară şi au şezut în scaun, fevruarie 17 zile, după acéia toată nedumnezeirea şi ereticiia sa ş-au arătat, că lăcomie de avuţie nespusă avea, pentru care pre mulţi au omorât. Mai apoi de lăcomie mare ce avea, trimisă să ia a zécea din boi în toată ţara.

De un domnişor ce-i zic Ion vodă Lungul, 7089 (1581)

Iancul vodă, fiind plin de lăcomie, izvodi obicină care n-au mai fostu niciodată, de au trimis în toată ţara să ia a zécea din boi, care obiceai nu l-au putut suferi ţara, ci s-au rădicat lăpuşnénii, de s-au sfătuit ca să să dezbată de suptu mâna Iancului vodă. Şi bulucindu-să, au rădicat dintre dânşii domnu pre Lungul şi i-au pus nume Ion vodă şi décii au purces spre Prut în sus.

Iară Iancul vodă prinzându véste că lăpuşnénii s-au rădicat asupra lui, degrabu au trimis pre Bucium vornicul cel mare şi pre Brut postélnicul cu oaste împotriva lor. Şi timpinându-să oştile la Bolota, s-au lovit de faţă şi dându războj vitejaşte dispre amândoao părţile, pierdură lăpuşnénii războiul şi domnişorul încă să înnică în Prut.

Această povéste ce scrie mai sus, că s-au rădicat lăpuşnénii asupra Iancului vodă, cronicariul cel lesescu nimica nu scrie, iar létopiseţul nostru cel moldovenesc can pre scurt o semnează şi aceasta.

Cându au pribegit boierii Moldovei prin ţări streine de nevoia Iancului vodă.

Multe lucruri spurcate şi nedumnezeieşti făcea Iancul vodă în domniia sa, că de răotăţile lui toată ţara şi boierii să oţărâia, că legea creştinească nu o iubiia, la avuţie lacom şi prădătoriu, ţara cu dările o îngreuia şi era om curvariu preste samă, că nu numai afară, ce nice de curtea sa nu să feriia, că jupânesile boierilor de la masa doamnii sale le scotea, di le făciia silă. Acéstea toate neputându suferi boierii, mai vârtos Movileştii, vlădica Gheorghie, Erimiia vornicul, carile mai apoi au fostu şi domnu şi frati-său Simion păharnicul, Balica hatmanul, s-au sfătuit pre taină ca să pribegească. Carii întăi ş-au făcut prileju cu voia lui, ca să margă să sfinţească mănăstirea Suceviţii şi apoi cu toţii au trecut la Ţara Leşască, alţii la turci, alţii la munténi, alţi printr-alte părţi. Mergându décii jalbă la împărăţie de răsipa ţării, i-au luat domniia şi au dat-o lui Pătru vodă Şchiopul.

Când au pribegit Iancul vodă și de moartea lui, 7091 (1583)

Înţelegându Iancul vodă că l-au mazilit împăratul şi domniia o au dat-o iarăşi lui Pătru vodă Şchiopul, cunoscându la ce va veni mai apoi lucrul, gândi că de va mérge la turci, va avea pâră multă şi mai apoi să nu care cumva să şi piară, ci s-au sfătuit să treacă în Ţara Ungurească prin Ţara Leşască că peste munţi, pin ţară, nu era putinţă ca să treacă, că să temea de ţărani. Şi aşa au ieşit din ţară şi trecându pre la Pocuţia, i-au ţinut calea Iazloveţschi şi l-au dus la Liov cu toată avuţiia lui. Şi îndată au trimis la craiul, de i-au dat ştire. Craiul au scris la Sinavschii hatmanul şi la Herbortu starostea de Liov, să-i ia tot crăiescu şi lui să-i taie capul. Şi îndată au trimis craiul pe podscarbul lui, să-i ia toată avérea Iancului vodă, numai ficiorilor şi doamnii sale să le lase o parte, să le fie de hrană. Şi după învăţătura craiului aşa au făcut şi i-au tăiat capul Iancului vodă.

Scrie létopiseţul cest moldovenescu că moartea Iancului vodă au fostu cu învăţătura împăratului turcescu, de i-au tăiat capul. Şi au domnit Iancul vodă trei ani şi şapte luni. Acestu Iancul vodă zic cum că au fostu umblându vara cu sanie de os. Aşa au petrecut Iancul vodă ţénchiul său, viiaţa sa.

A doao domnie a lui Pătru vodă Șchiopul, 7092 (1583) octovrie 17

După ce au mazilit împăratul pre Iancul vodă, dat-au domniia iarăşi lui Pătru vodă Şchiopul, pre carile aşteptându-l toţi, iată au venit al doilea rându în ţară şi au şezut în scaun, octovrie 17. Auzindu déciia pribégii carii era fugiţi pintr-alte ţări de nevoia Iancului vodă, cu dragoste s-au întorsu la domnu său, Pătru vodă. Pre carii i-au miluit iară cu boieriile lor.

De niște cazaci ce veniia să apuce scaunul Moldovei, vă leat 7092 (1583) octovrie 27

De noroc era Pătru vodă cu cazacii, că în domniia dintăi nu mai avea odihnă de dânşii, acum la a doao domnie, bine nu să aşezase la scaun, iată cazacii veniia să apuce scaunul, într-această lună octovrie 27 de zile. Ci Pătru vodă prinzându de véste, le-au ieşit înainte la Prut, la sat la Munteni, cu câţi oameni au putut avea într-acea dată şi acolo i-au încunjurat, fiindu cazacii la strâmtoare mare, căutatu-le-au a să închina. Din carei au ales Pătru vodă o samă, carii i-au părut oameni de treabă, de i-au oprit să-i slujască, iar pre alţii cu jurământu i-au slobozit.

De niște cazaci ce au prădat niște sate din sus de Tighina

Nu multă vréme după acéia au mai lovit cazacii din sus de Tighina, pre decindea de Nistru, nişte sate ce să discălicase pre hotarul leşescu, turci ciutaci, moldovéni foarte mulţi, carii ieşisă din ţară de răul nevoilor Iancului vodă şi mare moarte au făcut într-înşii şi pradă şi robii şi cu dobândă s-au întorsu pre la casile lor.

Când au zidit Pătru vodă Galata din deal

Într-acestaş an, daca s-au aşezat Pătru vodă la domnie, nu vru să lase în deşert pomana sa, carea o zidisă întâi, mănăstirea Galata din vale, care apoi să răsipisă, ci cu toată nevoinţa au silit şi cu toată osârdiia au zidit Galata în deal, carea trăieşte şi pănă astăzi.

Când cu prădat cazacii Tighina și o au arsu, 7092 (1584) avgust 7 zile

Întru acestaş an, avgust 7 zile, strânsu-s-au cazacii şi fără véste au lovit la Tighina, de o au arsu şi o au prădat-o şi au robit pre cei tineri, féte, copii, iar pre alţii, pănă la unul i-au tăiatu şi multă dobândă au luat cu sine, neavându cine să-i oprească sau să-i gonească, ci cu pace s-au întorsu înapoi.

De o sécită mare ce au fostu în zilile acestui Pătru vodă, de au pierit toată roada, vă leato 7093 (1585)

Domnindu Pătru vodă Ţara Moldovei, mare sécită s-au tâmplatu în ţară, de au secat toate izvoarăle, văile, bălţile şi unde mai nainte prindea péşte, acolo ara şi piatră prin multe locuri au căzut, copacii au secat de sécită, dobitoacile n-au fostu avându ce paşte vara, ci le-au fostu dărămând frunză. Şi atâta prafu au fostu, cându să scorniia vântu, cât s-au fostu strângându troieni la garduri şi la gropi de pulbere ca de omet. Iar dispre toamnă deaca s-au pornitu ploi, au apucat de au crescut mohoară şi cu acélea ş-au fostu oprind sărăcimea foametea, că-i coprinsése pretitinderea foametea.

Când s-au împreunat Pătru vodă cu Mihnea vodă, domnul muntenescu, leat 7094 (1586) avgust 15

Împreunatu-s-au Pătru vodă cu nepotu-său, Mihnea vodă, domnul muntenescu, ficiorul lui Alixandru vodă, la satu la Bogdăneşti pre Prut, avgust 15 zile, amândoi cu curte multă şi cu gloate mari şi s-au ospătat împreună cu mare cinste.

Războiul Pârvului pârcălabului de Soroca, când s-au bătut cu cazacii la Pierieslav, în zilele lui Pătru vodă, 7095 (1587), ghenar 8

Rădicatu-s-au o samă de cazaci ca nişte lupi ce suntu învăţaţi de-a pururea la pradă, de au intrat în ţară şi au prădat şi multe bucate au luat de la ţinutul Sorocii. Iară Pârvul pârcălabul Sorocii s-au îndemnat cu hânsarii şi cu alţii, carii au vrut de bună voie şi i-au ajunsu la Pierieslavu. Acolo cazacii vrând să nu dea dobânda, moldovénii să scoaţă al său, tare războiu s-au făcut într-înşii şi în doao zile bătându-să, de-abiia au spartu pre cazaci. Mai apoi daca i-au biruit, pre toţi i-au omorât, fără numai unul zic să fie scăpat; o samă vii i-au prins şi i-au trimis la Pătru vodă, pre carii i-au trimis la împărăţie.

Când au făcut nuntă Pătru vodă, de au însurat pre nepotusău, Vladul vodă, 7095(1587) iunie 10

Într-acestaş an, în luna lui iunie, Pătru vodă făcu nuntă nepotului său, Vladul vodă, ficiorul lui Miloş vodă, de au luat fata Mircii vodă şi au chiematu la nuntă pre Mihnea vodă, domnul muntenescu. Nuntă domnească au făcut cu multă chieltuială şi jocuri şi mulţi din vecini au venitu, de le-au înfrumuseţat masa. Această veselie au fostu în Tecuciu.

De niște cazaci ce au prădat Dașovul, iunii

Pre acéia vréme tot în anul 7095 (1587), fără véste au lovit cazacii Daşovul, de l-au arsu şi pre mulţi au tăiatu şi prădându dobitoace şi avére multă luundu şi robindu ce le-au plăcut, s-au întorsu intregi înapoi, fără nici o zminteală.

Războiul lui Pătru vodă, când s-au bătut la Țuțora cu niște căzaci ce venise cu un domnișor, ce-i zicea Ivan, 7096 (1587) noiemvrie 23

Nu după multă vréme, ci fără zăbavă într-acestaşi an, toamna, au venit cazacii în ţară cu un domnişor, ce i-au fostu zicându Ivan vodă, cărora le-au ieşit înainte Pătru vodă cu oaste din sus de Ţuţora, noiemvrie 23. Şi dându războiu vitejaşte dispre amândoao părţile, mulţi au picat şi în 26 de zile birui Pătru vodă pre cazaci şi-i sili de i-au dat pre cine au avut mai mare, carile au luat plată după vina sa. Iară ceialalţi să ascundea prin păduri şi carii pre unde putiia şi moldovénii îi goniia. Mai apoi cazacii fugându prin păduri, carii unde au putut scăpa, apărându-să pănă la apa Cerimuşului, de s-au tras în ţara lor, puţini intregi, ci mai toţi răniţi şi pedestriţi.

Cându au lăsat domniia și scaunul de bună voie Pătru vodă Schiopul și s-au dus în Țara Nemțască

Domnind Pătru vodă Ţara Moldovii ca un domn vrédnic, cum să cade, cu di toate podoabile câte tribuiesc unui domnu de cinste, că boierilor le era părinte, pre carii la cinste mare-i ţinea şi din sfatul lor nu ieşiia. Ţărâi era apărătoriu, spre săraci milostivu, pre călugări şi pre mănăstiri întăriia şi-i miluia, cu vecinii de prinprejur vieţuia bine, de avea de la toţi nume bun şi dragoste, de nu era a zice cum nu este harnic de domnie. Judecata cu blândéţe şi fără făţăriie o făciia.

Mai apoi văzându nevoia ţărâi, că turcii pre obicéiul lor cel spurcat şi neastâmpăratu de lăcomie, trimiseră de cerea bani, să le dea mai mult decât era adetul ţărâi, făcu sfat cu boierii, ce vor face, cum vor putea rădica şi alte dări, carile n-au mai fostu. Că nu-i de aceasta, că doară nu va putea plăti această dată ţara, ci este că să face obicéi, carile nu va mai ieşi şi aceasta vor lua şi altile vor izvodi, cum s-au şi tâmplat. Şi ş-au ales sfat aceştii nevoi, ca să să înceapă de la altul, iară nu de la dânsul. Şi décii să găti să să ducă din ţară, măcară că boierii cu toţii apăra să nu să ducă din ţară, ci să dea acea nevoie, că alţii vor da şi ţara tot nu va hălădui. Ci Pătru vodă nici într-un chip nu vru să să apuce de acea dare şi să ia blestemul ţării asupra sa. Ci îşi tocmi lucrul înainte şi la scaun lăsă boieri să păzească scaunul, pănă le va veni alt domnu de la împărăţie.

Iară el umplându domniei sale 7 ani şi jumătate, s-au rădicatu cu fruntea boierilor, că boierii să temură a rămânea, să nu paţă ca mai nainte cu Iancul vodă, intre carii au fostu Stroiciu logofătul cel mare, Ieremiia Movila vornicul şi frati-său Simion păharnicul, carii mai apoi amândoi au căzut la domnie şi fratile lor Toader spătariul şi Andrei hatmanul şi alţii mulţi, carii nu să îndura de dânsul. Şi au trecut pin Ţara Leşască, în Ţara Nemţască şi acolo s-au aşezat. Unde spun că când au fost dându bani de chieltuiala bucatilor, au fostu plângându şi au fost zâcându: „Acestea suntu lacrămile săracilor". De acolo boierii s-au întorsu în Ţara Leşască cu toţii şi s-au aşăzat acolo, la târgu la Podhaeţ şi pre aiurea.

Şi aşa Pătru vodă putem să-i zicem cel Milostivu, că binile său au lipădat pentru ţară, care ca acesta nu s-au mai aflat. Era domnu blându, ca o matcă fără ac, la judecată dreptu, nebeţiv, necurvar, nelacom, nerăsipitoriu, putém să-i zicem că toate pre izvod le-au ţinut, ca să nu să zmintească. Acestu Pătru vodă au domnit întru amândoao domniile doisprăzéce ani şi jumătate.

De domnia lui Aron vodă cel Cumplit, care multă greotate au adus țărâi, 7099 (1591)

După ce părăsi Pătru vodă domniia şi ţara, înţelegându turcii că ţara este deşartă de domnu, cercară pre cine vor trimite în locul lui Pătru vodă. Ci norocul cel bun al ţărâi să schimbă, că după noroc bun, iată veni şl rău, ca cum ar fi de la Dumnezeu însemnat, după vréme bună şi senin, să vie vréme rea şi turburată, după domnie lină şi blândă, să vie cumplită şi amară. Aflară turcii pre Aron vodă, căruia i-au dat ţara cu multă datorie, că fiind om fără suflet şi umblându şi alţii pentru domnie, pre toţi i-au umplut cu bani, luundu bani cu camătă de la turci. Aşa după multă datorie şi chieltuială ce împresurasă ţara, ş-au scos domniia la Moldova şi au venit în ţară, de au şăzut la scaun în anii 7099 (1591).

Aşa, după ce s-au aşezat la domnie Aron vodă, nu-i era grijă de altă, numai afară de a prădarea şi dinlăuntru, nu să sătura de curvie, de jocuri, de cimpoiaşi, carii îi ţinea de măscării. Aşijderea dabilile cu carile îngreuiasă ţara, nu umbla numai dăbilarii singuri, ce şi turci trimitea de umbla cu dăbilarii, de nu-şi era ţăranii volnici cu nimic, muierile nu era ale lor, fétile le ruşina, ce vrea să facă făcea. Dăbilariul pentru un potronic de-l vrea pârî la dânsul, nu-l judeca, ci acolo trimitea de-l pierdea. Pe boieri pentru avuţie îi omora, jupânésile le siliia şi domnind, nu alta, ci ciudése şi minuni făcea.

Acéstea şi altile mai multe făciia şi să văzu că este tuturora nevăzut şi urât, ci gândi ca să nu să încrează ţării şi lefeciilor de ţară, ci trase pre leafă unguri călăreţi şi pedestraşi şi făcu pedestraşilor odăi în curte, ca să fie pururea lângă dânsul. Mai apoi văzându că de datornici nu să va putea mântui, izvodi ca să ia de tot omul câte un bou. Şi aşa trimisă în toată ţara cu turci, de strângea şi la carile nu să afla bou, lua ai cui era în satu, de la alţii îi lua toţi, câţi avea, pentru cei ce nu avea boi, că mulţi de răotăţi şi de dabile multe, boi nici de hrană n-avea.

Războiul lui Aron vodă, cându s-au bătut la Răut cu un domnișor, Bogdan vodă îi zicea, la anii 7100 (1592) și când au pierit Bucium vornicul și Bârlădeanul logofătul și Paos vornicul

Într-acéste răotăţi şi belituri ce făciia Aron vodă, de nevoie mare nemaiputându suferi ţara, s-au rădicat orheienii şi sorocénii cu un domnişor ce-i zic Ionaşco, pre carile îl alesése dintru dânşii cap şi-i puseră nume Bogdan vodă. Ce Aron vodă deaca au înţeles de aceasta, au dat ştire alţii ţări să să strângă şi el fără zăbavă au ieşit cu curtea şi cu lefecii săi. Însă mai nainte, pănă a nu ieşi din curte, au tăiat pre Bucium vornicul cel mare şi pre Bârlădeanul logofătul şi pre Paos vornicul, dându-le vină cum că ar fi cu ştirea lor.

Décii au purces împotriva vrăjmaşilor săi. Şi mergându, pus-au pe Uréche logofăt mare. Şi décii s-au tâmpinat oştile la Răut şi dându războiu vitejaşte dispre amândoao părţile, izbândi Aron vodă şi bătu pre toţi şi pre domnişoru încă l-au prinsu, ci i-au tăiat nasul şi l-au călugărit. Décii, deaca au spart Aron vodă pre viclénii săi, nici un loc nu au lăsat să nu fie plin de vrăjmăşiia lui, că nu pierdea numai pre carii au fostu întru războiul acela, ce şi seminţiile lor, şi vinovaţi şi nevinovaţi.

De maziliia lui Aron vodă

Gătindu-să Aron vodă să facă mai mari vrăjmăşii decât aceasta, iată i-au venit de la Ţarigradu călăraşi cu cărţi, de i-au datu ştire cum l-au mazilit împărăţiia, că împăratul turcescu şi sfatul, auzindu de atâta răotate ce făcea, cu morţi şi cu jafuri făr' de măsură, l-au mazilit. Déciia să mira Aron vodă, cum va face să nu prinză oastea de véste şi ţara de mazilie, ca să nu-l omoară, că mulţi era carii vrea fi bucuroşi să auză una ca acéia, că le pierise părinţii, altora fraţii, altora ficiorii, alţii sărăcisă de multele răotăţi. Ci pre taină au învăţat pre călăraşi să nu scoaţă cuvântu pre afară şi au trimis la Iaşi la doamnă-sa, să să încarce şi să purcează în jo s. Iară pre boieri i-au învăţat de au chiemat gloatile şi le-au mulţămit de slujbă ce au făcut şi le-au zis să margă cineşi pre acasă, gândindu că doară să vor duce şi el să ia drumul spre Țarigrad.

A doao zi, părându-i cum să vor fi dus curténii, au încălicatu şi au purces spre Iaşi, şi ce-i păruse că să vor fi dus, ca să silească şi el mai tare, să nu oblicească cineva, iată gloatile mergea pre de toate părţile. Atuncea au chiemat boierii, de le-au zis: „Crezu, eu am slobozit oastea, să să ducă cineşi pre la casile lor. Dară cine-i opreaşte ?" Datu-i-au a înţelége cum o samă s-au dus, iară cărora le este calea spre Iaşi şi spre munte, aceasta li-i calea. Aşa împreună au mersu pănă în sară, pănă ce au înserat. Décii noaptea, toată noaptea, au silit şi nimica zăbavă n-au făcut la Iaşi, ci au silit spre Ţarigrad. Unde mergând, l-au timpinat capigii împărăteşti, viind ca să-l ia din scaun şi să-l ducă la împărăţie.

Daca înţeleaseră toţi de maziliia lui Aron vodă, nu într-alt chip, ci cum după multă furtună şi vréme rea, daca văd oamenii senin şi linişte, să bucură toţi, aşa toată ţara să bucurasă.

A doa domnie a lui Aron vodă cel Cumplit

După ce au mazilit împăratul pre Aron vodă, Dumnezeu încă nu-și umplusă certarea sa deplin, că Aron vodă încă nu au fostu ajunsu la Țarigrad, domniia iară i-o au dat-o și scaunul țării, că datornicii lui, turcii, cu toții au mersu la veziriul, de au strigat pentru dânsul și de nevoia datornicilor, iară i-au întorsu domniia.

Cându au trimis Aron vodă înainte la scaun pre Oprea armașul să prinză pre o samă de boieri

Aron vodă, după obiceaiul său cel rău și daca înțeleasă că i-au dat domniia de iznoavă, cumu-și era vrăjmașu și cumplitu, nu să apucă de alta, ci iarăși gândi ca ce n-au putut umplea cu rău în domniia dintăi, să săvârșască cu a doao domnie. Dupre cale au răpezit pre credinciosul său, pre Oprea armașul cel mare cu cărți, ca să coprinză scaunul, și cu catastif, ca pre toți, pre câți au vrut el să-i piiarză, ca să-i prinză și să-i ție la închisoare, pănă va veni și el la scaun.

Oprea armașul, după învățătura lui Aron vodă, de olac au venit și seara au intrat în Iași, nici aiurea au mersu în gazdă, ci la odăile dorobanților celor ungurești în curte au mersu. Și noaptea au venit la gazda lui Uréche logofătul, pre carile îl lăsase Aron vodă să păzască scaunul și i-au arătat porunca domnu-său. Iar el degrabu, auzind de numile lui Aron vodă, cum au dobândit iarăși domniia, vrându să hălăduiască de dânsul, au dat răspunsul Oprei, zicând : „Acesta lucru cu bucurie priimescu și suntu gata să slujăscu. Ci numai să fie cu taină, ca să nu știe niminea. Bine că ai venit: pănă vom oblici pre toți, pre câți scrie catastiful, să-i prindem, carii unde vor fi, să nu cumva smintim, să oblicească, să fugă." Și așa Oprea s-au amăgit cu acesta sfat și s-au așezat iară la dărăbani, într-acea zi și într-acea noapte.

Când au pribegit Uréchie logofătul cel mare

Înțelegând Uréche logofătul de venirea lui Aron vodă și de porunca ce-i trimisése pre Oprea armașul, nu cuteză să-l aștépte în țară, știind câtă groază și câte răutăți făcuse mai nainte în domniia dentăi și acum a dooa oară mai de mari cazne va să să apuce.

Ci deaca s-au așăzatu Oprea la odăile dorobanilor, aflându Uréche logofătul vréme și cale deșchisă de a să dăpărtarea și de a ieșirea den țară, învățat-au pre gazda sa, cine va intreba a dooa zi de dânsul, să spuie că s-au dus acasă la Cârligătură. Și așa, noaptea, toată noaptea și zioa, toată zioa, fugându, au ieșit pre la Soroca în Țara Leșască. A dooa zi seara, Oprea armașul, deaca s-au dusu la gazda lui Uréche să să sfătuiscă și nu l-au aflatu, cunoscând că l-au amăgit într-acesta chip, îndată au chiemat pre alții cari s-au tâmplat acolea și au repezitu cu cărți în toate părțile, să cuprinză marginea. Iar deaca au aflatu că logofătul au trecut Nistrul și s-au dăpărtatu, n-au mai avutu ce face, ci s-au așăzat, de au ținut scaunul păn' la venirea lui Aron vodă. Iar Uréche deaca au trecut Nistrul, s-au dusu îndată unde era și alalți boieri pribegi strânși, de aștepta sfârșitul lucrului.

(SIMION DASCĂLUL) De domnia lui Pătru vodă Cazaculu vleato 7101(1593)

Scrie létopisețul cestu moldovenescu că încă pănă n-au fost sosit Aron vodă la scaun, iar Pătru Cazacul s-au rădicat den Țara Leșască, cu puținei pribégi, înțelegând că scaunul este deșărtu și sârguind să apuce scaunul, au intratu în țară și au apucat scaunul la Iași și au domnit 2 luni. Déciia au sosit și Aron vodă și au prinsu pre Pătru Cazacul și l-au trimisu la împărăție. Iară cronicariul cel leșăscu de această povéste ce spune că au venitu Pătru vodă Cazacul, de au apucat scaunul, nimica nu scrie.

Când s-au așezat Aronu Vodă al doilea rând la scaun, v leato 7101 (1593) meseța...

Aron vodă deaca s-au aşăzatu la scaun al doilea rându

(AXINTE URICARIUL:) au pusu pe Oprea armaşul logofăt mare şi pre Varticu vornic mare de Ţara de Giosu şi pe Ghiorghie vornic mare de Ţara de Sus, pe Zota postélnic mare şi pe Alexe stolnicu mare şi pre Iane Călugărul vistérnic mare şi pre Coci comis mare

şi cumu-ş era vrăjmaşu, nu de altele să apucă, ci iar de asupreale a face ţărâi şi de dabile mari. Şi întâi, cu voia lui, turcii strângea dabilele cu dăbilarii. Mai apoi nu-i putea opri şi silă mare pretiutindirile făcea: lua slujitorii de ţară cu sila, de le râniia la cai, bucatele fără preţu şi făr' de bani le lua.

Déciia, cunoscând Aron vodă că nu va fi pănă în sfârşit bine, că ţara scârşca, pribégii sta întinaţi, gândi după toată răutatea ce făcuse, să să curăţească şi să arate ţărâi că nu este den voia lui ce s-au lucratu, ci este din sila turcilor şi socoti să să agiungă cu Mihai vodă, carele domniia pre acéia vréme Ţara Muntenească, ca să să dezbată de supt mâna turciloru.

Însă întăi socoti că, după atâtea răutăţi ce făcuse, să să apuce să facă şi vreun lucru bun, ca să nu-i vie cu osândă. Şi s-au apucatu în anii 7102 (1593--1594), de au făcutu mănăstire în ţarina Iașiloru, carea să chiamă Aron vodă, pre numele domnului, unde este hramul svetii Nicolae.

Cându au venitu Lobodă cu oaste căzăceasca și au gonitu pre Aronu vodă denŭ scaunu și au arsu târgulu Iașii v leato 7103 (1594)

Restul lipsește din toate manuscrisele.

Sursele și contribuitorii articolelor

Letopisețul țărâi Moldovei, de când s-au descălecat țara *Sursă*: http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=73413 *Contribuitori*: Bogdan, Diego pmc, Minisarm, Mvelam, Rebel, 15 {{PLURAL:$1|modificare anonimă|modificări anonime|de modificări anonime}}

Licență